

СЪЯЧЪ

Нѣколко думи къмъ нашитѣ абонати

Съ този двоенъ брой ние завършваме трѣтата година на списанието. Старахме се до колкото силитѣ и срѣдствата ни позволяваха да дадемъ на читателитѣ си, чрѣзъ рѣдовното издаване на списанието разнообразно и най-полѣзно четиво. До колко сме сполучили съ това остава читателитѣ ни да се произнесжтъ. Жално е обаче, че малцина отъ тѣхъ излезоха рѣдовни нѣмъ насъ, както ние бѣхме рѣдовни къмъ всички. Убѣдихме се и ние въ грозната истина, че у насъ трудътъ на хората въ книжнината не се цѣни. Да издавате списание, да харчите пари за печатъ и пощ. марки безъ никаква помощъ и на край да Ви се каже „непскамъ да платя,“ е ако не повече то поне безобразно ползувание отъ чуждъ трудъ и срѣдства. Ние като молимъ съвѣстнитѣ си г. г. абонати да ни се исплатятъ въ най-скоро врѣме, съобщаваме на всички, които нежелаятъ да ни се исплатятъ, че ще ги поканимъ по-

именно чрѣзъ списанието да сторатъ това и ако и слѣдъ това тѣ се неиздължатъ ще ги дадемъ подъ сждъ. Нѣка всѣки, който иска да чете да плаща.

Списанието ни ще излиза сжщо така рѣдовно и съ по-разширена программа и прѣзъ идущата година, мѣсечно, начиная отъ м. Януарий, въ сжщата голѣмина и по сжщата цѣна.

Абониранieto му става прѣдъ всичкитѣ т. п. станции въ страната, въ редакцията ни и прѣдъ пѣтующитѣ ни агенти, нѣ винаги въ прѣдплата. Който ни запише 5 абонамента прѣдплатни ще получи едно течение даромъ. На ученицитѣ въ земледѣлческитѣ и педагогическитѣ училища списанието се оставя по 5 лева.

 Съобщаваме на досегашнитѣ си абонати, че за напредъ списанието ще се испрати само на тѣзи отъ тѣхъ, който сж се дължили или се издължатъ прѣдъ редакцията ни въ най скоро врѣме. Тази крайна мѣрка нека никого несърди, защото ако не искаме отплата на трудътъ си, то поне нежелаемъ да харчимъ и безъ това скромнитѣ си срѣдства зарадъ хората.

РЕДАКЦИЯТА.

ЗАСЪЯХЪ И СЕГА.

Засъяхъ и сега,
Чисто бѣло сѣме;
Да видиме само,
Какво ще се вземе.

Винаги азъ съя:
Ржжъ и заария —
И всѣкога бера
Гола немотия . . . !

Ето вече шейсетъ
Години ка карамъ,
И пакъ не мога
За храна да искарамъ!

Орж, съя и жзна,
Вършежъ прѣбирамъ,
И всичко, всъ за данъ
До зрѣнце изривамъ!

Петнайсетъ мина
По него тичаме;
И пакъ сме голи —
Други обличаме . . .

Богата е доста
Земицата наша:
Зрѣнце добро дава;
А полето — паша.

с. Голѣмо Ялари.

Богъ добро го дава,
Пази доръ прѣберемъ;
Из пакъ не можемъ
Въ дома да го внесемъ.

Още отъ хармана,
Разираватъ го възци!
И за насъ не остава
Нито едно зрѣнце!

Отдѣли дѣсятъкъ,
Извади за сѣме,
Падаръ, Пастиръ и Кехя—
Всѣкой ще да вземне.

Продай за лозе,
Ливада и имлякъ —
Ето че остана
Гладенъ голанъ пакъ! . . .

Кжца азъ постройхъ
Шарена, голѣма,
Изъ и днесъ стоя
На голта поляна!

Засъяхъ и сега,
Чисто бѣло сѣме;
Да видиме само,
Какво ще се вземе . . . !

Цони Анчевъ

Нашитѣ търговски договори съ Турция.

Помнятъ нашитѣ читатели, че прѣзъ мѣсецъ Май т. г. Турското правителство, по чисто икономически и финан-сови съображения, наложи диференциялната тарифа на всичкитѣ вносни стоки отъ Балканскитѣ държавици; споредъ тая тарифа нашитѣ произведения, най-вече кашкавала, вълната, добитъка и житата, се облагаха съ 4—5 пжти по-високи мита, отколкото по-прѣди. У насъ изведнѣжъ цѣната на вълната спадна на 3—4 гроша оката, млѣкото съвсѣмъ не се откупуване за кашерин, добитъка не бѣше възможно вече да се яви на Цариградския пазаръ. Цѣла паника бѣше обзела търговцитѣ, а още по-голямъ страхъ владѣеше между производителитѣ, понеже никой не ги питае за тѣхната стока, а жътва приближаваше, за която пари се зематъ отъ продажбата на вълната, ягнетата и млѣкото; всѣки бѣше се стрѣсалъ и незнаеше какво да прави. По ходатайството на нашето правителство тая тѣжка за нашитѣ стоки мѣрка много скоро се отмѣни, но тя остана до скоро въ сила за останалитѣ Балкански държави. Тукъ му е мѣстото да кажемъ, че по онова врѣме се даваха на населението най-противорѣчиви свѣдения за новитѣ мита: отъ начало се разгласи, че никакви мита нѣма, че всичко си върви по старому, а самитѣ търговци отъ Цариградъ телеграфираха на своитѣ прѣдставители у насъ, че мита високи сж наложени, то да не купуватъ абсолютно нищо. Когато вече диференциялната тарифа за България бѣше отмѣнена официално, то се съобщи на населението, но понеже по-рано, когато тя бѣше въ сила, се казваше, че нѣма подобно нѣщо, а търговцитѣ твърдѣха, че има, сега официално се съобщаваше, че е отмѣнена, а населението не знаеше, кое е вѣрно и въ това „врѣме на недоразумѣния“ мнозина търговци прѣскаха и поддържаха невѣрния слухъ, че високи мита има само и само да се възползватъ отъ случая, за да купятъ много ефтина стока и мнозина отъ тѣхъ сполучиха да измаматъ населението.

Слѣдъ отмѣнението на дифференциалната тарифа на всякитѣ наши стоки, както и по-рано се земаше 8% мито въ Турция, а на всякитѣ турски стоки, вносими у насъ, се земаше 14 и повече на сто, споредъ свѣрзанитѣ съ всякитѣ други държави търговски договори.

Ний трѣбва да съзнаемъ и да признаемъ, че въ търговско отношение ний се намираме спрямо Турция въ свѣршенно други условия, отколкото спрямо коя-и-да-било друга държава и споредъ това ний трѣбва да имаме съ Турция специаленъ договоръ, който да нѣма нищо общо съ търговскитѣ договори за другитѣ държави. За база на всякитѣ сегашни наши търговски договори съ всякитѣ държави, които сж въ сила до края на идущата година, послужи склучения съ Австро-Унгария търговски договоръ; а знае се, че Австрия е именно държавата, която внася най-много стока у насъ, а почти никакви наши произвѣдения, освѣнъ нѣколко хиляди кожи агнешки и яренки и кости, не приема и ако тя прави извѣстни отстъпки на нѣкои наши стоки, то тѣ сж такива, които съвсѣмъ не се внасятъ въ Австрия. Съ Турция е съвсѣмъ противното: почти всички наши произвѣдения, сурови или прѣработени, които въ никоя държава ненамиратъ пазаръ, се купуватъ въ Турция и то въ голѣмо количество, — като почнете отъ долнокачествениитѣ наши жита и брашна, които не се харчатъ въ Англия, Франция, Белгия и пр., биволскитѣ кожи, всѣкакъвъ видъ добитѣкъ, абя, шаяци, пастърма, лой, сирене и пр. и пр. и свѣршите съ кашкавала, на всички тия артикули само Турция е покупателъ, па освѣнъ това и самото ни географическо положение много спомага за търгуването ни съ тая държава. Отъ статистическитѣ свѣдения, които всѣка година се получаватъ, излиза, че ний внасяме три пѣти повече стока въ Турция отколкото тя у насъ; че всѣка година влизатъ у насъ около 30 милиона лева отъ тая държава. Щомъ това е така, нашитѣ интереси ни диктуватъ да направимъ всички улеснения и отстъпки на внасанитѣ у насъ турски стоки само и само да добиемъ сжщо такива отстъпки и за вноснитѣ въ Турция наши стоки. Ний бихме били съгласни даже, щото всякитѣ турски стоки у насъ да се

освобождаватъ съвършенно отъ мито подѣ условие, и нашитѣ вносни стоки въ Турция да бждѣтъ свободни отъ всѣкакви мита; въ тоя случай ползата за насъ ще бжде неоцѣнима. Въ уравниовѣсяванieto на бюджета важна роль играятъ митата отъ вноснитѣ стоки; съ прѣмахваннето митото на турскитѣ стоки естествено ще се яви една празнота въ бюджета отъ около $1\frac{1}{2}$ милионъ лева, която е доста чувствителна, много бие на очи, трудно се запълнува и ония, които правятъ смѣткитѣ на книга, безъ да вникаатъ въ голѣмата полза отъ тая жертва, май никогa нѣма да се съгласятъ да я направятъ.

Богата е оная страна, която има състоятелно население, която свонитѣ произвѣдения изнася за чужбина и не се нуждае отъ чуждитѣ, па макаръ че въ нея нѣмало богати рудници. За поразителенъ примѣръ на това може да ни послужи Испания, — тя е стърната, която е имала най-много скъпоцѣнности и злато, но понеже всичко въ нея се е внасяло отъ другитѣ държави, а тя съвсѣмъ малко е произвѣждала отъ ония артикули, които съставляватъ необходимостъ за живота, то нейното злато никогa не е могло да се задържи въ нейнитѣ граници, а бързо-бързо се е изнесло въ другитѣ държави и тя е останала една бѣдна стърна.

Ако погледнемъ, какво се е извършило у насъ въ тоя късъ периодъ отъ 23 год. слѣдъ освобождението и притуримъ нѣманието на никакви цѣнни метали въ земята, ще видимъ, защо така скоро ний достигнахме до крайния прѣдѣлъ на бѣднотията, — всичко се внесе отъ вънъ, а изнасятъ се само нашитѣ пари.

Това бѣше необходимо да кажемъ, за да се разбере кое за насъ е прѣдпочтително, — високитѣ мита за турскитѣ стоки, отъ които ще постѣпятъ въ държавната каса $1\frac{1}{2}$ милионъ лева, а нашето население отъ изнесенитѣ за Турция стоки ще получи около 30 милиона лева, или голѣми отстѣпки на турскитѣ стоки, отъ които хазната ще изгуби, но присжицитѣ отстѣпки за нашитѣ стоки въ Турция ще има 2 и 3 пкти повече износъ, нашето население ще спечели 70—90 милиона лева.

Щомъ има у населението, ще има въ държавата, — държавната каса. Ако нашитѣ стоки въ Турция се

освободятъ отъ мито, то естествено нашия износъ за тая държава много повече ще се усили, никой отъ съсѣднитъ държави нѣма да може да ни конкурира пазара въ Турция, нашето население ще извлѣче много голѣма полза и при всѣки случай направенитъ отстъпки и отъ двѣтъ стѣрни по митническитъ тарифи всѣкога ще бждатъ много повече въ нашъ интересъ, понеже нашия износъ е по-голѣмъ.

Така гледаме ний на нашитъ митнически разправии съ Турция.

Напоследъкъ имаше въ Цариградъ една специална наша коммисия, на чело съ г-на Министера на Общественигъ Згради, Птищата и Съобщенията, която се бави доста врѣме въ турската столица и имаше за мисия — свързване на митнически договори между България и Турция. До какви споразумѣния сж дошли двѣтъ държави върху митническитъ въпроси вече всѣкому е извѣстно, та нѣма нужда тукъ да ги приповтаряме.

Търговския свѣтъ много се интересува отъ всѣко едно промѣненіе на митарственнитъ налози на нашитъ и на чуждитъ стоки, понеже, споредъ тия промѣненія търговцитъ направляватъ и уреждатъ своитъ операции. Шомъ всичко се държи въ неизвѣстнѣсть, естествено никакви крупни и смѣли търговски операции не могатъ да се прѣдприематъ, понеже никой не знае, какво може слѣдъ нѣкой день да послѣдва, а това е въ голѣмъ ущърбъ на търговията.

Знае се, че двѣтъ правительства дошли до съглашение, щото да се облагатъ съ 8 % сапунитъ за пране и за миене, коженитъ и кожнитъ издѣлици, т. е. суровитъ и обработенитъ кожи, както и памучнитъ прѣжди, внасяни у насъ отъ Турция; съ сжщото мито да се облагатъ брашната, житото и дребний добитѣкъ, внасяни отъ насъ въ Турция? всичкитъ други турски и наши произвѣдения се освобождавали отъ всѣкакви мита.

У насъ най-много дървено масло и маслини се внасятъ отъ гръцкитъ острови, та тия два артикула не особено въ голѣмо количество ни идатъ отъ Турция; а нашитъ брашна и добитѣкъ се внасятъ въ най-голѣмо количество въ Турция, та тѣ трѣбва главно да се освободятъ отъ налози.

Споредъ нашето мнѣние, както казахме и по-горѣ, вносниѣ турски произвѣденія у насъ би трѣбвало да се освободятъ отъ мито и то подъ условие — най-важниѣ наши износни стоки сжщо да се освободятъ; тамъ е всячкия нашъ интересъ и главно къмъ това ний трѣбва да се стрѣмимъ.

Ако турскитѣ мита сж заложени на чуждитѣ държави, та е невъзможно да се освобождаватъ нашитѣ стоки отъ мито, може да се усигури на Турция единъ опредѣленъ годишенъ доходъ въ основа на досегашнитѣ срѣдни мита, получавани отъ нашитѣ стоки и тогава всѣкитѣ наши стоки да се освобождаватъ отъ мито. Съ такава една мѣрка нашия износъ твърдѣ много ще се усили и ний нѣма много да се излѣжемъ, ако кажемъ, че той още първата година ще достигне до 90 — 100 милиона лева.

Отъ кждѣ трѣбва да се попълни празнотата въ приходния нашъ бюджетъ, която ще произхожда отъ несъбраното мито на турскитѣ стоки и отъ плащаніе една извѣсна годишна сума на Турция, ако такава се опредѣли? Не е много трудно да се намѣри на тая болка цѣрътъ. Едно население, което ще имъ 3 пѣти по голѣма полза отъ една такава мѣрка, лесно може да понесе единъ новъ налогъ, върху каквото и да било. Нашия едѣръ рогатъ добитѣкъ, който именно е и прѣдметъ на износна търговия, за сега не се облага абсолютно съ никакъвъ данѣкъ; както се плаща за овцитѣ, за козитѣ, така сжщо може да се обложатъ говедата и биволитѣ, ето отъ кждѣ ще се попълни бюджета. Сжщото може да се направи съ кашкавала и съ други артикули.

Ако онова, което вече се знае за новитѣ търговски договори съ Турция, се преме и отъ дѣтѣ държави, макаръ че главно добитѣка и брашната би трѣбвало да се освобождаватъ отъ мито, тѣхния износъ най-много да се насърчава, то пакъ много нѣщо е направено въ наша полза, въ полза на стѣрната и на нашата търговия.

За улеснение на нашата търговия не е безинтересно, щото нашитѣ търговски агенти да даватъ свѣденія на търговскитѣ камари и въ двата приморски града за цѣнитѣ на разнитѣ стоки; но по тоя въпросъ смѣтаме другъ пѣтъ да говоримъ и то въ специална статія. *Добринѣ.*

Новитъ интизацни билети, кражбата на добитъка и експлоатацията на интизапа.

За да може да става продажба на едъръ добитъкъ, да може тоя добитъкъ да се искарава на пазара, необходимо е да има свидѣтелство, издадено отъ надлежната община, въ косто подробно да сж описани признацитѣ на продаваемия добитъкъ. До прѣди три години всѣки общински кметъ имаше право да си напечати, кждѣто намѣри за износно, колкото иска свидѣтелства за продажба-покупка на добитъкъ и то на чиста бѣла хартия. Тия свидѣтелства прѣдставляваха голѣмо удобство за извѣстни кметове и за всички крадци на добитъкъ за укриване и улесняване на кражбата; — имаше нѣкой кметове, особено пзъ Дели-Ормана, които издаваха свидѣтелства на всѣки добитъкъ, който имъ се прѣдставѣше, билъ той откраднатъ или не, и такситѣ прибираха за своя лична полза; контролъ тукъ не бѣше възможенъ отъ никого. По това врѣме крадцитѣ на едъръ добитъкъ вече доста се бѣха ухитрили, та въ повечето случаи и не прибѣгваха до кметствата да имъ издаватъ свидѣтелства за откраднатия добитъкъ, а тѣ сами си напечатваха интизацни свидѣтелства за откраднатия добитъкъ, снабдяваха се и съ печати на 3—4 общини и щомъ откраднатъ нѣкой добитъкъ, вписватъ му подробно бѣлѣзитѣ въ едно свидѣтелство, подпечатватъ го съ печата на коя да била община и сега вече смѣло го искараватъ за продажба на кой-да-е пазаръ, много-малко отдалеченъ отъ мѣстопроисхождението на откраднатия добитъкъ, и тамъ го продаватъ като тѣхна собственостъ, и кой смѣе да имъ каже, че тоя добитъкъ не е тѣхенъ или е откраднатъ? Прѣзъ послѣднитѣ 2-3 години, прѣди 1898 год., цѣли разбойнически компании бѣха се уредили, въ свѣръзка едни съ други, и откраднатия добитъкъ въ Южна-България тѣ продаваха въ Сѣверна и обратно, а прѣзъ 1897 год, тия кражби на добитъкъ толкова много бѣха се усилили, щото хората не бѣха сигурни ота днесъ за утрѣ да иматъ своя добитъкъ запазенъ. Появиха се отъ всѣкждѣ оплаквания

противъ кражбата на едрия добитъкъ, искаха се строги мѣрки за ограничението и прѣкрятването на това зло; тогава Министерството на Вжт. Дѣла, слѣдъ като взе мнѣнието на Окр. Пост. Комисии и на нѣкои частни лица рѣши да се направятъ интизапнитѣ свидѣтелства, както сж книжнитѣ пари, за да не може никой да си печати такива свидѣтелства; послѣ всичкитѣ интизапни свидѣтелства да се печататъ само въ Държавната печатница отъ Държавата и да се раздаватъ само на общинскитѣ кметове отъ надлѣжнитѣ ковчежничества по кочани, срѣщу извѣстна такса, за всѣки добитъкъ да има отдѣлно свидѣтелство, а не както бѣше по-рано въ едно свидѣтелство да се вписватъ по 8 — 10 добитъка.

Съ издаванието на новитѣ свидѣтелства „Интизапни Билети“ кражбата на добитъка дѣйствително се прѣкрати, но не се ѝ унищожи. Ний днесъ вече не сме свидѣтели на масови кражби, както това бѣше въ — 96—97 години, защото никой не може да се снабди съ кочани отъ интизапни билети, ако не е общински кметъ, никждѣ не може да си отпечати такива, защото много е трудно; но единични кражби и днесъ се вършатъ. Съгласно новия правилникъ за интизапнитѣ билети всѣки стопанинъ е длъженъ да има за всѣки свой добитъкъ и свидѣтелство, билъ той стъ тамжзлжкъ или по покупка неговъ; щомъ нѣкой добитъкъ умре или се заколи стопанина му е длъженъ да прѣдстави свидѣтелството въ общината; така събранитѣ свидѣтелства се унищожаватъ съ актъ слѣдъ нова година. Така е казано въ правилника, но кой е тоя стопанинъ, който изпълнява тия распореждания? Въ всѣки стопанинъ Вий ще намѣрите и по нѣколко излишни свидѣтелства отъ умрѣли и заклани животни; ако тия свидѣтелства сж въ злонамѣрени ржцѣ, тѣ много лесно си послужватъ съ тѣхъ при кражбата на добитъкъ, понеже често признацитѣ на единъ добитъкъ приличатъ на другъ или пъкъ неточността въ свидѣтелствата се приписва на немарливостта и невниманието на общинскитѣ писари, което често пжти е вѣрно, и всичко си отива редовно. На всѣки Общ. Кметъ се отпуща по нѣколко кочана изведнѣжъ; не може да се твърди, че тѣ злоупотрѣбаватъ съ тѣхъ, но както „въ всѣко стадо има и

крастави кози“ и тукъ се случавя, че нѣкои отъ Общ. Кметове било за прѣятелство, било за услуга, издаватъ свидѣтелство за добитѣкъ, за който нѣматъ точни свѣденія, че принадлежи на прѣтендента за притежатель и тукъ можѣтъ да станатъ и ставатъ най-голѣми грѣшници. Откупчицитѣ на интизапа винѣги располагатъ съ много кочани интизапни билети; тѣ откупватъ правото „интизапъ“ за извѣстна сума и гледатъ колкото се може повече да спечелятъ; малко ги интересува тѣхъ да ли едикой-си добитѣкъ е купенъ отъ тамазлжкъ или краденъ, да ли той има свидѣтелство или не, достатъчно е той да плати повече и свидѣтелството е готово! Кой е тоя, който контролира, да ли правилно или неправилно интизапчицитѣ издаватъ свидѣтелствата. — Никой! И тукъ именно ставатъ най-голѣмитѣ улеснения за снабдяване на откраднатиятъ добитѣкъ съ „Билетъ“.

Тия слаби стѣрни на новия правилникъ ний само указваме, за да може съ врѣме и отъ когото това зависи да се поправятъ и по тоя начинъ да се тури прѣчка и на малкитѣ кражби, които още можѣтъ да ставатъ.

Друго едно опущение, което се прави почти отъ всичкитѣ общински управления, което е въ пълно противорѣчие съ правилника и което може да улеснява кражбитѣ, е слѣдующето: още прѣди двѣ години всѣкой стопанинъ бѣше длъженъ да се снабди съ свидѣтелства за всичкия свой едѣръ добитѣкъ; понеже мнозина не успѣха да направятъ на врѣме това нѣщо, то отъ самото Министерство опрѣдѣления срокъ за издаванието на стопански билети се продължи съ още 3 — 4 мѣсеца и вече се забрани по-нататѣшното имъ издаване, освѣнъ за ново-роденитѣ; обаче и до днесъ всичкитѣ общини продължаватъ да снабдяватъ хората съ стопански билети, стига притѣжателя на добитѣкъ да удостовѣри съ двама свидѣтели прѣдъ надлежната община, че добитѣка е неговъ, а нищо по-лесно отъ това да намѣринѣтъ двама души да кажатъ, че единъ добитѣкъ е твой, макаръ съвсѣмъ да не сж го виждали и по тоя начинъ се законовяватъ кражбитѣ. И тукъ е необходимо, било съ едно окръжно, било съ измѣняване на самия правилникъ, да се забрани на общинскитѣ кметове подъ страхъ на най-строга наказание да

издаватъ стопански билети за правопритѣжанне на добитѣкъ, и не само да се забрани, но и да се контролпра, да ли това забраняване се изпълнява, защото ний като че привикнахме да гледаме на всѣки законъ и распоредане прѣзъ прѣсти, да ги считаме за излишни задължения и обременителни формалности и да си вършимъ всичко, както на насъ пзнаси, още повече че за простѣжикитѣ и неиспълненията на законитѣ рѣдко ще бжде нѣкой наказанъ.

При продажба-покупката и при смѣняване на добитѣкъ общинскитѣ управления събиратъ извѣстна такса, наречена „интизапъ“, която съставлява доста доходна статия за тия общини, дѣто ставатъ седмични пазари и дѣто има и панапри за добитѣкъ. Въ селскитѣ общини това право почти изключително се събира отъ самитѣ общински управления и съставлява единъ незначителенъ общински доходъ, тъй като тамъ едвамъ ли се продаватъ 50—100 глави едъръ добитѣкъ на годината. Въ градскитѣ общини, дѣто има и пазари за добитѣкъ, това право се експлоатира, или отъ градскитѣ общ. управления, или цѣкъ, и то въ повечето случаи, отъ откупчици на „интизапа.“ Въ единия и въ другия случай могатъ да се нършатъ голѣми зооупотрѣбления, на които тукъ ще укажемъ. Нека нашитѣ читатели знаятъ, че тия злоупотрѣбления ние сме ги видели да се вършатъ, та онова, на което ще посочимъ, е самата истина, а не нѣкакво прѣдположение:

1) Ако общината сама експлоатира правото „интизапъ“, разбира се, че това не е самия общински кметъ, който прѣгледва продадения добитѣкъ и издава надлежащия билетъ, а тая работа обикновенно се възлага на единъ или повече отъ общинскитѣ служащи, споредъ количеството на работата. Въ тоя случай се извършватъ двойни кражба, краде се продавача, който плаща интизапното право, краде се и общината отъ общинскитѣ служащи, натоварени да издаватъ билетитѣ и да прибиратъ такситѣ, и то тъй: Иванъ продава на Стояна 2 добитѣка за 130 лева, слѣдва да се събере *интизапно право* 2 % — 2 л. 60 ст., епизоотическа връхнина 5 % отъ *интизапно право* — 13 ст., за двѣ свидетѣлства по 20 ст. за книгата и по 20 ст. за гербовата марка — 80 ст. или всичко 2 л.

60 + — 13 ст. + — 80 ст. = 3 л. 53 ст., понеже 3 ст. не може да се зема, зема, се 5 ст. и ще има 3 л. 55 ст.; натоварения служащъ съ тая работа събира 2 л. 60 ст. интизапно право, — 80 ст. за книгитъ и маркитъ и 5% епизоотическа връхнина, но не 5% отъ интизапното право, а 5% отъ продажната стойностъ т. е. 6 л. и 50 ст. и всичко се зема 9 л. 90 ст., разликата е доста чувствителна; или пъкъ, както на нѣкои мѣста праватъ, взематъ интизапъ и връхнина на 100 гроша сто пари, — много лесна смѣтка, на гроша се зема само една пара. По тоя начинъ се окрадва продавача.

Общината прибира доходитъ отъ интизапа по кочанитъ на интизапнитъ билети; нищо не прѣчи на общинскитъ служащи да опишатъ въ кочана продажната стойностъ на двата добитъка на мѣсто 130 л. — само 90 л., припадащата се частъ отъ интизапното право и връхнина на 40-тѣ лева, на мѣсто въ общинската каса, оставатъ въ джоба на общинския служащъ. Общинското управление не може да знае сжщинската продажна стойностъ на добитъка, нито има кждѣ да направи справка, понеже и продавачъ и купувачъ, слѣдъ вземанието на билета, си отиватъ по домоветъ, никои не ги познава, па и малко се интересува нѣкой да ги търси и да провѣрява, да ли право имъ е взето интизапъ, да ли си отговарятъ суммитъ отъ кочана и откъсенатия билетъ или не; кой ще си прави такова главоболие и кого толкова е грижа, че общинския приходъ се намалявалъ отъ дѣйствиата на неговитъ служащи.

2) Ако интизапното право е отдадено на откупчикъ, тогава се окрадва само продавача на добитъкъ, който е длъженъ да плати всички такси и да снабди купувача съ билетъ. Въ тоя случай откупчика на интизапа експлоатира населението, както си иска; тукъ абсолютно никакъвъ контролъ на неговитъ дѣйствиа не съществува, па и да съществува, нищо не може да се улови. Продава се напр. единъ добитъкъ за 100 л. откупчика вписва въ интизапния билетъ продажната стойностъ 100 л., слѣдъ думитъ „взето интизапно право“... напиева 2 л. и нищо повече; колко той е взелъ за марка, за книгата, връхнина — само той си знае и онзи, който е платилъ; питате

продавача, колко му е взето; той Ви обажда, че му взели 3 л.; за 7 добитъка, продадени за 340 л. взето е 11 л. 70 ст., въ свидетелствата е отбѣлѣзано само че е взето интизапъ 6 л. 80 ст. и нищо повече; ако можешъ сега издирвай, колко трѣбва да се вземе, колко е взето и защо така неточно е отбѣлѣзано въ интизапнитѣ билети! И това се върши така почти на всекъждѣ, дѣто интизапното право е отдадено на откупчици. Тукъ се вършатъ нечувани кражби и не е възможно да се откриятъ,

За да може да се тури край на всички тия злоупотребления, които се вършатъ при експлоатацията на пазаритѣ, било направо отъ общинитѣ, било отъ откупчици, необходимо е: 1) всеки пазаръ да се постави подъ строгия надзоръ на единъ опитенъ административенъ чиновникъ, който постоянно да присъствувва на самото пазарище въ пазарнитѣ дни и да контролира всичко, що се върши на пазара; за всека нередовностъ, която биха констатирани, че се върши отъ кого-и да-било да състави актове и прѣдава виновнитѣ на съдъ за наказание. Началникитѣ да сж задължени поне 2—3 пкти въ годината да правятъ внезапно ревизия на пазаритѣ и да провѣрватъ дѣлата на самия чиновникъ, поставенъ да слѣди за правилността на операциитѣ въ пазаритѣ. Щомъ се наредди такъвъ строгъ надзоръ, тогава нкои не ще смѣе да злоупотреблява отъ страхъ да не бжде наказанъ.

2) Въ новитѣ интизапни билети, които въ бждеше ще се приготвяватъ, необходимо е да се направятъ слѣдующитѣ прибавки: отъ лѣвата стърна на „билета“ да се вписва, както и сега, само продажната стойностъ на добитъка; отъ дѣсната стърна да вървятъ едно подъ друго написани:

1) Интизапно право 2 %

2) Епизоотическа връхнина 5 %

върху интиз. право

3) За билетъ и гербова марка . . . 40 ст.

Всичко . . л. . . ст.

Издавачитѣ на интизапнитѣ билети да бждатъ задължени, подъ страхъ на наказание, точно да вписватъ колко е взето интизапъ, колко връхнина и всичко каква сума е взета.

Щомъ това се направи по указания начинъ, всеки

малко-много грамотенъ човѣкъ ще знае, колко пише въ билета, че му е взето и ако въ дѣйствителностъ повече му е взето, отколкото е писано, както това сега се върши, той ще може тутакси да се расправи самъ съ надвземача или пъкъ ще се отнесе до надзорника на пазара, да иска чрѣзъ него да му се повърне надвзетата сума.

Щомъ експлоататора на пазара е длъженъ да вписва *всичко* колко е взелъ, то той не ще смѣе току-тъй да вписва напосока безъ да му мисли много-много, както е сега, каква сума е взелъ и каква е вписалъ. Нека не се забравя, че сега на много мѣста за билета се взема 40 — 50 ст. и отдѣлно 20 ст. за марка — както скимне на писара, — тая сума—за билетъ и марка—40 ст. трѣбва да си стои напечатана; тя не се измѣнява, та нѣма защо да се вписва въ свидѣтелствата отъ писаритѣ, или пъкъ да се остава не вписана, понеже се знае; защото тя се знае отъ твърдѣ малцина, простолюдието съвсѣмъ не я знае, колко е; а именно това незнание много злѣ се експлоатира отъ заинтересуванитѣ лица, та по-добре е тя да е напечатана въ билетитѣ.

Далечъ отъ насъ е мисълта, че съ измѣненіята, които ний прѣдлагаме, ще се тури край на кражбитѣ и експлоатацията на населението; нашитѣ експлоататори на пазаритѣ иматъ голѣми изобрѣтателски способности, тѣ ще откриятъ друго слабо мѣсто и пакъ ще злоупотрѣбаватъ; но ний се надѣваме, че тия злоупотрѣбления не ще могатъ да се вършатъ въ такява широки размѣри, както това сега се прави и ще може всичко лесно да се контролира.

Селско-стопанско образувание.

Въ книжка 9-та на сп. „Сѣячъ“, подъ заглавието „За възпитанието и образуванието на селскитѣ дѣвци“ се опитахъ да кажа нѣколко думи върху възпитанието и образуванието, което трѣбва да се дава на общата българска масса—селското земледѣлческо население, като въ общи чѣрти изкахъ да изтъкна, че то трѣбва да се започва отъ домашното огнище и че единъ отъ главнитѣ фактори за постиганиято на цѣльта по указахъ на обсто-

ителството, че прѣдварително трѣбва да се обърне особено внимание върху възпитанието и подготвянията на селскитѣ дѣвци — бѣдженитѣ селски майки. Въ същата статия още поукатахъ, какво има да върши селянката-майка върху селското дѣло — бѣдженитѣ български земледѣлецъ и каква трѣбва тя сама да бѣде, какви качества тя трѣбва да има за да може ползотворно да въздѣйствиува върху възпитанието, образуването и въобще върху характера и бѣдженето на дѣтето. Въ слѣднитѣ си редовци ще се помъча да укажа, като какви трѣбва да бѣдатъ тия стопански-дѣвически училища, тѣхната цѣль, програма и срѣдства за поддържане.

Цѣльта на селско-стопанскитѣ дѣвически училища трѣбва да се състои главно въ това, щото селскитѣ дѣвци, които свършватъ селско-основното образование, да могатъ така да се подготвятъ теоритически и практически, за да могатъ да управляватъ едно селско земледѣлческо домакинство. Учението въ тия училища отначало нѣма защо да бѣде задължително за всичкитѣ селски дѣвци. а само за тия, които би пожелали доброволно да постигнатъ въ тѣхъ. Всеѣка една ученичка, която иска да бѣде приета въ това училище, трѣбва да е навършила поне 15 години; тя трѣбва да има отлично поведение и да бѣде достатъчно развита, съвършено здрава, способна за груба селска работа и да е свършила основно селско училище.

Селско-стопанскитѣ дѣвически училища въ първо врѣме могатъ да бѣдатъ окръжни и околийски, сирѣчь по едно училище на единъ окръгъ или околия, поддържани отъ цѣлото окръжие или околия, наредени по образа на едно модерно, образцово европейско домакинство и управлявани отъ специалисти домакини учителки и учители. Тия училища трѣбва да бѣдатъ единъ видъ малки ферми — чифлици, въ които дѣвцитѣ главно нагледно и практически ще да се запознаватъ съ селското стопанство. Помѣщенията на тия училища трѣбва да бѣдатъ подобни на скромни селски жилища и съградени отъ самото население по единъ образецъ типъ, като нужното мѣсто и земя се отпуска отъ общината, гдѣто се въздига училището. При всеѣко таково училище трѣбва да има едно образцово селско стопанство отъ срѣдня рѣжа, сирѣчь въ

което да работятъ толкова работни сили, колкото има единъ сръдня ржка селянинъ земеделецъ и който да располага съ земя не повече отъ 50 дюлюма и колкото за нея впрѣгателенъ добитѣкъ. Въ тия образцови стопанства трѣбва еа има градина за зеленчукъ, овощарска градина, нѣколко крави 50—60 овце, 3—4 кобили, и помѣщение за постоянно живѣние на ученичкитѣ. Курсътъ на теоретическитѣ и практически занятия въ тия училища не трѣбва да трае повече отъ една година и за постѣиванне въ тѣхъ трѣбва да се плаща извѣстна такса въ натура или пари.

Въ тия училища трѣбва непрѣменно да се изучава *Законъ Божий* обстоятелствено, като за цѣль има да се вътѣлпяветъ на ученичкитѣ принципитѣ на православната християнска вѣра споредъ годишнитѣ праздници, същеврѣменно като се обяснява и тѣхното религиозно значение. *По смѣтаніе* непрѣменно нужно е да се запознаятъ дѣвицитѣ съ четиритѣ основни дѣйствия, като работятъ съ цѣли и дробни десетични числа; съ държанието обикновенни бѣлѣжки и просто селско смѣтководство и то толкова, колкото е нужно въ едно домакинство. *По възпитанието* дѣвицитѣ трѣбва да се запознаятъ съ най-важнитѣ правила за тѣлесното и душевно развитие на дѣтето и основнитѣ принципи на доброто възпитание на дѣцата. *Съ земледѣлието, градинарството и овощарството* дѣвицитѣ най-добрѣ трѣбва да бждатъ запознати. Тѣ трѣбва да знаятъ какъ става храненіето и отглежданието на домашния добитѣкъ, какъ се развъжда зеленчукъ, какъ се гледа една домашна градина, какъ се спазва и оползотворява придобитиятъ зеленчукъ и овощия. *По естествовъзденіето* тѣ трѣбва да бждатъ добрѣ запознати съ естественнитѣ свойщини на материятъ, които се главно употребяватъ въ всѣко едно домакинство, както и съ причинитѣ, отъ които тѣ прѣтърпяватъ каквато и да е промѣна; сѣтнѣ началата на науката за атмосфернитѣ явления. Тѣ още трѣбва да бждатъ добрѣ запознати съ земледѣлческитѣ, полезни и врѣдителни животни, насекоми, растения и минерали. *По география и история* тѣ трѣбва да знаятъ България, Тракия и Македония и да иматъ кратѣкъ прѣгледъ на българската история. *По хигиена* трѣбва да се

схванатъ отъ дѣвицитѣ всеобщитѣ принципи на здравословието и да имъ се даде упѣтване, като какъ трѣбва да се дава първа помощъ при нещастни тѣлесни поврѣждения. *По домашната икономия* да се обясни значението и важността на жената въ качеството ѝ господарка — стопанка въ домакинството, въ кухнята и въ зимника, особно до колкото се отнася до това, като какъ въ полза и успѣхъ трѣбва да се владатъ работнитѣ сили въ едно селско домакинство: ратаитѣ, слугинитѣ и надничаритѣ; сѣтиѣ какъ става гледанието и доенето на добитъка, събиранieto на смѣтаната, приготвянето на млѣкото и сиренето и саденето и обработването на зеленчука.

Освѣтъ това въ тия училища трѣбва непрѣменно да иматъ прѣимущество практическитѣ упражнения по домашното стопанство, като напр. практическо упражнение и упѣтване въ всичкитѣ работи, които сж тѣсно свързани съ домакинството, напр. съ варенето и готвенето на ястия, съ консервирането на месо и зеленчукъ, съ гледанието всѣкакъвъ видъ домашенъ добитъкъ и птици, като коне, крави, овци, свини, кокошки, патки пуйки, юрдечки и др., съ употреблението, значението и важността на всѣкакъвъ видъ домашенъ и хлѣвски торъ и съ градинарството. Сѣтиѣ дѣвицитѣ трѣбва да се запознати съ обработването на индустриалнитѣ растения, коноптъ, ленъ, макъ и др. и да бждатъ практически упѣтвани въ ржкодѣлнето, като практически се упражняватъ въ кърпене на пране и облѣкло, въ плетене чорапи, шиене на ржѣ и съ машина. Въ практическитѣ занятия ученичкитѣ трѣбва да бждатъ непрѣменно раздѣлени въ двѣ групи по домашно стопанство и по ржкодѣлие, като едната група бжде прѣдадена подъ надзора и управлението на домакинята, а цѣкъ втората на учителката по ржкодѣлнето. Всѣка една отъ тия групи трѣбва да остава при отдѣла си на занятие не помалко отъ 1 — 1½ мѣсець и слѣдъ това да се смѣняватъ групитѣ една вмѣсто друга.

Учителскиятъ персоналъ въ тия стопански селски дѣвически училища трѣбва да се съставя отъ една практически подготвена учителка домакиня, която сжщеврѣменно да управлява и цѣлото заведение, отъ една учителка по общообразователнитѣ прѣдмети, отъ една учи-

телка по ржчната работа; сѣтнѣ отъ единѣ практически образцовѣ учитель по земледѣлието въ свръзка съ естествовѣдението и най-сѣтнѣ отъ единѣ лѣкарь за хигиената.

Основаването на тия училища, както и тѣхното поддържане и управление, може да стане непрѣменно по инициативата и за смѣтка на окръжнето, околията, общината или пъкъ отъ заинтересувани нѣколко съсѣда отъ една или повече общини или села. Държавата само трѣбва да бѣде обязательно задължена врѣменно — въ първитѣ двѣ или три години — да отпуща извѣстна държавна помощ за исплащаннето поне половината отъ заплатитѣ на учителитѣ, да набавя безплатно разни земледѣлчески сѣмена, да достави добри породи крави, свини, кокошки и др., да ревизира тия училища и да ржководи настоятелствата, които ще надзираватъ тия училища, съ една дума, да бди върху тѣхния добъръ вървежъ и прѣуспѣвание.

Споредъ моето скромно мнѣние, прочее селско стопанското образование непрѣменно да се започне отъ домашното селско огнище, като се подготвятъ добри домакини, които ще да ни отхранятъ добри селяни-земледѣлци.

Макаръ въпросътъ за селско-стопанскитѣ дѣвически училища да се вижда на многома за прѣждеврѣменно повдигнатъ, обаче всѣки ще да се съгласи, че отврѣдъ, отъ дѣто и да се съглежда каквото да е прѣуспѣвание на нашия селянинъ, какъвто и да е начинъ, който би подобрилъ неговия животъ, всичко това трѣбва да се стрѣмиме да приложиме въ практика, за да можеме единъ день да видиме и нашия земледѣлецъ на оная висота на усъвършенството, на която се намѣрва европейскитъ.

Ј.

Лодкарското съсловие и нашия износъ.

Нѣмаме намѣрение да описваме тукъ отъ какви разнообразни елементи се състои лодкарското съсловие, каква важна роль играе то въ нашитѣ политически борби и въ всевъзможнитѣ избори, защото такова едно описание едвамъ ли може да интересува нашитѣ читатели и не сж колонитѣ на нашето списание за описания отъ подобенъ

характеръ. Ний искаме да разгледаме това съсловие отъ точка зрение на нашата търговия, — това именно нашиятъ читатели, които се занимаватъ съ търговия, па и насъ доста интересува.

Всяквата наша търговия, било че е прѣдзначена стоката за Турция, било че е — за западна Европа, даже за Австрия винаги тя се отправлява къмъ нашитъ черноморски портове или къмъ Деде-Агачъ, отъ тукъ вече се прѣнася съ параходи. Огъ западнитъ краища на нашето Княжество стокитъ се прѣнасяха по сухо съ желѣзницата или по крака до Цариградъ, ако специално бѣха прѣдзначени за тамъ; сега вече се направляватъ къмъ Варна и отъ тукъ за Цариградъ или за другитъ държави. Макаръ да се случаватъ голѣми нещастия по моретата, макаръ стокитъ и пжтниците да сж изложени на сума неприятности, водния пжтъ всѣкога се е прѣдпочиталъ за търговията, понеже е много по-евтинъ и това за винъги ще си остане така. Нашето крайбрѣжно население за прѣнасянието почти на всички стоки си е служило и си служи съ водния пжтъ. За прѣнасяние на пжтници и особено на стоки отъ единъ пунктъ до други по крайбрѣжното има всевъзможни компании, които си служатъ съ лодки, варки, мауни, гемии и параходи, но за прѣнасянието на стокитъ отъ брѣга до параходитъ и обратно винъги си служатъ съ малки и голѣми варки; единъ стопанинъ варкаръ има само една или по-вече отъ тия варки и всичкитъ варкари съставляватъ варкарското съсловие въ крайбрѣжнитъ пунктове. Всичкитъ варкари, за да има редовностъ при изпълнението на тѣхната работа и извѣстенъ надзоръ, избиратъ помежду си единъ кехая съ срокъ за една година, той кехая нарежда варкаритъ на работа и той имъ распрѣдѣля полученитъ пари.

Всичкитъ варкари се подчиняватъ и на распорежданията на портовия началникъ въ порта, къмъ който се числятъ, но при опрѣдѣляването на такситъ, които варкаритъ трѣбва да събиратъ отъ пжтниците и прѣнесенитъ стоки, макаръ тия такси да се нареждатъ съ знанието и съгласието на портовия началникъ, то пакъ варкарското съсловие въ повечето случаи само опрѣдѣля,

какви такси ще събира. Тукъ по никой начинъ не може да се употреби насилие или заплашване отъ кого и да било за намаление такситѣ, ако сж високи, защото всичкитѣ варкари винѣги сж съгласни помежду си и щомъ се употреби заплашване или насилие спрѣмо тѣхъ, тѣ всички прѣставатъ да работятъ, а съ това се спира всичката работа по морето въ дадения портъ. Това тѣхно съгласие и съзнанието въ голѣмата необходимостъ отъ тѣхъ за портювата работа ги прави често пжти да произволничатъ и да се налагатъ, и на управление, и на търговия, и на пжтници.

За да бжде по-ясно за читателя, колко високи такси зематъ варкаритѣ и никой не може да ги намали, ще привѣдж два примера: 1) за прѣнасяние на една овца отъ Варна до Цариградъ се плаща за параходъ 80—90 ст., а за прѣнасяние отъ брѣга до парахода, което разстояние не е повече отъ 5—600 метра, плаща се 0—32 ст.; 2) За прѣнасяние на едъръ добитѣкъ до Цариградъ се плаща за параходъ 8 $\frac{1}{2}$ л., а отъ брѣга до парахода за лодки се плаща 2 $\frac{1}{2}$ л. за всѣки добитѣкъ и за сто чувала брашно или трици се плаща за лодки 6 л. Като се земе прѣдъ видъ, че прѣзъ Варненския портъ се изнасятъ на годината повече отъ сто хиляди глави дребенъ добитѣкъ, то само на лодкаритѣ се плаща повече отъ 30 хиляди лева за прѣнасянието на тоя добитѣкъ до параходитѣ. Тоя налогъ е много тѣжѣкъ за търговцитѣ и едно прѣпятствие за нашата износна търговия.

Много пжти търговцитѣ сж искали да се отърватъ отъ тоя налогъ, като сами си наредятъ лодкарска служба съ свои лодки, които да имъ служатъ само за прѣнасяне на стокитѣ до параходитѣ; обаче тѣ сж били заплашвани отъ лодкарското съсловие, че всичкитѣ търговски лодки ще бждѣтъ въ една нощъ потопени въ морето и съ всѣка друга търговска лодка ще се постѣпя по сжщия начинъ. Разбира се, че при тѣзи условия никой отъ търговцитѣ не е смѣялъ и не смѣе да рискува да купува и поддържа свои лодки. Трѣбва да прибавимъ, че лодкарското съсловие се състои отъ най-смѣлитѣ а и най-лопитѣ хора (остатѣци отъ морски пирати), които на всичко сж способни.

Когато се свърши порта, тогава и въпросъ не може да става за смѣлостта и възискателността на нѣкакви си лодкаджии, понеже тогава стокитѣ ще се товарятъ безъ тия посрѣдственици; но до свършването на порта ще се изминатъ още 5—6 години, а прѣзъ това врѣме нашитѣ търговци и търговията ще страдатъ. Успѣха на търговията зависи отъ умѣнieto на самитѣ търговци, но не по-малко зависи и отъ улесненията, които самата държава и мѣстнитѣ власти указватъ на търговцитѣ — има ли спѣнки, търговията не може да прогресира.

Въ дадения случай е необходимо да се заинтересуватъ мѣстнитѣ власти, отъ които зависи крайбрѣжната служба и лодкаритѣ, да зематъ свѣдения отъ самитѣ търговци за лодкарскитѣ такси, да употребятъ всичката си властъ и влияние за намалението на тоя тѣжъкъ налогъ, който косвенно злѣ се отразява върху самото население, което произвѣжда и продава добитѣкъ. Човѣкъ просто остава смаянъ, като прави сравнение между навлото до Цариградъ и до параходитѣ, — навлото на параходитѣ само 3 пѣти е по-голѣмо отъ навлото на лодкитѣ; това е неимовѣрно високо навло и то трѣбва да се намали поне на половина, за да не се прѣпятствува на търговията. И не е ли достатъчно 15 ст. на глава дребенъ добитѣкъ да се плаща за прѣнасяне до параходитѣ, като се знае, че въ една лодка се турятъ по 40 — 50 добитѣка? Но така е заведена практика отъ години, така си върви и до сега безъ да има кой да обърне на това внимание и да уреди крайбрѣжната служба, както трѣбва. Търговцитѣ сж се оплаквали противъ тѣжкото навло, противъ експлоатацията на лодкаритѣ, оплакватъ се и сега, но на тѣхнитѣ оплаквания стѣснѣмъ малко внимание се е обръщало.

Вѣрно е, че ако мѣстната властъ поиска да употребѣи репрѣсали противъ лодкаритѣ, за да ги склони на по-ниски такси, тѣ сигурно ще се възпротивятъ, ще прѣстанатъ да работятъ, а отъ това ще пострадатъ пакъ търговцитѣ и цѣлата търговия по морето; но отъ това ни най-малко не слѣдва, че трѣбва да се търпятъ всичкитѣ своеволия на лодкаритѣ и никой да не може да ги застави да бждатъ по-малко възискателни. Въ такъвъ слу-

чай би се помислило, че всѣко едно отъ подобенъ родъ съсловие ще може, когато му скимне, да си налага волята и на власти и на ония, които иматъ нужда отъ него, както това отъ години се върши въ голѣмитѣ фабрики на западъ, въ дълбокитѣ минни отъ недоволнитѣ работници, които си налагатъ волята на тѣхнитѣ господари. У насъ, слава Богу, работата не е дошла до тамъ, щото да се страхуваме отъ работническо незадоволство и отъ лодкаджийско опоретво, защото въ растояние само на нѣколко дена може да се намѣрятъ хора, съ които да се замѣстятъ, или даже само съ увѣщание може всичко да се постигне, достатъчно е властитѣ сериозно да се заинтересуватъ съ тоя въпросъ да го изучатъ добръ, да опрѣдѣлятъ такси за прѣноса, както подобава, не и въ ущърбъ на работниците, защото всѣки трудъ трѣбва достатъчно да се възнаграждава, но не и да се експлоатиратъ пѣтниците и търговцитѣ толкова безбожно, както това сега се върши.

Поскъпванието на яйцата.

Незная да ли и въ другитѣ наши по-голѣми градове е така, но въ Варна съ настѣпванието на есенъта и на зимата яйцата толкова поскъпватъ, щото човѣкъ по неволя е принуденъ да ограничи тѣхното употребление. До дѣто се продаватъ 5—6 за грошъ, току вижъ започнали да ставатъ по 15—20 даже и 30 пари едното, като че се намираме въ Лондонъ. На мнозина може да се вижда за невѣрване, че у насъ едно яйце може да се продава 30 пари, но това е голата истина за града Варна и при това трѣбва да се знае, че стотинитѣ хиляди сандѣци съ яйца, които се изнасятъ отъ нашата страна за Цариградъ, Марсilea, Лондонъ и пр., се прѣзъ Варна минаватъ и пакъ тукъ сж най-скъпия. Не стига това но тука още никогa прѣсни яйца — „първа рѣка“ нарѣчени — не се продаватъ, а само стари, размѣтени, които не могатъ да издържатъ морския пътъ до Лондонъ и Марсilia, тѣ сж Варненскитѣ пазарски яйца.

Причината за заскъпняванието на яйцата е, че съ

настъпването на студеното време кокошките прѣставатъ до носатъ. но не прѣстава, па ꙗ не се намалява тѣхната консомация. Яйцата се ядатъ, и сурови, и печени, и варени, и пържени, и на каквили не сладкиши се не обръщатъ, безъ да се обръща внимание, кога изобилствуватъ и кога липсуватъ.

У насъ на птицевѣдството до сега не се е обърнало ни най-малко внимание, а още по-малко се обръща внимание на производството на яйцата. Съ такива дребни животни кой ще отива да се занимава! Птиците и тѣхнитѣ произвѣдения даватъ на Руссия всѣка година единъ доходъ отъ 45 милиона рубли. Отъ нашитѣ незначителни кокошки и яйца влизатъ въ нашата страна всѣко година около 1 $\frac{1}{2}$ милиона лева! — Дребно на гледъ, но спорно на доходъ!

Въ напрѣдналитѣ държави хората, които се занимаватъ специално съ отгледването на птицитѣ, за да иматъ по-големъ приходъ, праватъ щото птицитѣ да не носятъ, когато яйцата сж много ефтини а да носятъ, когато сж скъпи. Знае се, че птицитѣ най-много носятъ пролѣтъ и лѣтъ и тогава яйцата сж много ефтини; за да се спре носенето яйца прѣзъ лѣтото, за да остане за есенъта и зимата, когато яйцата поскъпняватъ, птицевѣдцитѣ оскубватъ перата на птицитѣ, които сж подъ корема и яйценосенето спира, яйцата не се развиватъ, а чакъ на есенъ, когато перата поникнатъ, тогава на ново започва яйценосенето.

За да носятъ кокошките и прѣзъ зимата, тѣ трѣбва да се държатъ на топло, за това най-добрѣ е или кочината имъ да бже въ земята и много добрѣ измазана да не влиза въ нея студъ, или пъкъ да се турятъ да лежатъ въ яхъритѣ, конюшнитѣ и тамъ да се топлятъ отъ добитѣка.

Птицевѣдцитѣ, които иматъ много птѣци и отъ тѣхъ искараватъ значителни доходи, зимно време туратъ малки печки въ кокошарницитѣ и ги топлятъ, та по тоя начинъ тѣ прѣзъ цѣлата зима иматъ прѣсни яйца.

По край топлия кокошарникъ трѣбва да има и добра храна. За ускоряване на яйценосенето прѣзъ нѣколко дни се измѣнхва въ храната на птицитѣ и по малко червенъ пиперъ — скълцанъ на прахъ.

Количеството на яйцата, което всѣка кокошка снася, много зависи отъ нейната възраст: женскитѣ пилци, които сж се излупили рано пролѣтъ, тѣ прѣзъ есенъта вече носатъ яйца; а ония, които сж се излупили прѣзъ Юний, Юлий, едвамъ на слѣдующата пролѣтъ започватъ да носятъ. Прѣзъ първата година кокошката снася отъ 50 до 80 яйца; прѣзъ втората и третата отъ 100 до 120; прѣзъ 4-та 70—80 и вече сѣ по-малко и по-малко; ето защо интереса на всѣки птицевѣдецъ диктува по-стари птици отъ 4 години да не държи въ двора си. Тукъ има и тая добра стърна, че птицитѣ до тая възраст иматъ вкусно и крѣхко мѣсо; а щомъ повече остарѣятъ, месото имъ става много жилаво и невкусно.

Друго нѣщо, което трѣбва да се направи за усиляване на яйдоносенето, а и самитѣ яйца да сж по-едри, понеже дребнитѣ не се цѣнятъ, е, да се искаратъ мелезъ-птици, като се зематъ отъ другитѣ яйца или кокошки и се смѣсатъ съ нашенскитѣ. Чуждитѣ кокошки сж много по-едри отъ нашитѣ, яйцата сжщо имъ сж по-едри, и тия кокошки като се измѣсатъ съ нашитѣ ще се получатъ мелези, които нѣма да сж много-едри, но сѣ по-голѣми отъ нашитѣ ще бждѣтъ. Освѣнъ това мелезитѣ всѣкога сж добри за яйца. Ако се донесатъ чужди кокошки у насъ, тѣ или съвсѣмъ прѣставатъ да носятъ, или твърдѣ малко яйца снасятъ, когато мелезитѣ пѣкъ много носятъ, ето защо най-добрѣ е да се отгледватъ мелези. Да не се помисли, че ако имаме мелези, то зимѣ яйцата ще бждѣтъ по 10 за грошъ, — съвсѣмъ не! Само че като се гледатъ добрѣ тия кокошки, всѣкога ще има прѣсни яйца и нѣма да струватъ по 30 пари едното, както това сега се случва.

Люцерната и опасността отъ нея за добитѣка.

Въ всичкитѣ държави, въ които отгледването на домашния дѣбитѣкъ, и особено на говедата, е поставено на рационални начала, или пѣкъ въ които се стараятъ това отгледване да върви успѣшно, обръщатъ голѣмо внимание на фуражното производство; инѣкъ е и неми-

слимо, — безъ добръ фуражъ и въ изобилно количество, добръ добитъкъ не може да се очаква, а една отъ най-питателнитѣ и най-вкуснитѣ фуражни храни, безъ всёко съмнѣние, е люцерната. Тая храна играе такава важна роль въ отглеждането на добитъка, щото всёко подобрене на домашния добитъкъ е въ тѣсна свръзка съ културата на люцерната, и дѣйствително въ всичкитѣ напреднали държави по скотовѣдството люцерната съставлява една отъ най-разпространенитѣ храни.

Отъ когато се започна и у насъ да се говори и да се работи за подобренieto на нашия добитъкъ, отъ тогава започна да се увѣжда и у насъ трѣвосѣянieto и най-вече онова на дѣтелината и на люцерната. Щѣше да бжде голѣмо невѣжество или голѣмо неумѣние отъ стърна на ония, които ръководятъ подобренieto на домашния добитъкъ, ако само обръщаха внимание на производителитѣ, безъ да се стараятъ да доставятъ за тия производители и за тѣхнитѣ произвѣдения добра и изобилна храна. Тукъ едното безъ другото е невъзможно. — Вий можете да доставитѣ животни отъ най-добритѣ породи на свѣта, не ги ли гледате добръ, не ги ли хранитѣ изобилно, тѣ ще се изродятъ, ще станатъ недѣгави и ще измратъ; колкото струва произхождението, толкова струва и храната.

За да може да се приготви добра храна за добитъка и у насъ на много мѣста, макаръ и по-малко, се уведе сѣянieto на детелината и най-вече на люцерната; но не е достатъчно само да въведешъ извѣстна култура, непозната въ една стърна, а трѣбва и да я охранишъ отъ унищожение, инакъ повече вреда се принася отколкото полза.

У насъ до сега, на още и дълго врѣме, поземелната собственостъ не е абсолютно притѣжание на тогава, който има за нея крепостенъ актъ, а е всеобщо притѣжание. Вий сте притежателъ на вашата ливада, до дѣто я окоситѣ, на вашата нива до дѣто я ожънете, слѣдъ това вече и ливадата и нивата ставатъ притѣжанието на всички хора, добитъкътъ отъ цѣлото село и отъ околнитѣ села пасятъ въ тѣхъ. При тоя начинъ на стопанствуване земята въвѣждането на културнитѣ трѣви става почти не-

възможно, защото тия трѣви даватъ 2—8—4 коситби при постоянно запазване, а щомъ се вдигнатъ хранитѣ отъ всичкитѣ околни ниви и ливади, всякия добитѣкъ се пуца изъ тѣхъ на папа, тогава и отъ люцерновитѣ ливади повече отъ една косидба неможе да се получи, а това е въ врѣда на стопанетѣ, и въ врѣда на скотовѣдството; и ако до сега искусственитѣ ливади неможаха да се увѣдятъ на много мѣста и по на обширни пространства, то е само благодарение на досегашния начинъ на землевладѣние у насъ. И ония, които сж се рѣшили да се заловятъ съ искусственното трѣвосѣяне, тѣ това сж правили въ градинитѣ си, въ една частъ отъ двороветѣ си или на едно малко парче нива, което е трѣбвало добрѣ да се огради съ плетъ иначе и коренитѣ на посѣтата трѣва неоставатъ, Поставени при тия неблагоприятни условия искусственното трѣвосѣяне за дълги години не ще може да напредне, а това е една голѣма спѣнка и за отхранванието на добрѣ добитѣкъ.

Понеже искусственитѣ ливади почти изключително се засѣватъ отъ детелина и люцерна, които трѣви сж много сладки, то щомъ добитѣкътъ единъ пѣтъ ги подуши кждѣ сж вече е невъзможно да ги запазишъ, ако не сж заградени добрѣ, па даже прѣскачатъ и прѣзъ плѣтищата, ако не сж доста високи, да влизатъ въ заграденитѣ ливади.

Колкото искусственитѣ ливади сж полезни, както по количеството, тѣй и по качеството на сѣното, което се получава отъ тѣхъ, толкова сж и опасни за домашния добитѣкъ, особено за говедата, ако трѣвата отъ тѣхъ се дава зелена на добитѣка. Това нищо на мнозина ще се види много чудно и невѣроятно, още по-вече като се знае, че люцерната и дѣтелината нищо отровно не съдържатъ; но ония, които иматъ искусствени ливади и по незнание сж оставили добитѣка си да се напасе добрѣ съ люцерна и детелина, тѣ знаятъ, колко сж опасни тия трѣви. Въ дадения случай люцерната принася врѣда механически—чрѣзъ газоветѣ, които се образуватъ отъ нейното разлагане въ стомаха. Когато добитѣка се напасе съ зелена люцерна, па и съ дѣтелина, която е много сочна и съдържа доста захаръ, то тя твърдѣ скоро се раз-

лага въ стомаха на животното, образуватъ се голѣмо количество газове, които силно подуватъ животното, стенитѣ на стомаха се много обтѣгватъ и ако на врѣме не се помогне на животното да се освободи отъ газоветѣ, то стомаха се парализира, стенитѣ му се распукватъ и животното умира.

На единъ земледѣлецъ отъ Провадийско умрѣла една крава, слѣдъ като се напасла добръ въ люцерновата му градина (люцерновата ливада е частъ отъ градината му); той не може да си обясни като отъ какво е послѣдвала смъртта. Подиръ нѣколко дена той пусналъ 5 малки телци въ сжщата градина да попасатъ малко; слѣдъ малко той искаралъ четири отъ телцитѣ, а едно доста слабо оставилъ да се напасе по-добръ, неговитѣ дѣца дали на всичкитѣ 5 телци и вода да се напиятъ; всичкитѣ се подули но 4-тѣ съ раскарване, съ гонене, съ налискване съ студена вода, се освободили отъ подуването, а петото въ късо крѣме много силно се подуло и умрѣло. „едвамъ го искарахме изъ градината, силно се поду, трѣшна се на земята и умре... нѣмахме врѣме да го заколемъ,“ ми расправяше самия стопанинъ. „Люто нѣщо било това люцерната..., сега вече не смѣя на никое отъ говедата си да я давамъ зелена, защото се увѣрихъ, че е опасна“. Така расправяше случката наивния земледѣлецъ и той вече здраво вѣрваше, че въ люцерната има нѣщо много люто, което бързо уморява добитъка.

Нашитѣ читатели знаятъ, че въпросната трѣва не съдържа абсолютно нищо люто и нищо утровоно, а само че погълната въ зелено състояние тя много скоро се разлага въ стомаха отъ което разлагане се образуватъ голѣмо количество газове, стомаха и червата силно се обтѣгатъ — надуватъ, а отъ силното надуване може стомаха да се прѣсне, може да се парализира, може да попрѣчи на дишането ѝ отъ тева послѣдва смъртъ.

Отъ казаното до тука се уяснява: 1) защо искусствениитѣ ливади у насъ трѣбва непрѣменно да бждатъ добръ заградени съ високъ плетъ или другъ видъ ограда; 2) защо въ тѣхъ никога не трѣбва да се пуца до битъка на паша и 3) че добитъка който се напасе съ такива трѣви и умре, той не се е утровилъ, защото трѣ-

витѣ отъ искусственнитѣ ливади не сж утровни, а това е станало отъ газовеѣ които се образуватъ въ стомаха и червата.

Щомъ има такава опасностъ за добитѣка—отъ това ни най-малко не слѣдва, че искусствени ливадѣ не трѣбва да се сѣятъ, че люцерната и детелината трѣбва да се изгонятъ изъ нашата земя — съвсѣмъ не и даже напротивъ, тѣ трѣбва да се распространятъ колкото е възможно повече, даже и дѣто има изобилни естествени ливади, защото при изобилие отъ такива трѣви може да се отгледва добръ добитѣкъ и у насъ, особено пѣкъ млѣченъ добитѣкъ, който има голѣма нужда отъ сочна храна и който е отъ неопѣнима полза за една земледѣлческа страна, каквата е нашата. Ний пѣма нужда да привеждаме тукъ за примѣръ, че въ расстояние само на 15 години Данія е успѣла да увѣличи прихода си отъ кравешкото масло отъ 35 на 195 милиона лева; а за получването на такива блѣстящи резултати изисква се голѣмо умѣние, добръ млѣченъ добитѣкъ, а още по-добра храна и гледане.

За да се получи всичката очаквана полза отъ детелината и люцерната никога въ засѣти съ тѣхъ ливади не трѣбва да се пуца добитѣкъ на папа защото въ такъвъ случай не може да се косятъ 3—4 пжти, понеже добитѣка много отъ посѣтата трѣва ще истрѣгне съ корена и защото е опасно; а трѣбва тия трѣви да се даватъ само накосени, въ умѣренно количество и почти всѣкога измѣсени съ слама.

Когато люцерната се дава изсушена на добитѣка, тогава тя не прѣдставлява опасностъ, защото не може скоро да се разлага; но и въ тоя случай пакъ не трѣбва да се дава въ голѣмо количество и всѣкога трѣбва да се смѣсва съ друга храна.

Нѣма добитѣкъ, който да не яде съ голѣма охота люцерната, даже свинетѣ много я обичатъ, щомъ е измѣсена съ малко трици; на много мѣста я даватъ на пуйкитѣ, слѣдъ като я насѣкжтъ на дребно и я измѣсатъ съ кукурузно брашно; тя е отъ особена полза за ягнетата, за малкитѣ телци и кончета, сжщо е много добра за боленъ добитѣкъ, който не иска друга храна.

При малкитѣ опасности, които тая трѣва прѣдстав-

лява и които напълно зависятъ отъ човѣка да се избѣгватъ или не. тя е отъ неопѣвима полза за добитѣка въобще и въ особености за говедата. Понеже ъ у насъ вече започва да се работи за подобреніето на говедата, започна да се внасятъ и расови говеда за млѣко, на които вноса се повече ще се увѣличава, то за да може да се получатъ очакванитѣ резултати въ това подобрене, необходимо става и много кръмнитѣ трѣви, между които на първо мѣсто стоя люцерната, да сераспространяватъ на всѣкъждѣ у насъ и тѣхното сѣяне да се поощрява съ награди, било въ пари, било въ земеделѣчески инструменти. Голѣма спжнка за тая култура е, че неможе да се сѣятъ трѣвитѣ по нивитѣ, а трѣбва непрѣменно въ заградено мѣсто; но нѣма какво да се прави; додѣто у насъ поземелната собственостъ е обща, новитѣ култури трудно ще прогресиратъ, но отъ това не слѣдва, че съвсѣмъ нетрѣбва да се увѣждатъ, распространяватъ и насърчаватъ.

III. Училищнитѣ градини.

„На вѣтъръ думи“

Молиеръ въ комедията си „Тартюфъ.“

Ако чловѣкъ разгърне дѣлата на коя и да е училищна архива, увѣрявамъ Ви, че ще намѣри купъ наставления, правилници, планове, окръжни записки по училищнитѣ градини. Така, че въ правото си е единъ колега гдѣто казваше: „Ако имамъ 2—3000 л., то бихъ устроилъ мастилена фабрика по Училищнитѣ градини“. Вѣрно, наистена, защото надали има по-другъ въпросъ толкова „сухи слова“. И слѣдъ излѣното рѣки мастило по училищнитѣ градини, постигна ли се нѣщо? Допустимо е да се мисли, обаче мисълта е далечъ отъ дѣйствителносьта. Да, виждаме че надали 2% отъ селата иматъ училищни градини и увѣрявамъ Ви че нѣма да иматъ до тогива до като не се виикне въ сжщносьта на работата, до като не разберемъ корена на злото и го оничтожимъ. Всички обвиняватъ учителя за несжществуването на училищни градини, обаче никой не му е изслушалъ обясненията по тоя, тѣй да кажа, източенъ въпросъ за учителитѣ.

Прѣдполагамъ, читателю, че Вие сте убѣдени отъ ползата на училищнитѣ градини, така, че нѣма нужда да Ви повтаряиъ това, което хиляди пжти е казвано, да Ви увѣрявамъ въ това—въ което сте убѣдени, а ще разгледамъ накратко да ли сж справедливи обвиненіята на тая категория хорица, които иматъ смѣлостта да казватъ: „че за несжществуване училищни градини е виноватъ учителя“... Прочее, отъ учителя ли трѣбва да се изискватъ тѣ или отъ кого? Прѣди всичко, кажете, моля какво сте дали въ учителовитѣ рждѣ, та изисквате отъ него сума нѣща? Кажете, за Бога, освѣнѣ нѣчгожната плата, давате ли му 5 ст., та изисквате работи, които костватъ хиляди левове? Ето въ тоя въпросъ се крие разковничето на злото, та трѣбва борба да се опичтожи това зло. Вие ще кажите: „наистина въ учител. рждѣ нѣма нито 5 ст., но ако яма желание всичко ще добие“... Добрѣ, азъ пмамъ желание да живѣя въ царѣтъ на кжщата въ Америка, обаче живѣя въ хумба... Значи, стига учителя да изка учил. градина и ще я добие като мана отъ небето Хубави Ви сж думитѣ, но съ малко логика. Но нѣма азъ, ти и учителя не желаемъ училищна градина, но все желанието си остава неизпълнено. Но, позволѣте ми още нѣколко забѣлѣжки. Посѣтили ли сте нѣкое селско училище и помните ли хала му? Ако не сте, заповѣдайте въ моето. Днесъ е 28 й Октомврий, училището ми нѣма нуждницѣ, нѣма учил. слуга, прозорцитѣ не поправени, класната врата не се затваря, соба никаква, тржби сжщо, дърва ни клѣчка, училищниятъ дворъ не е заграденъ. И слѣдъ това искате ли учил. градина?—Имамъ я залѣпена на стѣната.

Виждате, че въпросътъ за учил. градини се лесно рѣшава отъ зелената маса, но въ дѣйствителность стои не разрѣшенъ. Прочее, азъ правя апелъ къмъ всички автори на всѣтъ „сухи слова“ и работници по учебното ни дѣло. да взематъ актъ отъ забѣлѣжитѣ ми, ако изкатъ да добиятъ нѣщо не на думи, а въ дѣйствителность. И тѣй:

1) Причината за несжществуването на учил. градини не сж учителитѣ, но общ. кметове. Учителитѣ пишатъ на общ. кметове да намѣрятъ мѣсто за учил. градина, а кме-

товетъ мълчатъ. Учителитъ пишатъ за това на инспекторитъ, послѣднитъ на кметоветъ и все съ писане се до-чаква края на учил. градина. Даже и тамъ, гдѣто има мѣсто за учил. градина, то при тая практика, до десетки години нѣма да има градини, защото мѣстото трѣбва да се загради и изоре, а до като се намери кмета, то. . . . Ами съчива? . . . Въ рѣцѣтъ на учил. настоятели нѣма нищо, а тогива кой ще ни снабди съ учил. градини? . . . За да се избѣгне това зло, трѣбва учил. настоятелство да се изтрѣгне отъ костелявитъ рѣцѣ на общ. кметове; бирника да дава уч. пари право на учил. настоятели, та ведно съ учителя да ги израсходватъ по бюджета. Това е важно, защото влѣзатъ ли учил. пари въ общ. рѣцѣ, то трѣбва да имъ се изпѣе „апплуя“. Всѣка година се прѣд-виждатъ по 60 — 70 — 100 л. за учил. градини, а тамъ, гдѣ нѣма такива гдѣ оставатъ тия пари? . . . Щомъ уч. пари ги взематъ уч. настоятели, то до като се основе уч. градини прѣдвиденитъ за тая цѣль пари да се даватъ на съхранение въ земл. каси, та слѣдъ 2—3 г. всѣко учил. да може да си основе уч. градина... Имамъ тоя примѣръ. До 15 Декември ученицитъ ми плачаха кански отъ студъ, по причина на липсата на дърва и соба. Когато на 31 Мартъ гледахме уч. смѣтка, то излѣзе че бирника внесалъ 500 л. учил. пари, а пъкъ сж израсходвани само 290 л. Параграфитъ за уч. градина, канцелярски, слуга и пр. оста-наха непокътнати... Гдѣ сж тия 210 лева?—!?

2) Мнозина отъ учителитъ иматъ твърдѣ малки по-знания по земледѣлието, случвалъ съмъ даже и такива, които не познаватъ: лалето, габара, глока, а като така, то какви образцови градини ще устрояватъ? Ето защо, необходимо е — въ педагогическитъ училища, духовнитъ семинарии, гимназиитъ да се изучава и стопанството не само теоритически, но и практически.

Слѣдъ горното, въпросътъ е вече рѣшенъ, мисля едно резюме и да свърша. *Безполезни сж били и ще бѣ-датъ сухитъ писма по учил. градини до тогива — до като настоятелството не се отдѣли отъ общината и постави на самостоятелна нога.*

Въ заключение, понеже въпроса по училищ. градини е тѣсно свързанъ съ земледѣлието, то изпращамъ тая си

статия до редакцията на сп. „Свѣтъ“ да и даде мѣсто въ колонитѣ на най-близкиятъ си брой, та до като засѣдава народното събрание да излѣзе на свѣтъ, та да се има прѣдъ видъ при разглеждането на законопроекта за училищата ни.

Дано бѣда чутъ.

Добричъ, 1900 г.

Ангелъ Хр. Ножухаровъ.

Б. Р. Съ нѣкои работи, исказани въ настоящата статия не сме съгласни. Ще се повърнемъ.

Какъ се тори по насъ?

Обикновенно по насъ, които торятъ нивитѣ си, тварятъ на колята си отъ хлѣвоветѣ говѣждитѣ испражнения разбъркани съ слама отъ ностелката на добитѣка и ги изнасятъ направо на нивята, или пъкъ ги трупатъ прѣдъ дворищата си или на улицитѣ и прѣзъ пролѣттята ги разнасятъ на мѣстата, които тъкмятъ да торятъ. Има още нѣкои, които около селата разкопаватъ стари изгнили смѣтища (боклуци) и съ тѣхъ торятъ. Гдѣто ще рѣче по насъ се тори или съ прѣсенъ торъ направо отъ хлѣва, или пъкъ съ торъ угнилъ и отдавна улѣжалъ. При първия и втори случай обаче торѣтъ се стваря на купчини въ ниви, които се тъкми да се торятъ и се остава да стои по цѣли дни, недѣли и мѣсеци равномерно нерасхвърлянъ по нивата и незаоранъ. Така оставенъ разтворениятъ на купчини по една кола торъ се улѣга отъ дѣждоветѣ, размѣта отъ вѣтъра, изгаря отъ слънцето и отгорѣ се покрива съ разни бурени. Слѣдъ врѣме, като наближи и настане врѣме за оранъ набързо, на двѣ—на три съ мотика купчинитѣ или се поразравятъ, или пъкъ никакъ не се побутватъ заорава се нивата и се засѣва сѣмето. Вѣднага слѣдъ поникването на посѣтото наравномѣрното торене става явно, като поникналата сѣйдба небива еднаква, а на туфери повисока и пониска. Тѣй щото неравномѣрното торене прѣдизвиква нееднакъвъ растежъ на посѣтото, вслѣдствие на което едни растения, като изникнали на торна и силна почва, извънредно избухватъ, а други поникнали на слаба, ненаторена почва оставатъ

ниски и слаби. Освѣнъ тоза силно и буйно растящитѣ растения много пѣскоро достигатѣ периода на своя животѣ, сирѣчь много пѣрано озрѣватѣ и завързватѣ плодѣ, отколкото слабитѣ, които растатѣ на ненаторената почва. Отъ неравномѣрния растежѣ на посетото въ една нива, послѣдва тая врѣда, че рано озрѣлато прѣзрѣва, докото да настане врѣме за поженване и прѣбиране на всичкото въ нивата. Освѣнъ това буйно и силно растящитѣ растения прѣзъ цѣлия периодѣ на растежа заглушаватѣ и заглѣхватѣ слабитѣ, като не имѣ даватѣ възможностѣ да се развиятъ и да растатѣ даже и дотолкова, колкото биха могли въ присѣтствнето на еднакво растящи растения, поради което отъ цѣлата неравномѣрно наторена нива се добива даже много пѣмалко, отколкото да небѣше никакѣ торена. Сѣтиѣ и добитата, отъ неравномѣрно наторената нива, храна по качество бива долня, защото зрънцата небиватѣ еднакво развити, а едни пѣдребни, други пѣедри. Отъ изказаното прочее до тука става явно, че торенето, което колкото и малко досега да е влѣзло въ употреблие по насѣ, става по единѣ твърдѣ нерационаленѣ способѣ и съ него не се постига такава полза, каквато се получава отъ рационалното торене. Съ торенето само тогава може да се постигне ожидаемата цѣль, ако то се извършва както трѣбва и се направи всичко, щото съдържамитѣ въ тора хранителни вѣщества да се прѣдадатѣ на почвата, която ще да храни засѣтото въ нея. Съ оставянето на купища занесения на нивата торѣ исфирясватѣ най нужнитѣ за усиляне на почвата вѣщества. Главно аммоновиятѣ карбонатѣ, който е найважното и цѣннохранително вѣщество отлѣтява въ въздуха и съ това ние се лишаваме отъ ползата, която очакваме отъ наторената нива. Сѣтиѣ фосфорната киселина, вслѣдствие неугниването и неразлаганието на тора въ почвата, нѣма възможностѣ да се нитрифицира, слѣдователно и неможе да се разлага и растопява и съ това тя става непристѣпна за растенията. Освѣнъ това има и друго важно значение гниенето на тора въ почвата. Извѣстно е, че при гниенето на органическитѣ вѣщества образува се въ почвата въглелива киселина, за това, ако торѣтъ се остави да гние на повърхността на почвата, то тя подобно на аммонияка

ще да отлѣти въ въздуха, тъй като тя е твърдѣ лѣтливо газообразно тѣло. А като знаеме, че въглеливата киселина е твърдѣ нужна въ почвата, първо като непосредствена растителна храна, защото служи за образуването на скорбѣлата въ растенията и второ, като срѣдство, което поддържа и произхождението и образуването на разнитѣ карбонати, то трѣбва неспрѣменно торѣтъ да се разлага въ почвата, защото другояче орната земя ще да се лиши отъ най-важнитѣ хранителни вѣщества за растенията, които ще да се засѣятъ въ така лошо наторената нива.

До като у насъ торенето на почвата започне да става спорѣдъ науката, което нѣма да стане още слѣдъ дълго врѣме, а главно до като всѣки земледѣлецъ расиолага съ излишѣкъ работна земя и му е много пѣизносно да угари, отколкото да тори, не всѣка година да дои почвата, прѣпорѣчително е за нашитѣ селяни, и то понѣ за тия, които торятъ нивитѣ си погорѣувѣдения първобитенъ начинъ, да се рѣководятъ по слѣдния много простъ и несвързанъ почги съ никакви разноски способъ: Всѣки земледѣлецъ, който желае да събира торъ и да торн нивитѣ си, трѣбва да опрѣдѣли въ двора си най ниското мѣсто, да ископае единъ трапъ, който да може да побира понѣ шесть мѣсеца тора отъ добитѣка му и въобще всичкия смѣтъ отъ кѣщата му. Въ тоя трапъ той трѣбва да отведе и всичката вода, която се събира отъ дѣжда и снѣга въ двора му. Въ него той трѣбва да хвърля тора отъ хлѣва, пепельта отъ огнището, падналитѣ отъ дърветата листа, перушината отъ закланитѣ домашни птици и въобще всичкиятъ смѣтъ, който се събира и помита отъ цѣлия му дворъ. Въ сухо врѣме, и то ако е възможно, той трѣбва натрупаното купище смѣтъ да го заравня и отгорѣ полива съ вода. Така събраннытъ, прогнилъ и въ каша промѣненъ торъ, прѣди да се почне да се оре, да занася на нивата, вѣднага се равномерно расхвърля изъ нея и слѣдъ това трѣбва вѣднага да се почне оранѣта, така щото расхвърленъ торъ да неостава нѣто два дни на повърхността, а да бжде заоранъ и покритъ въ почвата.

Който отъ земледѣлцитѣ опита тоя начинъ торене, вѣднага ще да се увѣри и убѣди въ ползотворното дѣй-

ствие. ва тора и ще види, че съ обработването на много малко пространство земя, той ще бже много пѣситъ и подобря облъченъ, отколкото да оре стотини дюломи.

Селянино, свѣсти се и разбери, че сегашното врѣме цѣни повече ума, отколкото грубия трудъ!!

Ј.

Мащирка

(Thymus Serpyllum).

Това растение види се въ разнитѣ страни на нашето отечество да има твърдѣ много наименования и това трѣбва да е единственната причина, че въ българската ботаническа литература се срѣща още подѣ слѣднитѣ имена: *Мащерка*, *Овчарски босилякъ*, *дива миродия*, *Мащерица*, *Майчина душица*, *Мащерика*, *Бабина душица*, *Материка*, *Самодивски босилякъ*. За да се заловя да напиша слѣднитѣ редовце за това обикновено наврѣдѣ по насъ растение бѣ единственното побуждение, че се лаская въ надѣждата, че ще да мога да запозная читателитѣ на сп. „С ѡ я ч ѡ“ съ една отъ билкитѣ, съ която най-лѣсно може да се лѣкува болестъта шапъ по добитъка. На ко-го отъ селянитѣ не е извѣстна тая епидемическа болесъ, която въ нѣкои години прави такива прѣчки на земледѣлеца, щото тя му отнема всѣка възможность да може той наврѣме да извършва своитѣ полски работи, понѣкога даже и да останатъ неразорани и незасѣти нивитѣ му. Прочее ще се опитамъ между другото подробно при самото описание на билката да укажа и на нейното значение въ хигиеническо и стопанско отношение, като сжщеврѣменно спомѣна и нейното употребление както въ научната медицина, а така сжщо и въ народната.

Тая билка има многолѣтно подземно коренище, отъ което изкарва развѣтвено влѣкато стѣбло, по което тукъ-тамъ израстватъ отъ 5—25 см. високи вѣтвици. Листата ѣ се малки, твърди, въздебели, яйцеводни, отдолѣ испъкнали и съ къси опашкици. Цвѣтоветъ ѣ биватъ червеникъви и сж струпани въ крайни главичи. Цвѣлото расте-

ние има една много приятна миризма. Расте наврѣдъ въ България по припѣцитѣ, по край нивитѣ и сухитѣ пѣсчливи ридове. Цѣвти прѣзъ мѣсецитѣ Юний, Юлий, Августъ и Септемврий.

Тая билка е едно много добро крѣмно растение за овцитѣ и отлична паща за пчелитѣ. Въ научната мѣдицина се употрѣбѣва, подъ научното медицинско име *Herba Serpylli*, за лѣкуване на разни болести и за аптекитѣ се събира въ най-добрия си разцвѣтъ, прѣзъ мѣсецитѣ Юний и Юлий. Освѣнъ това въ аптекитѣ тя се продава за разни бани и поливки. Нерѣдко се прѣпоръчва за лѣкъ противъ слабъ стомахъ и разни стомашни спазми, като се вари и пие като чай.

Споредъ свѣдѣніята, които съмъ събиралъ между нашето селско население билката мащирка се употрѣбѣва за лѣкуване на слѣднитѣ болести:

1) *Главоболіе*, като се стривала надъ распалени вѣглища и се пушело болното;

2) *Очиболъ*, като билката мащирка се сварѣла съ билката равнецъ (*Achillea millefolia*) и надъ парата се държало болното око.

3) *Стоматъ*, като се ядѣла сурова или пѣкъ се сварѣла и водата ѝ се пиела.

4) *Тръска*, като се сварѣла въ вода, която се пиела отъ болния.

Освѣнъ това селянитѣ я сушатъ на сѣнка и я смисатъ счукана въ счуканъ червенъ пиперъ, за да му придадѣла особна приятна миризма. Сѣтнѣ турга се въ армеята (киселото зеле), за да неставала лигава. Планинската мащирка още на нѣкои мѣста се суши и пуши вмѣсто тютюнъ.

Въ послѣднѣо врѣме естественицитѣ, които се занимаватъ съ изучаваніето състава на разнитѣ билки и тѣхнитѣ екстракти, а именно Д-ръ Лои Моранди, италианецъ, е дошелъ до единъ твърдъ благоприятенъ резултатъ, съ който твърдѣ лѣсно евтенно може да се лѣкува опасната болѣстъ шапъ. Споредъ начина, който се прѣпоръчва отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието методата на Д-ръ Луи Моранди се състои въ слѣднѣото:

Напълва се единъ сждъ съ билката мащирка, която се залива и попарва съ врѣла вода, оставя се да стои покрита около 6 часа и послѣ се прѣцежда и отдѣла водата — чорбата.

Прѣди да се употреби добитата отъ билката чорба, взема та се измиватъ най-напрѣдъ ранитѣ съ чиста вода и слѣдъ това се миятъ съ чорбата отъ билката. Ако мнението прѣвъ пжтъ се извърши добръ, достатъчно е, за да бже излѣкувано добичето. За всѣки случай обаче прѣпоржчително е мнението да се повтори, даже и потрѣти.

Лѣкуванието на шапа съ блката Мащирка може всѣки селянинъ да опита и да се увери въ нейното благотворно дѣйствие, главно когато тя неструва нито стотинка и всѣки може да си я насбира въ пзобилие въ околността на всѣко село, той като нея я има наврѣдъ. Дано нашиятъ селянинъ вземеше актъ отъ изложеното тукъ за важността на тая билка и прѣзъ идущата пролѣтъ си насъбираше и на сѣнка исушеше достатъчно отъ нея, за да можеше да си послужи съ нея въ случай на неволя.

Съобщава J.

Ф Ж С Т Ъ К Ъ

(Arachis hypogaea).

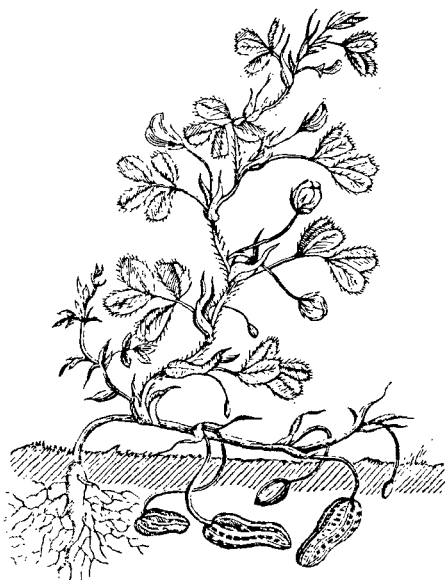
Последнитѣ опити, които се направиха както въ сѣверна, а така сжщо и въ Южна България, дойдоха да потвърдятъ, че въ нашето отечество може много добръ и съ добъръ резултатъ да се увѣде култивиранieto на фжстка. Даже, както се вижда, това растение въ много отношения ще да прѣвъсходствува по своята приходность и лѣгка обработка каквито и да било нашенски земледѣлчески растения. Тая именно мисль, че съ увѣжданieto развъжданieto и обработванieto на това, досега извѣстно може-би само на гражданитѣ, земледѣлческо растение ще да може да се прибави новъ артикулъ къмъ нашитѣ сѣйдбенни произвѣдения, ме подбуди да се заловя накратко да го опиша, да укаже на начина по който се и то обработва и за неговото употребление.

Фжстѣкътъ принадлежи къмъ сѣмейството на пеперудоцвѣтнитѣ растения, къмъ които принадлежи бобътъ, лещата, грахътъ и др. Той е прѣнесенъ отъ Южна Америка въ Европа отъ Испанцитѣ и сега се развъжда въ цѣла Испания. Срѣща се също въ нѣкои мѣстности на Южна Франция. Това растение има това забѣлжително свойство, че неговитѣ цвѣтове, които покарватъ поединно въ пазухитѣ на листата върху многото положени на земята вѣтвици, обръщатъ своитѣ опашчици къмъ почвата и оставатъ да озрѣягъ тѣхнитѣ плодове около на 2 ст. подъ повърхността на почвата. (гледай фигурата)

Отъ зърната на фжстѣка се добива сладко, за ядене масло, но твърдѣ долино по вкусъ отъ дървеното масло; най-много то се употребява въ сапунаретвото и за освѣтление. Зърната съдържатъ 34 — 50% мас.

Освѣнтъ дѣто отъ зърната на фжстѣка се добива масло, още тѣ служатъ и за храна. Въ Испания се ядатъ или сурови, или малко печени, или пѣкъ смѣсени съ какао правятъ единъ видъ чоколада. По насъ се ядадъ печени само за прикуска (мезе).

Отъ направения анализъ се доказало, че зърната на фжстѣка наврѣдѣ не съдържатъ еднакво количество масло и че то зависи главно отъ климата и отъ мѣстоположението, гдѣто се сѣе. Обикновено зърната на фжстѣка, който се добива въ Испания и Италия, съдържа понѣкога до 50 — 90 % масло и отъ 100 кил. зърна се отдѣля около 68.48 фжстѣчено млѣко и 31.52 дървесинни части — гюбре. Въ млѣкото се съдържа масло 35.44 %, вода 2.70 %, органически вѣщества 59.86 % и минерални вѣщества 2 %.

Фжстъктъ вирѣе най-добрѣ въ топлитѣ страни, както на пр. въ Южна Франция и Италия. По насъ много добрѣ може да се сѣе наврѣдъ въ Южна България и на много мѣста въ Сѣверна. Той е едно растение твърдѣ подходяще за хладнитѣ, яжки и рофкъви почви, отколкото за наноснитѣ и клисѣви. Той сжщо много добрѣ вирѣе и дава добъръ плодъ въ лѣкитѣ почви, но ако могатъ да бждатъ въ суша поливани.

Фжстъктъ се сѣе прѣзъ мѣсецъ Май въ почва добрѣ разработена и повъзможностъ богато наторена. Сѣенето става съ колче, въ линни и то така, щото всѣко растение да бжде поставено на 33 см. расстояние едно отъ друго. Слѣдъ това празднинитѣ се плевятъ, окопаватъ и, ако почвата е лѣгка, повъзможностъ винаги той трѣбва да се полива щомъ сушата го стѣгне. Една копанъ трѣбва наскоро да послѣдва всѣко поливане, за да бжде винаги почвата рофкъва.

Щомъ цвѣтоветѣ се покажатъ, въ видъ на бѣли точки въ пазухитѣ на листата, растението се загърля съ прѣстъ като да се запокрива, и това загърляне трѣбва да се повтѣря толкова пѣти, колкото пѣти се покажатъ цвѣтове. По тоя начинъ младитѣ плодове се намѣрватъ заровени и сж поставени въ самата срѣда, гдѣто тѣ могатъ да се развиватъ.

Фжстъктъ се търга вѣднага щомъ прѣстане да цвѣти и пожелтѣе, което наставка слѣдъ като температурата падне подъ 14° . Въ Испаная, гдѣто най много се сѣе фжстъка отъ единъ хектаръ земя се получава фжстъчени зърна 450 — 500 килограма.

Прѣзъ настоящето лѣто за опитъ фжстъкъ имаше засѣто нѣколко корена въ оградата на Варненското Винарско Дружество „Гроздъ“, отъ г. Ст. Славовъ резултата бѣ неочаквано благоприятенъ. Отъ наша страна ние прѣпорѣчваме на нашитѣ земледѣлци да направятъ въ малкъ размѣръ опити съ сѣенето и развъжданнето на това растение, та ако би да се покаже да е пѣдоходно и пѣизносно, отколкото кое да било друго земледѣлческо растение, нѣка смѣло да се заловятъ съ развъжданнето му въ голѣмо множество. Тържища за неговитѣ плодове има твърдѣ много, а и достатѣчно ще

бждѣше, ако поне толкова се искараваше, колкото е нужно за консумиране въ нашето отечество.

Дано да се намѣрѣха и между нашитѣ селяни земледѣлци такива прѣдпримчиви, които да се помжчѣха да се тури край на износа вънъ изъ България на мжчно и тѣжко печеленитѣ български пари!!

Съобщава Т

ИЗЪ БЪЛЪЖКИТЪ МИ.

III.

Съение Царевнца за зелена и нисела храна на добитана.

Помня като днесъ, когато бѣхме сж събрали прѣдъ дѣдовата Иванова кржча, единъ празниченъ день и това бѣше прѣди Петровденъ, като дойде чиновника гдѣто идва да ни учи какъ да си рѣжимъ и прѣскаме лозята. Като слезе отъ коня повика ни, — Елати да Ви разкажа нѣщо, ний отидохме при него и отъ тамъ въ училището гдѣто насѣдахми въ една отъ стаятъ. Той ни попита, като не стана сѣното и сламата е малко и я давате още отъ сега на добитакъ, съ какво ще го изхраните прѣзъ зимата? Ний се поогледнахме единъ другъ поподигнахме рамяня и му отговорихме, както винаги отговаряме, каквото Богъ даде! Не е тѣй-рече той, защото Вий знаете че пословицата казва „Богъ дава, ала въ кошара не вкарва“, затова остава на насъ (хората) да се погрижимъ и потрудимъ, та да има въ кошарата ни. Азъ като съмъ малко кибритлия (сербезъ), не можихъ да търпя, ами го прикъснахъ, като казахъ, че като не го даде Бога отъ гдѣ ще има въ кошарата ни? Той ме погледна засмѣно и ми рече — бжди добъръ да ислушашъ и направишъ това, което ще ви разкажа, както винаги си ме слушалъ и правилъ всичко, и нѣма да вѣдишъ, отъ гдѣ ще ти се напълни кошарата и ето какво ни разказа: — Дъждъ не вали мѣсець-два-три, ала прѣзъ цѣлото лѣто не може да не вали ако навали до 15 Августъ дъждъ ни пакъ ще си избавимъ добитѣка да не умре отъ гладъ прѣзъ зимата, като му посѣемъ за храна царевнца, просо, де-

лидарж и смѣсь отъ тия три растения за зелена храна, а за прѣзъ зимата ще приготвимъ (направимъ) суха или кисела храна отъ тѣхъ. Когато навали дѣждъ просото и делидарж или смѣсь отъ тѣхъ или още смѣсено съ царевича се посѣватъ на добръ изораната силна нива и слѣдъ това нивата се завлича, за да може да се коси. Като си посѣе една нива съ смѣсь, друга сжщо такава се посѣва само съ царевича, като се взема за всѣки новъ дюлюмъ по една кофа (шпаникъ, лемца, кофа или кринче) или 20 литри. Царевичата се накисва да стои въ водата 24 часа и тогава се посѣва распрѣстнато като жятото или пѣкъ подиръ оралото, като се пуца въ всѣка брѣза по на една пета да падатъ далечъ зърната едно отъ друго, като се посѣе така царевецата нивата се завлича за да се струшатъ буцигѣ, та да може да се коси послѣ. Като поникне царевичата, която е посѣта на редове се прѣкопава, за да се развали кората образуванa отъ дѣжда.

Посѣтата така царевича стига скоро за зелена храна на добитѣка, а когато скласи се покосива, така сжщо се покосяватъ и просото, делидарж и смѣсьта и ако врѣмето позволява се изсушаватъ или се налагатъ въ трапища за кисела храна за прѣзъ зимата.

Кисела храна отъ царевича и пр. се прави тѣй: Ископава се единъ трапъ единъ и половина метръ дълбокъ съ наведени страни навънъ за да не се събаря прѣста вътрѣ, широкъ отъ 2—3 метра, а дължината му зависи отъ количеството на храната. Мѣстото за трапъ се избира да бже оцѣдено и да не се подлива отъ порой. Като се ископае трапа постила се отдолу съ слама, сѣнищакъ трѣстъ и пр. дебело около 30 с. м. и тогава се докарва покосената единъ или два дена царевича, която е и увѣхнала, нарежда се въ трапа, отстранитѣ се туря слама както се туря и отдолу, и се тѣпчи да се изпълнятъ всичкитѣ празни мѣста и кюшета или по добръ казано прави се басма (бастисва се) и на всѣкой пластъ добръ е да се посолява съ по малко солъ, като се искара до подъ земята отъ горѣ се извършва като снопена камара или се оставя равно, слѣдъ това се покрива съ слама и се зарива съ прѣстъ отъ 30—50 с. м. дебелина.

Заровената така царевица и пр. отначалото започва да ври до като се свърши въздуха, който е останалъ изъ между царевицата; до това врѣме храната получава слабо киселъ вкусъ и възжелтавъ цвѣтъ. Приготвената така храна, прѣзъ зимата се отваря трапа отъ една край отсѣча се толкова храна колкото трѣбва за прѣзъ деньтъ и подиръ това дупката се затваря добрѣ съ слама за да не взема вѣтръ и студъ и да мохляса или загние. Такава храна е най-добра за дойния добитѣкъ, а така сѣщо за едрия и дребния рогатъ добитѣкъ“.

Като ни расправи това, той взе сбогомъ отъ насъ и на трѣгване, ни каза — помнете това добрѣ и да го направите, азъ ще гледамъ да дойда когато повали дѣждъ — и си замина. Когато наваля дѣжда на 1, 2 и 3 Августъ и прѣстана да вали, ний пакъ бѣхми се събрали нѣколцина и говорехме какво ще работимъ другия день. Азъ казахъ че ще отида да сѣя царевица за храна на добитѣка, другарятъ ми се изсмѣха съ гласъ, че ще направя глупава работа и че ще си разваля и нивитѣ. На това азъ отговорихъ съ благоразумното мълчание. Въ това врѣме, неочаквано, донде и чиновника по лозята и щомъ слезе отъ коня си ми рече — дѣдо Иване, хайде сега впрѣгай воловитѣ да отидемъ да засѣемъ съ царевица твоята нива при царския пѣтъ, та да имамъ храна за добитѣка си. Ти си ме слушалъ винаги и сега ще ме послушалъ и ще останешъ крайно благодаренъ отъ това. — Азъ се съгласихъ впрѣгнахъ колата и взехъ каквото трѣбваше и трѣгнахме за нива, съ насъ трѣгнаха всичкитѣ хора, които бѣха се събрали при мене. По пѣтя до нивата чиновника раказва, че въ немцко и другадѣ здмледѣлцитѣ твърдѣ малко си пасели добитака, ами го хранили повече и то съ храна приготвена, както ни расправи по напредъ въ училището и че си хранили кравитѣ, съ такава храна та тѣ давали отъ 20 до 30 литри млѣко на день и че нашитѣ крави щѣли да даватъ повече млѣко, ако се хранятъ съ такава храна. Той ни расправи за още много добри и полезни работи, но за тѣхъ ще Ви разкажа другъ пѣтъ.

Като отидохми на нивата азъ нагласихъ оралото, а той засѣя единъ декарь съ царевица распрѣснато, като

житото, и го прѣбрахми, подирѣ това започнахме да спущаме въ всѣка брѣзда подирѣ оралото по на една педя расстояние, като видѣхме какъ се сѣе царевица за зелена храна на добитѣка, той взема сбогомъ отъ насъ и прѣди да трѣгне се обърна къмъ менъ и ми рече, — ти ще посѣешъ така тази нива, а онази, хей тамо на равнището до лозята ще посѣешъ съ смѣсъ отъ просо, делидарж и мисирѣ, та да има съ какво да си изхранишъ добитѣка, защото тѣбѣ ти далъ Богъ повечекко добитакъ, та съ малко не можешъ го изхрани. — Тѣзи думи ми останаха, като обица на ухото и извършихъ всичко, както ми каза. Забравихъ да ви обадя, че кмета, дѣдо попъ и още 3—4 ма земледѣлци сж съгласиха и тѣ да посѣятъ както мене царевица за храна на добитѣка и всичко извършихме както ни расправи чиновника. Отъ смѣстѣта приготвихъ суха храна, а отъ царевицата кисела въ трапъ, но право да ви кажа, когато наредихме царевицата въ трапа и я заровихме съ прѣстъ, едвали не ми се доплака, като казахъ на ума си, това прилича на мъртавъ чловѣкъ, който се туря въ гроба, за да не стани вече, и до като не отворихме трапа да видя храната не вѣрвахъ, че ще излѣзе отъ земята храна; но когато го отворихме и видѣхъ, че царевицата се е обърнала на много хубава храна за добитѣка, казахъ, че добрѣ съмъ направилъ гдѣто послушахъ да направя това, та да има съ какво да си изхраня стоката, иначе щехъ да остана безъ добитѣкъ, при това се увѣрихъ още, че за всѣка болка имало и цѣръ, ала ни не го знаемъ, та да си помогнемъ.

И тѣй прѣзъ най-лошавата година (1899) азъ си изхранихъ добитѣка, прѣзъ зимата много добрѣ, безъ да го карамъ по другитѣ села къмъ балкана, както правяха нашитѣ селени, съ храната, която получихъ отъ посѣтата царевица и смѣстѣта за тази цѣль и кисията ми не остана праздна защото освѣнъ гдѣто не давахъ паръ да купувамъ храна за добитѣка, ами и всѣкога когато отивахъ въ града занесвахъ по двѣ—три делвички съ чисто масло, което получавахъ отъ млѣкото на биволцитѣ и което продавахъ по 3 лева килограма. Добавямъ, че кравитѣ и биволцитѣ ми даваха двойно повече млѣко, като

ги храняхъ съ кисла царевича, отъ колкото другитъ години, когато ги храняхъ само съ суха храна. Благодаренъ отъ това сега всѣка година сѣя по една-двѣ ниви съ царевича и правя кисела храна да си храня дойния добитѣкъ, а така и другия добитѣкъ, когато нѣма достатъчно друга храна и когато има излишекъ отъ киселата царевича; затова съвѣтвамъ нашитѣ земледѣлци да сѣятъ царевича, смѣсъ отъ просо съ мисиръ и пр. за зелена и кисела храна на добитѣка си, отъ която ползата въ земледѣлскитѣ стопанства е неопѣнима и то най вече въ сушевитѣ години каквото бѣ (1899) год.

Сега прощавайте читателю и извинявайте, че азъ ви уморихъ много до гдѣто ви расправя, какъ се приготвляла кисла храна за добитѣка отъ царевича и пр., но хубаво нѣщо било и крайно благодаренъ остава този стопанинъ, който го направи.

гр. Руссе, 20 Ноемврий 1900 год.

IV.

Правение трошия (армея) отъ зели за прѣзъ лѣтото.

Ти много пѣти си идвалъ въ селото ни и за много добри и полезни работи си разказалъ, и си научилъ, и който ги е направилъ много благодаренъ е останалъ. Азъ винаги съмъ те слушалъ, като ни разказва ти за таква добри и полезни работи и съмъ ги извършвалъ и много доволенъ съмъ останалъ отъ тѣхъ, за това щомъ чуя че си дошелъ въ селото ни напушамъ това що работя и ида да слушамъ какво ще ни разкажешъ и да науча друга полѣзна работа. Ето днесъ като ми обадиша, че си дошелъ въ с. Д ковъ да расправишъ, какъ ще можимъ си прѣдпази лозята отъ маната дойдохъ, макаръ да е сборътъ ни днесъ, съ нѣколко още селени да изслушамъ и се науча на това, което ще ни раскажишъ и ще направимъ прѣдъчитѣ ни.

Ти спохожданъ всѣкиго, като дойденъ въ селото ни, който те покани и му расправишъ за много нѣща изъ селския ни стопански животъ и то все поучителни и ето азъ днесъ те поканихъ да дойденъ въ дома, на което ти не ми отказа и азъ се считамъ за щастливъ,

че въ дома за обѣдъ, хемъ на сбора, е оня чловѣкъ, който винаги се застъпва за насъ селенитѣ, земледѣлци; който винаги се поставя въ нашето неспостно и мизерно положение и дене п нощъ работи да ни помогне; който съ свойтъ благи думи и разбранъ говоръ ни расправя и учи за най-добритѣ и полезни работи, които ни сме научили и крайно сме останали благодарни. Много се радвамъ че прѣдъ менъ стои оня чловѣкъ, отъ когото ще науча онова, което отдавна искахъ да науча, но нѣмаше отъ кого.

Много пжти ми е идвало до устата да те попитамъ да ми разправишъ за, но това е толкова проста и лѣсна работа, че азъ се боя да не те оскърбя ако те попитамъ, защото всѣкой домакинъ трѣбвало би да го знае, ала ний не го знаемъ, а то е какъ да си правимъ армеята, та да имаме догдѣто стигне новото зеле, защото ти знаешъ какъ ний работимъ отъ тъмно до тъмно, какъ тичаме отъ малкото до най-старото; какъ прѣкарваме най-голѣмитѣ жарки дни по жетва, когато и иска най-много сила, съ сѹхъ хлѣбъ и една глава чесновѣ лукъ, та ще речешъ ти че и армята нѣма ни даде ония сили, които би ни дало месото, но ти знаешъ, че нашитѣ религозни чувства не ни позволяватъ да ѣдемъ месо прѣзъ пости и че ние не така лѣсно ще си оставимъ . . . и че прѣзъ силното работно врѣме ние малко и голѣмо сме на работа, та нѣма кой да ни свари (сготви) една лъжица чорба, затова армеята би ни послужила много въ случая ако бихме знали какъ да я направимъ. Ёто, защо Ви моля да ми расправите, ако знаете, какъ трѣбва да си правимъ армеята, та да има и за по жетва?

— Ти много добръ направи, гдѣто ме попита за това, съ това ти не че само не ме оскърбявашъ, но много ме радвашъ, защото, ако всичкитѣ наши стопани (земледѣлцитѣ) бѣхж, като тебе ние отдавна бихме тръгнали изъ правия пжтъ и нашата работа би достигнала най-добритѣ резултати. Знайте, че работи, които ви считате за ничтожни въ стопанството ви, тѣ сж най-важнитѣ и сериозни въ нашето селско-стопанство, защото съ такива дребни работи, спорѣдъ васъ, се започва економическия напрѣдѣкъ на нашитѣ дребни селско земледѣлски сто-

панства, затова всѣкой стопанинъ трѣбва да ги знае, защото ти виждашъ че не е само достатъчно да знаешъ да орешъ, женишъ и копаешъ, а трѣбва да знаешъ да си направяшъ ѣстие за да се хранишъ поне по добръ прѣзъ тѣжките кжрски работи и още много нѣща трѣбва да знаете, за които, може би, други пжтъ ще ти раскажа. сега ще ти отговоря на това за което ме питашъ.

Армеята е едничкото ѣстие, което пълни трапезата на нашия селенинъ; па и на гражданина, безъ което не става ни годежъ, ни мѣнежъ, ни кръщени, ни свадба и съ нея се мрътвеца испраща и госта се посрѣща и като такова трѣбва да знаемъ добръ да го приготвимъ (направимъ), Всѣки си прави армея, но малцина сж ония, които могатъ да я направятъ да бѣди хубава и да трае прѣзъ цѣлата зима, а за прѣзъ лѣтото не питай. За прѣзъ зимата хубава и трайна и съ много приятна миризма и вкусъ армея се прави тѣй: Като се измие кацата въ която ще се туря зелето, поставя се въ помѣщение, което да не е много топло прѣзъ зимата и на дъното, най-отдолу, на кацата се туря сдѣнъ пластъ около 15—20 см. дебелъ (дебелината на пласта зависи отъ голѣмината на кацата и количеството на зелето) листа отъ вишна, които сж набиратъ прѣдварително до като не е паднала сланата, слѣдъ това се нарежда зелето очистено, но безъ да се расича по на четири или двѣ половини и най-отдолу се турятъ най дребнитѣ и стегнати зелчета и постепенно се нареждатъ така до като се напълни кацата. Отъ половината на горѣ въ кацата се турятъ малко расѣчени по надвѣ зелки и за най горнитѣ редове се расичатъ по на четири; между всѣки редъ се посолява съ солъ и най-подирѣ се залива съ чиста рѣчна или изворна вода и се затиска отгорѣ. Подирѣ заливането армията започва да ври и когато се види, че горнитѣ зелки сж отмекнали (втасали) опитва се на солъ и ако е безъ солна, туря се още солъ и послѣ всѣки двѣ седмици се очистя отгорѣ и се прѣтака всѣки мѣсець.

Направената така армия не отмеква изведнѣжъ, както направената по обикновения начинъ, а постепенно, като най-първо отмекватъ (втасватъ) най горнитѣ зелки, които сж разсѣчени и така втасването отива постепенно на-

долу и най долнитѣ неразсѣчени и стегнати зелчета втасватъ чакъ прѣзъ Априлъ и Май. Постепенното втасване на армеята тукъ нито може да си го обясните, като се знае, че водата вниква между всичкитѣ пластове на зелкитѣ, които сж разсѣчени много и по на четири парчета, въ най-скоро врѣме и тѣзи зелки втасватъ по-послѣ — които сж разсѣчени по-малко и най послѣ и много трудно прониква мижду пластоветѣ (листоветѣ) на дребнитѣ и добрѣ стегнати и поставени най-отдолу зелчета и затова тѣ втасватъ 4—5 мѣсеци по-късно отъ горнитѣ. При това нека не се забравя, че вишневитѣ листа съдържатъ трѣпчевина (танинъ), която прави армеята жълта като лимонъ и я държи здрава, освѣнъ това вишневитѣ листове прѣдаватъ на армеята много приятна миризма подобна на оная отъ сварени сухи череши и който ѣде единъ пжтъ такава армия, той винаги ще желае да има на трапезата му подобна. Толкова за правение армия за прѣзъ зимата сега нека да видимъ какъ се прави за прѣзъ лѣтото.

За прѣзъ лѣтото се прави — като се измие кацата и се тури вишничевата шума зелето се избира по дребното и очистено се нарежда единъ редъ цѣли зелчета и праздното мѣсто между тѣхъ се изпълва съ нарѣзано (накълцано) на дребно зели и се посолява отгорѣ. Така нареденото зеле се прибѣхтва съ дърво, послѣ пакъ се нарежда втори редъ посолѣва се и се прибѣхтва наново и така се продължава докато се напълни кацата (прави се басма, гдѣто му казватъ). Отгорѣ кацата се затваря съ дървенъ капакъ и се замазва съ калъ да не си издиша (като замазано ягне въ пещъ). Така направената армия се запазва прѣзъ зимата съвършенно здрава и жълта като лимонъ и прѣзъ лѣтото се отваря и употребява, като ѝ се налива вода, когато се извади за ѣденіе.

Сега вѣрвамъ, че ти разбра, какъ трѣбва да си направишъ армеята, та да имашъ такава и за прѣзъ лѣтото, за това прощавай вече, че азъ ще отивамъ на друго село гдѣто ме чакатъ добритѣ хора да имъ разкажа и тѣмъ нѣщо, каквото желаятъ да научатъ.

— Хайде тогава на добъръ часъ, азъ ще направя

всичко, както ми расказа, то не е голѣма работа, и за полученото ще ти обадя.

На другата година ме срѣщна бай Данаилъ на пѣ-
тя, като отивахъ за с. Б-ни, това бѣ на 20 Май, а на
другия денъ бѣ сбора на бай Данаилови. Той като ме
видѣ и отдалече ми извика — „Вчера си отворихъ ар-
мията, която направихъ“ както ми расправи миналата го-
дина, но то чудо ти казвамъ, като че не е армия амѣ
прѣсни портокали, съ които утрѣ ще си нагостя сборянитѣ.“

И тъй, който послуша, като бай Данаилъ, и си на-
прави армията, както му расправихъ по горѣ, той ще
има на трапезата си ѣденне и тогава когато ближнитѣ
му нѣма да иматъ на трапезата си друго ѣстие освѣнъ
сухъ хлѣбецъ!

гр. Руссе 26 Ноемврий 1900 г.

Самоводски

Изборъ на мѣсто за овощарска градина.

Между селяни и граждани съвършено неосновател-
но се е вкоренило убѣждението, че разнитѣ нововвѣдѣ-
ния, които се прѣдприематъ у насъ за подобренieto на
земледѣлието и на неговитѣ отрасли, немогатъ да вирѣятъ
защото почвата и климатътъ на това неблагоприятствува-
ли. Съ обикновеното това заключение до нѣкъдѣ съглася
и самата земледѣлческа наука, която ни учи, че модер-
ниятъ земоедѣлецъ трѣбва непрѣменно да се съобразява
при обработванието на земята главно съ почвеннитѣ и
климатически условия, ако той желае да се домогне до
благоприятни резултати и да неотива на празно неговиятъ
трудъ. За да може да се дойде до това криво заключе-
ние, главно е способствувало неумѣлото прилагание на
всички нововвѣдѣния, което е и убило всѣка една охота
къмъ каквото и да е модерно стопанисване на земята.
За това, прѣди да се посѣгне до каквото и да би било
модерно навоввѣдѣние за подобренieto на нашето прими-
тивно земледѣлие, трѣбва прѣдварително да се иматъ
прѣдъ видъ всички условия, отъ които зависи неговото
прѣуспѣвание.

Прѣди да започне нѣкой да прави разносики за основаването на каква и да е овощарска градина отъ каквото и да размѣръ и която ще да струва трудъ и капиталъ, трѣбва прѣдварително добръ да се изучатъ климатическитѣ мѣстни условия, сѣтнѣ характера и мѣстоположението на самата почва. Всѣки трѣбва при всѣко едно подобно прѣдприятие да прави спекулативни търговски смѣтки, сирѣчь да ли би основаната овощарска градина слѣдъ врѣме ще дойде до извѣстна степенъ да оползотворява вложения капиталъ и да погасява направенитѣ първоначални разносики. Прочее нужно е прѣдварително да се знае, да ли мѣстото ще способствува за цѣльта и да ли овошкитѣ, които тамъ ще да растатъ, ще могатъ успѣшно да вирѣятъ и да даватъ изобилно овощия. Всѣка една грѣшка, на която се небрѣжно погледне въ началото, се явява слѣдъ години въ загуба на врѣме, трудъ и пари, а още главно и разочарование къмъ всѣко по-нататъшно работене. За да може до извѣстна степенъ да се сполучи съ избора на мѣстото за овощарска градина, главно когато се има за цѣль основаването на такава, която ще погълне достатъчно трудъ и капиталъ трѣбва прѣди всичко да се обърне внимание на ония мѣстни овощни дървчета, които най-добръ вирѣятъ въ околността, та въ проектираната овощна градина да се засядатъ за развъждане повечето било отъ самитѣ тѣхъ или пъкъ отъ близки тѣмъ породи. Освѣнъ това за прѣуспѣванието на овощарската градина твърдѣ голѣмо значение има съобщителната пѣтна мрѣжа, както и близостта и далѣкостта отъ градищата, гдѣто главно ще да става консумирането на полученото овощие. Колкото една овощарска градина е по-близо до единъ многочисленъ градъ и гдѣто съобщението лѣсно може да става съ другитѣ градища, толкова по-разнообразни овощия трѣбва да има въ градината и то узрѣването имъ да бѣде непрѣкъснато отъ пролѣтъ до есенъ, а пъкъ колкото овощарската градина е отдалѣчена и консомацията на добитото овощие става твърдѣ мѣчно, то въ такава градина най-износно е да се отглѣдватъ такива овощни дървета, на които плодоветѣ могатъ да се консервиратъ или пъкъ да се добиватъ отъ тѣхъ разни овощни издѣлия, като напр. Сли-

вовица, разни овощни вина, сушени овощия и др. Прѣ-
успѣванието на една овощна градина прочее между мно-
го други условия зависи главно отъ благоприятното кли-
матическо и почвенно мѣстоположение на избраното мѣ-
сто, отъ съобщенията, които свързватъ населенитѣ мѣ-
ста и отъ избора на разнитѣ породи овощия.

Всѣки, който прѣдприема основаването на овощна
градина, трѣбва да знае, кои видове овощия най-добрѣ
ще да вирѣятъ на мѣстото, на което той се рѣшава да
основе своята градина. Той трѣбва много добрѣ да знае
че на всѣка една мѣстностъ неможе да вирѣе всѣко ед-
но овощие въ такъвъ размѣръ, щото да бѣде износно раз-
въжданието му, че ако това не бѣше вѣрно, то нещѣше
известно мѣсто да се слави съ своето овощие, както напр.
Габрово съ габровскитѣ си сливи, Кюстендилъ съ сво-
итѣ кюстендилски ябълки, Стара-Загора съ своитѣ старо-
загорски крупни и кайсии. Гдѣто ще рѣче, количеството
и качеството на овощието зависи отъ мѣстото, а така
сжщо и неговата красота и ароматическия вкусъ. Макаръ
въ малко или голѣмо множество почти въ цѣла Бълга-
рия да вирѣятъ всички породи овощия, то при все това
на мѣстото си било, ако на късо укажахме, като кои
отъ най-износнитѣ овощни дървета би трѣбвало да се
развъждатъ и на кои каква почва е потребна.

Най-износнитѣ ововощни дървета, които въ голѣмо
множество би могли да се развъждатъ въ една овощар-
ска градина сж разнитѣ породи *сливи, ябълки и круши*.
Всички други, като череши, вишни, зарзали, праскови,
орѣхи, мушмули, лѣшници, френско и руско гроздие и пр.
могатъ да бждатъ само второстепенни овощни дръвчета
за допълване на овощарството.

Сливата, въ разнитѣ си видове, която добрѣ вирѣе
въ всѣки климатъ и въ всѣка почва е най-износното овощ-
но дърво, защото скоро започва да дава овощие. Тя най-
добрѣ вирѣе въ плодородна и влажна почва и единствен-
но най- много страда отъ теченията на клея, отъ което
трѣбва да се прѣдпазва. Въ всѣка една овощна градина
трѣбва да има въ достатъчно множество отъ разнитѣ ви-
дове сливи, за да може отъ всѣки единъ видъ да се пра-
ви съответственна пратка.

Ябълката, въ всичкитѣ си видове, изисква плодородна, мѣгка и влажна почва, студенъ и мѣгливъ климатъ. Най-добръ вирѣе по склоноветѣ обърнати къмъ изтокъ, западъ и сѣверъ. Като се добръ гледа тя може да достигне 50—80 години. Никой стопанинъ не трѣбва да се обезсърчава, когато забѣлѣжи, че посадениитѣ му въ градината ябълчеви дръвчета всѣка година недаватъ плодъ, защото и тѣхното плодородие зависи отъ разни обстоятелства, като отъ мраза, сланата и др. Обаче слѣдъ една, двѣ неплодородни години се случва една плодородна, която стократно възнаграждава неговия трудъ.

Крушата, сѣщо въ всичкитѣ си породи, най-добръ вирѣе въ дълбокитѣ и сухи почви наврѣдъ може да расте, гдѣто друго дърво не може. Освѣнъ това крушата до толкова нестрада отъ разни болѣсти, колкото ябълката. Достига на възраст 100—150 години. Бозъ крушово дърво не трѣбва да бжде ни единъ селски и градски дворъ.

Въ заключение за неизлишно считамъ да прибавя, че който се рѣши да прѣобърне частъ отъ земитѣ си въ овощарска градина ще трѣбва да се въоръжи прѣдварително съ бровята на търпението, че той трѣбва да не очаква приходи отъ туко що вложения си капиталъ, който не само че ще да лѣжи мъртавъ най малко 10—15 години, но и голѣми лихви, въ трудъ ѣ пари, ще да трѣбва да се плаща за него. Обаче слѣдъ изминуването на тоя безполезенъ перидъ за всѣки овощаръ настава врѣмето на безконечнитѣ доходи отъ стократно оползотворения, въ продължение на 19—15 години, вложенъ капиталъ.

Ј.

Най-лесния способъ за распространение между населението полѣзнитѣ открития по земледѣлието е нагледния примѣръ.

Господине редакторе!

Още прѣзъ пролѣтѣта на 1897 год. си исписахъ чрѣзъ тогавашний Ст. Загор. Землед. Надзирателъ г. Станко Марковъ (по негови съвѣти) една прѣскачка „Аустрия“ отъ склада на Дацовъ въ София, съ която още то-

гава почнахъ да прѣскамъ почти досушъ омаломощенитѣ отъ перенеспората си лозя.

Едно отъ незнаение, друго отъ това, че не сме научени да похарчимъ за прѣскание 5 пари, много ми се посвидѣхъ 2 та напалеона за прѣскачката, та не искахъ да харча по-нататкъ пари за буре, надници и пр. А най-главното, че населението глѣда на такива работи съ недо-вѣрие и прѣзрѣние, та не искахъ работата да зема по-вече широкъ размѣръ, макаръ и да имахъ най-големо желание да прѣскамъ. Даже и у дома помежду ни ста-на несъгласие да се харчатъ пари за подобна нечувана работа, така щото ржсението остана много на заденъ планъ и останяхъ азъ самъ да се занимавамъ съ него безъ да похарча повече за нѣщо пари. Приготовлявахъ раствора въ самата прѣскачка, което и неоснователно и непрактично. Двѣ години прѣкарахъ въ неволия (97 и 98 год.). Третията година 1899 г. по-хубаво ги ржсихъ, като си купихъ едно маслинено буре и си викнахъ по-мощ-никъ надничаръ. Макаръ и да не можахъ (ако и да ис-кахъ) да изпълня правилата на ржсението, пакъ забѣлѣ-захъ едно голѣмо подобрене на лозята; нъ отъ друга страна се случи та падна въ лозята ни прѣзъ 98 и 99 години по малко градушка, така че не можихъ азъ въ разстояние на три години да докажъ ползата отъ ржсе-нието, понеже цѣлото население и азъ нѣмахме грозде прѣзъ това време, само прѣзъ послѣдната 99 год., прѣж-китѣ на моитѣ лозя бехъ много добри и общавахъ за напредъ плодородие.

Прѣзъ настоящата 1900 година азъ се завзехъ нѣ-какъ по-сериозно, защото и лозята ми, както казахъ, се поправихъ и общавахъ нѣщо. Нъ въ селата неудоб-ствата въ живота сж много повече отъ колкото въ гра-доветѣ. Не си приготвихъ синъ камъкъ и варъ още отъ рано, което доста ми попрѣчи въ работата. Поржсихъ ги току прѣди цвтението първий пѣтъ съ 1% и свободно чакамъ да прицвтятъ и полека лека ще се глася за второ ржсение слѣдъ цвтението. Паднахъ прѣзъ време цвтението единъ два слаби дъждове, нъ времето хладно и болѣстъ още нѣма никждъ по лозята. Току що се ка-ня да ходя да търся синъ камъкъ и варъ за второ рж-

сение съ $1\frac{1}{2}\%$, понеже вече лозята прѣцвѣтахъ, това бѣше 6 Юний, падна много силенъ дъждъ и слѣдъ дъждътъ на 7 и 8-й Юний станж много жегъ, слѣдъ която трѣбваше да се развие пероноспората и аслж тѣ не закъснѣ да се яви по всичкитѣ лозя съ исключение на моитѣ. Прѣходящитѣ покрай и прѣзъ лозята селени ми донасяхъ, че на всичкитѣ лозя шумата била попарена, само на моитѣ била здрава. Нъ на ли трѣбваше сега, именно на 7 и 8-й още, азъ да повтора ржсението, ами кждѣ синъ камъкъ и варъ?

Понеже отъ първото рѣсение до това врѣме се измина доста, близо 1 мѣсець (23 — 25 дни) и прѣзъ това време лозята като буйни, надъ поржсената частъ отъ лозитѣ нарастло повече отъ единъ аршинъ и по листата на тая послѣ нарастла частъ забѣлѣзахъ зачало на болѣстѣта само у нѣкои лози. Стрѣсна ме изведнжъ това явление и то защо? Не толкова че азъ ще останж пакъ безъ грозде и вино, нъ затуй, че оставамъ посраменъ въ прѣдприятието си. Благодарение на първото ржсение, ржсенитѣ части отъ лозитѣ—долнитѣ листа съ 1 аршинъ и повече надъ земята бѣхъ така чисти и имахъ такъвъ добъръ изглѣдъ между погрозиѣлитѣ околни лозя, какъвто може да си прѣдстави само онзи, който е видѣлъ ржсено лозе при нержсено. Едно се стрѣснахъ, а друго се възгордѣхъ, като се поглѣдахъ въ погрозиѣлитѣ други околни лозя. Не оставаше друго за мене освѣнъ да взема мѣрки на време за второ ржсение, което и направихъ незабавно, като ходихъ на другий день въ градътъ за синъ камъкъ и варъ за приготовление на раствора. Непоржсената горня частъ на лозитѣ до като успѣя да я поржся се хвана, нъ азъ не обърнахъ внимание на това и ржсихъ всичко и хванжто и не хванжто и резултата бѣше повече отъ добъръ. Много слабо отъ гроздето поискапа, т. е. се разрѣдихъ зърната въ чепкитѣ, нъ пжкъ отъ друга страна станж едро, та пакъ напълни чепкитѣ. Ржсението не потретихъ, понеже отпослѣ се засуши и нѣмаше нужда. Едното ми лозе (1.5 д. а.) стоп срѣщу желѣзницата, прѣходяща отъ Нова-Загора за Радне-махле и обратно и пасажеритѣ, които наблюдавали лозята, се очудвали, защо така едно лозе между другитѣ,

погрознѣли като мъртвецъ лозя, да е така весело и здраво и да има такъвъ изящень изглѣдъ?! Послѣ сж се научавали, че това е било плодъ отъ науката, ржсение лозята съ „броделозовъ растворъ“ и, когато ме видѣхж послѣ нѣкжде, ме питахж затова нѣщо.

Тукъ сега азъ останахъ малко задоволенъ и поокротенъ въ стрѣмлението си да помогнж на обществото въ срѣдата на което живѣя и да изпълня призванието и дългътъ си на земята като человекъ.

А какво станж съ населението отъ селото ни?—То просто остана смасно, посрамено и поразено, като глѣдаше какъ между околии съ голи прѣчки лозя и праздни чепки, монитъ лозя като майска росна трѣва, отрупани съ хубавия онзи плодъ, който украсшава най-богато трапезата и който се цѣни отъ сиромаша дори до най-богатия и знаменития. Особенно за заблѣзване е и това, че азъ и берачитъ по гроздоберъ не намѣрихме никакво гнило и окапало грозде, което въ нашитъ лозя е обикновено нѣщо. Да го държимъ до като замразъ хване на земята нѣма да капне нито зрънце. Ето цѣнно нѣщо, на което трѣбва да обърне внимание и Българскій лозаръ и правителството му за неговото распространение. За напредъ нашето население, както и околнитъ села сж на миѣние да прѣскаатъ. Колкото за нашитъ селени азъ ще имъ помогнж, като гарантирамъ съ синъ камъкъ и доставяние на нѣкоя още прѣскачка, а за околнитъ села, като не сж сдружени и Общинскитъ свѣти, ако не взематъ грижата, не може се направи нищо. . . .

Г-не Редакторе, Вий, който исклучително ратувате за повдигане нашето земледѣлие имайте за свѣдѣние, че за да се направи да повлияе всѣко нововѣдение на прослодието, трѣбва да се върне прѣдъ очитъ имъ. Никой да се не лъже, и да не храни надѣжда, че, като дръжи една скаска по нѣкой клонъ отъ земледѣлието, и населението съ купъ ще се рукне подѣръ му. И дѣйствително много се е лжгало до сега правителството въ тая голословность. Както напрымъръ е въ случая: селениятъ тука вижда какъ едно лозе помежду другитъ се развива весело, вързова грозде, обере се, куса отъ гроздето и виното; разбира се тѣзи работи сж необходими, за

да му подѣйствуватъ на чувствата и да се връжатъ въ паметта му. Селенитѣ сега сами правятъ смѣтка колко загуба иматъ отъ тая болѣстъ, която, ако бѣхж отстранили чрѣзъ прѣсканне, щѣхж да я спечелятъ, като знаятъ доходността на лозята си, кога сж въ здраво състояние, което е около 900 литри на декарь при най-проста обработка. — Една литра вино у насъ винаги (обикновено) се харчи 0.30 лева. (30 стот.) Нѣ нека на едро да се продаде по 20 стот. кило, тогава отъ единъ декарь ще се получи 180 лева, разноски за обработка 20 лева заедно съ прѣсканнето и данъка. За 2 пжти оране не турямъ разноски, понеже отъ лозето се нарѣзватъ прѣчки и се употребяватъ като дръва, остава чистъ приходъ 160 лева; ако имаме значи 10 декаръ — 1600 лека. Значи доста завидна заплата, отъ която може едно какво да е сѣмѣйство при днешнитѣ условия да се исхрани прѣбогато и да заема едно завидно положение между обществото, — При всичко че изначало ще го стигнатъ разноски и за други работи, като бѣчви и др. принадлежности. Ето кждѣ се крие сега за сега народното богатство на което трѣбва да обърнемъ внимание,

Още по на напрѣденъ планъ трѣбва да се турятъ овощнитѣ градини, на които прихода е още по-сигуренъ, тъй като сега за сега овощнитѣ дръвчета не се застрашаватъ като лозята отъ опасната болѣстъ филоксерата.

Сега, когато вече донѣкъкъ обърнахъ вниманието на селенитѣ съ лозята си, захваняхъ да имъ говоря за основаване въ селото овощенъ разсадникъ, отъ който разсадникъ, неисчерпаемъ, постоянно да се пълни полето и нивитѣ съ овощни дръвчета, което мжно ще се прокара, нѣ вѣрвамъ сѣ ще се прокара. Жалко е, наистина, челоуку да глѣда, какъ сепуска на вѣтара богатството, съ което ни е надарила Природата!! Населението е голо и босо, денѣ и нощѣ, малко и голѣмо, като изгубватъ отъ работа и сила, и здравне даже, тича да искара насжщия си хлѣбъ само, а не и нѣкаква печала и пакъ гладно и безъ обща зазимѣва; когато то, ако бѣше обърнало внимание на тия два клона отъ земледѣлнето би много по съ леснина и много богато би се наградило за толкова трудъ, който то полага вняжги. Че може ли се описа

ползата, която овощнитѣ дръвчета принасятъ? — Хубави сочни плодове, които тъй-много се обичатъ отъ стари и млади, добъръ материалъ за потрѣба и горение, спомагане за наторение нивитѣ, привличание множество птици, благорастворяване на въздуха, привличание дъждоветѣ, украшение на природата, облагородяване човѣкъческата естетика и много други. Като е тъй трѣбва ли още да спимъ мъртвешки сънъ? — Време е вече да се залови сериозно особено интелигенцията за распространение на овощарството, още по-вече, когато имаме законъ, който осигурява овощаря.

При днешнитѣ условия оставили сме най-простата класа да се занимава съ земледѣлието, което смѣтаме за унижение даже, ако нѣкой отъ настоящитѣ учени интелигентни се заловѣхъ за тоя занаятъ. Разбира се и много е естествено да гладуваме, и чиновници и търговци и земледѣлци при тия условия. Още повече у Европа вече се занимава съ тоя занаятъ самата интелигенция и учената класа и могатъ тъй-лесно да ни кункуриратъ при днешнитѣ бързи съобщения. И наистина какъ е възможно нашия простъ селенинъ да се бори по земледѣлието съ учений Европеецъ земледѣлецъ?! Следователно, налѣжаща нужда се явява, че, ако искаме, като еденици да живѣемъ и общо като държава, то трѣбва, ако не бждемъ на равна стъпка съ окръжаващитѣ ни, то поне да нѣмаме нужда отъ тѣхъ, т. е. да произвеждаме сега за сега толкова, колкото за назн.

с. Гюнели-Махле 28 Ноемврий 1900 г.

(Ново-Загорско).

Съ поздравъ:

Вашъ абонатъ свящ. Д. Марковъ.

Б. Р. Ние не можемъ отъ да не похвалимъ Негово Благоевѣйство за примѣра, който той е показалъ на паството си и за добритѣ намѣрения, които той има, за усжествяванието на които ни най малко не се съмняваме при добрата негова воля. Нека примѣрътъ му послужи за назидание на колегитѣ ми. Ето истинский прѣдставитель на Спасителя.

Гърлицата

По биволитъ и свинетъ върлува една много лоша болѣсть, която е извѣстна на всѣкъждѣ у насъ подъ името „Гърлица.“ По самото название се разбира, че тя най-много се развива около гърлото и на-дали има болѣсть, на която по-добръ да отговаря името, отколкото на гърлицата. Би помислилъ човѣкъ, че това е една болѣсть, която се локализира само около гърлото, че всички повръди, които причинява на организма, се ограничаватъ само на това мѣсто, че щомъ нѣма болка на гърлото или около него, тогава нѣма и гърлица. Тѣкмо така мисли и върва и нашето население, и то не отдава на тая болѣсть никакво общо значение. Обаче днесъ вече е доказано, че гърлицата е една обща заразителна болѣсть, каквито сж и много други, че когато едно животно е заразено отъ нея, тя не се локализира само на гърлото, а цѣлия организмъ е боленъ, съ което се обяснява и голѣмото повишаване на температурата, общата трѣска и пр.

Тая болѣсть никога зимъ не върлува, защото нейната зараза, за да се развие, изисква извѣстна топлина; а обикновенно започва пролѣтъ, мори прѣзъ цѣлото лѣто и едвамъ на есенъ кждѣ Октомврий спира. Нейната зараза най-много се намира въ нискитѣ, влажнитѣ и блатливитѣ мѣста и щомъ единъ пжтъ се появи, то почти за винаги си остава въ тая мѣстностъ, и животнитѣ, които тамъ отиватъ на паша, се залавятъ.

Никога обаче болѣстѣта не прѣминава направо отъ едно животно на друго; но понеже всички извержения на болното животно, като: пикочъ, лайна, лиги, кръвъ съдържатъ заразата, то кждѣто ходи, пасе или лежи, заразява трѣвата, водата, мѣстностѣта и щомъ сега здраво животно се напие отъ омърсената вода или пасе отъ заразена трѣва и то се заразява. Може да се каже че 90% животнитѣ се заразяватъ съ трѣвата и въобще съ омърсената храна. Ако пищеварителната тржба на животното е съвършено здрава, то може да пасе омърсена трѣва и да не се разболѣе; съ това се обяснява, защо биволи или свине, които отиватъ на паша на едно и

сжщо мѣсто, едни се залавятъ отъ гърлица, когато други си оставатъ съвършено здрави; но за нещастие пицеварителната тржба твърдѣ нарѣдко е здрава, обикновенно по нея се намиратъ малки ранички — отворени врата за лоши гости — прѣзъ които заразата се поглъща и заразява животното; а около жбитѣ, по языка, по гърлото сѣ ще се намѣри по нѣкоя раничка, макаръ и твърдѣ незначителна, а често пѣти такива малки ранички се причиняватъ отъ самата омърсена храна, било че въ нея има нѣкой бодилъ, било че трѣвата е твърда и прѣзъ тия ранички се поглъща заразата. Това именно ни показва, защо болѣстѣта най-често се развива около гърлото, на шията, на языка и това често развиване на това мѣсто е дало поводъ на хората да мислятъ, че само на това мѣсто има болка. Ако заразата не се погълне при гърлото, тя може да се погълне въ стомаха или червата, да се развие въ бѣлия дробъ и тогава никакъвъ отокъ нѣма да има около гушата; но отъ това ни най-малко не слѣдва че болѣстѣта не е гърлица, тя си е пакъ гърлица, само че се започнало развитието на друго мѣсто.

Когато болѣстѣта се локализира на гърлото, тогава около гърлото, подъ гушата, на шията, даже на цѣлата глава се развива твърдѣ бързо единъ голѣмъ отокъ, който е много топълъ и чувствителенъ, животното не дава да се допре до него; прѣстава да яде, не прѣжива, изъ устата му текжтъ лиги, започва да диша много трудно и въ 1—2 дена умира отъ задушване.

Когато болѣстѣта започне да се развива, било въ червата, било въ гърдитѣ и нѣма отокъ около гърлото, тогава тя отива по-дълго врѣме 5—6 и 8 дена; въ тия случаи животнитѣ не яджтъ, иматъ сърцеболъ, подуватъ се, често пѣти излизатъ съ крѣвъ, дишатъ много трудно, и пакъ често пѣти умиратъ, само че въ тия случаи много отъ животнитѣ прѣкарватъ болѣстѣта и полека-лека се съвзематъ. Тия именно животни, които оздравятъ сж най-врѣднитѣ за здравитѣ, щомъ като се пушатъ заедно на паша, защото прѣзъ всячкото врѣме, додѣто оздравяватъ, тѣ на всѣкждѣ разнасятъ заразата и ставатъ причина много отъ здравитѣ — тѣхни другари да се заловятъ и да измржтъ.

Много отъ нашитѣ стари хора, на които добитѣка не единъ пжтъ е мрѣлъ отъ гърлица, отъ наблюдение знаятъ, че единъ пжтъ прѣкаралитѣ гърлицата животни втори пжтъ вече не се ловятъ, сжщо както е при Шарката у овцитѣ. И сега вече хората се стараятъ да изнамѣрятъ срѣдство да прѣсаждатъ биволитѣ и свинетѣ противъ гърлицата, както се прѣсаждатъ овцитѣ противъ Шарката.

Нашата народна медицина е много изобретателна. Увѣрявамъ Ви, че нѣма болѣсть, за която тя да нѣма нѣкое лѣкарство, или нѣкой способъ за лѣкуване; даже за съвършено неизлѣчими болѣсти — тя има своитѣ билки и не признава, че има въ свѣта нѣщо невъзможно, нѣщо неизлѣчимо! Наистина много нѣща отъ народната медицина сж много полезни, съвършено умѣстни; много се приематъ и въ модерната медицина; но други сж много оригинални, вредни, даже и смѣшни.

За гърлицата народната медицина естествено трѣбваше да изобрети нѣкое специално лѣкарство и особено лѣкуване и това съвсѣмъ не е прѣдставлявало, Богъ знае, каква трудностъ. У биволитѣ и у свинетѣ между двѣтъ долни челюсти, подъ брадата, на кожата има една малка брадавичка, която се намира абсолютно у всѣки биволъ и свиня. Народната медицина намѣрила, че тая брадавичка е, която прави да се развие гърлицата и щомъ тя се махне, не ще има и почва за балѣстѣта. За да се прѣдпазятъ здравитѣ биволи и свине отъ гърлица, изрѣзва имъ се съ бръсначъ или съ остъръ ножъ брадавичката и корена ѝ се изгаря съ насвѣтляно желѣзо или съ запалена праханъ. За да бжде лѣкуванието по-силно, насвѣтлява се устата на едно малко гърне и се залепва на кожата около изрѣзаната брадавица. Разбира се, че това прѣдпазително лѣкуване ни най-малко не прѣчи на гърлицата да се развие у тия животни и да ги измори.

Когато вече болѣстѣта се развие, то затова народната медицина си има своитѣ цѣлебни срѣдства: Туря се жарава отъ вѣнъ на кожата, а вътрѣ се дава копитнякъ и корене отъ Генциана. „Достатъчно е да успѣешъ да дадешъ на болното единъ коренъ и то вече оздравя“, така казватъ хората, които сж опитали лѣчеб-

ната сила на тия корени противъ гърлицата, така и вѣрватъ.

При тая болѣсть, когато тя се появи въ нѣкоя мѣстностъ, най-голѣмо значение иматъ прѣдпазителнитѣ мѣрки: всичкитѣ болни животни трѣбва да се държатъ на отдѣлно отъ здравитѣ, да нѣматъ никакво съприкосновение еднитѣ съ другитѣ; ако животнитѣ отиватъ на паша, то за болнитѣ да си има специално пасбище, а така сѣщо и водата да имъ бѣде отдѣлно. Понеже много отъ болнитѣ умиратъ, то ний не си правимъ голѣмъ трудъ съ тѣхъ: ако сж биволи, земаме имъ коститѣ и мършата оставяме вѣнъ отъ селото на кучетата, а ако сж свине, то и въ двора може да ги изедатъ! Не зная, да ли има нѣщо по-лошо и по-осждително отъ тая практика на нашиятѣ хора. Всичко отъ болнитѣ и умрѣли животни е заразително и щомъ мършата се оставя на селскитѣ кучета, то тѣ разнасятъ по цѣлата селска мера парчета отъ месо, кокали и пр. и на всѣкждѣ разпространяватъ заразата. Слѣдъ това ще се пушатъ здравитѣ животни въ вече омърсената мера и естествено много отъ тѣхъ ще се разболѣятъ и измратъ, и тѣ пакъ отъ своя стърна ще послужатъ за нови извори на зараза. Да се тури край на болѣстята, необходимо е, всичкитѣ умрѣли отъ гърлица животни непрѣменно да се закопаватъ на дълбоко, а мѣстото, дѣто сж лѣжали, дѣто сж умрѣли, да се залѣе съ врѣла вода. Ако има остатъци отъ храна, тѣ да се изгорятъ; а изверженията на болнитѣ животни или да се изгорятъ, или да се залѣятъ съ врѣла вода.

Съ какво да се лѣкуватъ хванатитѣ отъ гърлица животни? За прѣдпазване на здравитѣ още не е изнамѣрено нѣкое сигурно срѣдство, а за лѣкуване на болнитѣ още по малко има. До сега се знае, че солната и карболовата киселини, давани на болнитѣ въ слабъ растворъ сж полезни; значи, щомъ се появи гърлица, добръ е да се сипва въ водата, която пиятъ животнитѣ, по-малко (1 на 200) карболова или солна киселина.

Когато затече гушата, турането на жарава (народна медицина), налагането съ хардалъ, съ студени компреси е полезно. Щомъ се види, че животното се задава, започва вече да неможе да диша, тогава цѣлия отокъ трѣб-

ва да се нарѣже на нѣколко мѣста по дължината на шията и да се истиска. Щомъ истече събраната жълта вода, отока спада и животното почне пакъ по свободно да диша. Обаче гърлицата е една отъ тия болѣсти, които много скоро се развиватъ, додѣто човѣкъ се рѣши да направи едно или друго, да нарѣже кожата или да тури жарава и болното умира; даже е имало и такива случаи, щото само 3—4 часа отъ появяването на болѣстѣта, когато още стопанина нищо не очаква, и болното да умре отъ задушване — толкова скоро се развива тая болѣстъ.

Понеже тая болѣстъ много скоро се разпространява много скоро се развива и не располагаме съ сигурни лѣчебни срѣдства да можемъ да спремъ нейното развитие, щомъ се е появила у едно животно, то най-доброто, което има да се направи, когато се появи, е да се държатъ болнитѣ съвършено изолирани, да нѣматъ никакво съприкосновение съ здравитѣ, а още по-добрѣ, ако има само 3—4 болни, то тия болни да се убиятъ, като стопанетѣ имъ се обезщетятъ, да се закопатъ заедно съ кожитѣ и тѣхнитѣ мѣста най-тщателно да се дезинфектиратъ. По добрѣ е да се жертвуватъ 3—4, па даже и 10 животни вече болни, които и безъ това ще умрѣтъ, отколкото да се оставятъ да служатъ за изворъ на зараза, отъ която ще послѣдватъ огромни загуби.

„Гана“ по кучетата.

На мнозина, може би, ще се види странно, че ний пишемъ и за болѣститѣ по кучетата, когато има толкова много по брой и по важностъ въпроси изъ нашия поминѣкъ, за които трѣбва да се пише и да се даватъ упътвания по тѣхъ на интересующитѣ се; обаче ний сме малко по на друго мнение отъ тия наши читатели и ето защо: кучето е едно отъ тия домашни животни, които принасятъ неоцѣнима полза на човѣка, не съ своитѣ произведения, каквито се получаватъ отъ другитѣ домашни животни, но съ своята вѣрностъ и привързаностъ къмъ стопанина, съ най-усърдното пазене кщата и сто-

ката му, съ прислѣдването на дивитѣ звѣрове, съ изна-мѣрването на добрия за ядене дивечъ и пр. Като оста-вимъ всичкитѣ други ползи на стърна, които кучето при-нася на човѣка и вземемъ въ внимание само тая, която то има при скотовѣдството и особено въ овчарството, то ний ще видимъ, че овчаръ и овцевѣдство безъ куче сж невъзможни, доброто овчарско куче нося струва много повече, отколкото най-добрия пастиръ и само оня, който не е скотовѣдецъ, само той не е въ състояние да знае, каква важностъ и какво значение има кучето въ селското стопанство. Често пкти съмъ слушалъ отъ овчаре да казватъ, че доброто овчарско куче е неоцѣнимо, че то съ 2 и 3 овци не се купува и когато такова едно куче умре, то овчара остава като безъ ржцѣ.

Не си припомнямъ добръ, кждѣ бѣхъ челъ едно подробно описание за овчарското куче въ България, за неговата послушностъ, живостъ, умѣние да пази стадото, да принася студъ, дѣждъ и умора, да гледа само какво ще му каже овчара вѣрно да го изпълни и вечеръ, ко-гато стадото се затвори въ кошарата, то скача и се радва на своя стопанинъ, който за услугитѣ му хвърля едно малко парче само отъ трици хлѣбъ или отъ благо-дарностъ му стоваря нѣкой кривакъ по гърба.

Това толкова полезно и услужливо животно често страда отъ една особенна болѣстъ, нарѣчена „гана“, ко-ято ужасно го мори и за която искаме да кажемъ нѣ-колко думи.

Не давна ми се случи да имамъ работа въ едно село, въ което тая болѣстъ отъ 5—6 мѣсеца върлувала и изморила сума кучета. Селянетѣ, отъ които мнозина сж овцевѣдци, както въ всичкитѣ наши села, ми се опла-каха, че кучетата имъ много умиратъ, та стоката имъ ще остане безъ пазачи и се питатъ, какъ ще могатъ се запази отъ многото хищни звѣрове, които наоколо изо-билствуватъ. „Неможемъ куче да завъртимъ, ми казваше единъ овчаръ, имаме три и тритѣ умрѣха отъ лошата болка; взехъ двѣ малки, отхранихъ ги и тѣ умрѣха; сега съмъ зелъ друго, ама кой знае до кога и то ще е живо; а пъкъ ний безъ куче сме като безъ ржцѣ. то пази стоката“.

Тая „лоша болка“, която наричатъ „чума“ на куче-

тата, „гана“, както я казват ловджинѣ, е най-лошата, най-смъртоносна болѣсть за кучетата; тя е прихватлива, както е прихватлива „шарката“ по овцитѣ, даже нѣкои я наричатъ „кучешка шарка“, тя най-много лови и мори младитѣ кучета до 2 години; но и по-старитѣ, ако не сж я прѣкарали, сжщо се ловятъ и по-голѣмата частъ отъ заловенитѣ кучета умиратъ. Болѣстьта най-много се прѣдава отъ едно куче на друго отъ съвмѣстното живѣне, ако болното и здравото куче заедно лѣжатъ, заедно ядатъ, заедно ходятъ и пр., а никога болѣсть не се прѣдава на растояние; може да се случатъ два двора съсѣдни въ единия кучетата да измржтъ, а въ другия да си останатъ здрави. Съвсѣмъ малкитѣ кучета, на 1—2 седмици, когато още бозаятъ, твърдѣ нарѣдко се зразяватъ отъ тая болѣсть.

Болнитѣ отъ гана кучета иматъ по кожата, най-вече по слабинитѣ и подъ корема, малки пѣпки, които отъ начало сж червени, послѣ се избиструватъ, пукватъ се, на мѣстото имъ оставатъ малки ринички, които бързо оздравятъ. Тия пѣпки по всичко приличатъ на шаркавитѣ пѣпки у овцитѣ, та затова нѣкои наричатъ и тая болѣсть „шарка“, само че тия пѣпки не у всѣкитѣ болни кучета се явяватъ. Очитѣ на болнитѣ кучета се зачервяватъ и постоянно гурелясватъ; заранъ тѣ почти винѣги сж слѣпени. Често пжти болѣстьта се развива въ бѣлитѣ дробове и тогава болното куче бързо диша, капля, носа му тече и пр. Понѣкога пищеварителната тржба — стомаха и червата сж болни, кучето повръща, не ще да яде, има запоръ и слѣдъ това диярея. При тая болѣсть се появяватъ усложнения въ мозъка и болното куче изглежда като лудо, парализира се или пѣкъ месата му и прѣднитѣ крака постоянно треператъ.

Болното куче има невѣселъ изгледъ, космитѣ му настрѣхнали, носа му сухъ, бѣга на слънце или на топло, което показва, че има силна трѣска.

Тая болѣсть твърдѣ много мори кучетата; на всѣки 100 болни кучета 50—80 умиратъ; но ония, които прѣкаратъ болѣстьта, вече не се ловятъ; забѣлѣзано е, че по-възрастнитѣ кучета по-лесно прѣкарватъ болѣстьта; освѣнъ това ония кучета, у които прѣодолява кожната и

очната форми на болѣстѣта, почти всички оздравятъ; когато пъкъ ония, у които болѣстѣта се развие въ дроба или има усложнения въ нервната система, почти всички измиратъ.

Имало е години, прѣзъ които тая болѣстъ подъ толкова лоша форма е върлувала по кучетата, щото цѣли села почти безъ кучета сж оставали, както прѣзъ 1849 г.

Когато въ една мѣстность върлува „гана“ по кучетата, то най добръ е здравитѣ да се прѣдпазятъ отъ заразяване, като се пазятъ да не се ставятъ съ болни, или да се държатъ вързани и никога при тѣхъ да не се довеждатъ чужди кучета. Това лесно се казва, но мжно се изпълнява, — единъ овчаръ по никой начинъ не може да държи кучетата си свързани или пъкъ да ги пази да не се ставятъ съ други кучета. Щомъ въ едно село се появи болѣстѣта, то по-голѣмата частъ отъ кучетата се залавятъ.

Какво трѣбва да се прави и какъ да се помогне на болното куче да оздравѣ? Ето тоя е най-трудния въпросъ, на който искаме да отговоримъ, макаръ и не задоволително за нашигѣ читатели, понеже тѣ вече знаятъ, че каквито лѣкарства и да се употребяватъ, то пакъ много отъ болнитѣ кучета измиратъ; притурете при това още обстоятелството, че въ селата немогѣтъ да се намѣрятъ никакви лѣкарства, които подхождатъ за тая болѣстъ и съ които би могло на много да се помогне, то ще се разбере всичката трудность при разрѣшението на тоя въпросъ

На всѣки случай ето какво може и трѣбва да се направи при появяването на тая болѣстъ и отъ което никаква врѣда нѣма да има, а сигурно е полезно: 1) болното куче трѣбва винѣги да се държи на топло мѣсто, никога да не се оставя да се мокри, нито пъкъ да се кѣне додѣто трае болѣстѣта; всѣка простуда и измокруване по-скоро усложнява болѣстѣта; 2) то трѣбва да се храни добръ, за да може да противостои на болѣстѣта; 3) една растривка на цѣлото тѣло съ тополъ оцетъ или съ хардалово брашно, измѣшано съ хладка вода, помагатъ да се развиятъ по-скоро кожнитѣ изривки и да се прѣдпазятъ вжтрѣшнитѣ усложнения; тия растривки даже

може да се повтарятъ и животното да се покрие съ покривало; 4) болнитѣ очи трѣбва всеѣка заранъ да се измиватъ съ хладка вода, въ която има твърдѣ малко синъ камъкъ, 5 грама синъ камъкъ на килограмъ вода. 5). Щомъ има запоръ, трѣбва всеѣки день да се дава на болното по една чорбена лъжица зейтинъ; а ако има диарей, тогава да му се дава прахъ отъ джбови кори; 6) при усложнения въ гърдитѣ добръ е да се дава по малко кюкюртъ на прахъ и то съ храната.

Но отъ всичко най-добръ е да се държи болното куче на топло, на чисто и да се храни добръ. По заинтересованитѣ стопане могатъ да опитатъ ония сръдства, на които тукъ указахме.

Когато въ едно село болѣстѣта върлува и нѣма възможность да се упазятъ кучетата, тогава по-добръ е да се изложатъ на веднѣжъ на заразяване, та на веднѣжъ да прѣкаратъ, които ще прѣкаратъ; това особено е добро за малкитѣ кучета, които още не сж отгледани, не струватъ нищо на стопанина, та като умрѣтъ той нищо нѣма да исгуби, но ония, които останатъ живи, поне ще бждѣтъ за винѣги прѣдпазени отъ тая болѣсть.

Забѣлѣзано е, че съвсеѣмъ малкитѣ кучета на 1—2 недѣли нарѣдко се ловятъ отъ тая болѣсть, а само по-послѣ, когато вече прѣсганатъ да бозатъ, тогава се залавятъ; дали млѣкото на майката има нѣкакво влияние върху организма на малкитѣ кучета да ги прави невѣз-прѣимчиви къмъ тая болѣсть или друга нѣкоя причина има, която ги прѣдпазва, за сега още не е извѣстно. Забѣлѣзано е сжщо, че кучетата слѣдъ 5-та година, и да не сж болѣдували отъ тая болѣсть, пакъ съвсеѣмъ нарѣдко болѣдуватъ отъ нея.

Лозари сдружавайте се!

Всички вече се убѣдихме, че лозарството ни, което дава прѣхрана на една значителна частъ отъ нашето население, е обрѣчено на загинване. Пероноспората въ продължение на 2 — 3 години ако не лишаваше то поне намаляваше реколтата на лозята ни до минимумъ, тамъ където още филоксерата не бѣше имъ исчала послѣдната молитва. Филоксерата пѣкъ унищожи и унищожава лозята въ сѣверната и западна частъ на отечеството ни, а напослѣдъкъ се откри нейното съществуване и въ южна България. Не ще бже далечъ денътъ, мислимъ, когато това зло ще обхване цѣлата ни страна и всичкото наше лозарско население да се лиши отъ прѣхраната си. Този день приближава и скоро ще го дочекаме, ако ние продължаваме съ кръстосани ръцѣ да чакаме и, за сполютълото ни зло, да осжждаме правителството, че не е взело мѣрки да ни запази.

Много пѣти сме го казвали, ще го кажемъ и сега, че у насъ липсува частната инициатива, която въ просвѣтителнѣ държави прави чудеса. Ние сме привикнали и привикваме да чакаме всичко отъ правителството, което при най голѣмитѣ си старания, знания и умѣние не може да изпълни всичко, често поради осжжднитѣ материални сръдства, които се даватъ въ бюджета на това Министерство, на което е възложено подобрѣнieto поминъчното състояние на населението; слѣдователно, ако искаме да се видимъ единъ день по-добрѣ, трѣбва и ние чрѣзъ частната инициатива да поработимъ паралелно съ Министерството къмъ цѣльта, така напр. не е ли възможно сега на първо врѣме да се сгрупиратъ лозаритѣ въ лозарскитѣ центрове въ лозарски дружества съ цѣль да се достави наведнѣжъ много по-евтинъ доброкачественъ сивъ камакъ и машинни прѣскачки? Не е ли възможно слѣдъ това тѣзи лозарски дружества да замислятъ за борба противъ пероноспората и филоксерата, та да помогнатъ Министерството на Земледѣлието въ тази му трудна задача и съ това да си задържатъ поминъка въ ръцѣтъ за по-дълго врѣме? Всичко това е възможно, иска

се само взимание инициатива и довеждане лозаритѣ въ съзнание на свойтѣ си интереси.

Да върваме въ възможността на това ни навежда станалото до сега по това направление, което тука ще упомѣнемъ. Редактора ни, въ качество си на Варненский Районенъ Инспекторъ по лозарството и земледѣлието, на 16 Ноемврий т. г. е издалъ къмъ Варненскитѣ граждани слѣдующата покана:

ПОКАНА

№ 170

Гр. Варна, 16 ноемврий 1900 година.

Като имамъ прѣдъ видъ обстоятелството, че лозаритѣ въ повѣренний ми районъ се твърдо убѣдиха вече въ грамадната полза отъ прѣсканнето на лозята противъ Пероноспората и че прѣзъ идущето лѣто само тѣзи нѣма да се възползуватъ отъ тази толкова благотворна операция, които или немилеятъ за интереситѣ си или материалнитѣ срѣдства не имъ позволяватъ и като имамъ прѣдъ видъ, че продавачитѣ на синия камъкъ прѣзъ миналото лѣто, възползувани отъ нещастieto на лозаритѣ, го продаваха отъ 1.50 до 2 л. единий килограмъ, и то въ повечето случаи размѣсенъ съ зеленъ камъкъ (сжчи кабрусъ), когато въ сжщностъ синия камъкъ и въ най чистъ видъ коштува до 60 ст. единий килограмъ, а доставенъ въ голѣмо количество, естествено е, ще струва и по ефтино, и понеже мнозина отъ лозаритѣ иматъ нужда и желаятъ да си доставятъ машини прѣскачки, които тоже доставени въ поголѣмо количество ще бждѣтъ и по ефтини и ще се покупятъ отъ най практичнитѣ, то за да може да се запазятъ интереситѣ на лозаритѣ въ случая поканвамъ всички Варненски граждани, притежатели на лозя, да се съберѣтъ въ недѣля на 19 того, слѣдъ отпущъ на църквата, въ градската зала „СЪЕДИНЕНИЕ“, кждѣто да се обмисли въпроса за съставяние на едно врѣменно лозарско дружество, което да прѣдприеме оврѣме да достави за смѣтна на членове-

тѣ си, притежатели на лозя, синѣ камѣкъ и машини на по износна цѣна и отъ по добро качество.

Вѣрвамъ, прѣдъ видѣ важността на въпроса, че всички, които милеятъ за интереситѣ си, ще присѣдствуватъ на това събрание.

Инспекторъ: **Ив. П. Бързаковъ.**

По едно недоразумѣние за помѣщенieto, въ което бѣ опрѣдѣлено да стане събранието на лозаритѣ, то се отложи за 26-й того и стана въ училището „Св. Методий“. Въ това събрание Редактора ни, като расправи на събравшитѣ ся цѣльта за която тѣ сж свикана и ползата, която всѣки ще пожене отъ това дружество, като говори на дълго за злото, което имъ готви пероноспората, ако не се взематъ оврѣме мѣрки да се въоръжатъ противъ нея, расправи имъ и че тѣхната борба нетрѣбва да се ограничи само противъ вторий врагъ на лозята, а ще трѣбва да се распростре и противъ най жестокий такъвъ — филоксерата. Събравшитѣ сж, като се проникнаха отъ голѣмата полза на дѣлото, което сж повикани да поематъ за тѣхний поминѣкъ, слѣдъ дълги разисквания избраха една врѣменна петочленна комиссия отъ крупни лозари, която да открие подписки на 27 мѣста изъ града за записване членове на лозарското дружество, което се съставя подъ името „Съгласие.“

Както се научаваме комиссията е имала вече нѣколко засѣдания, открила е подписка на 27 мѣста изъ града, като за това съ обявление е обявила и подписката отивала много успѣшно. Слѣдъ като се подпишатъ достатъчно число членове въ подпискитѣ, послѣднитѣ щѣли да се съберътъ отъ комиссията, която щѣла да повика подписавшитѣ ся на общо събрание, въ което ще се избере постоянно ностоятелство, ще се опрѣдѣли видътъ и количеството на материалитѣ и машинитѣ, които ще се доставятъ, както и начина на тѣхната доставка, ще си опрѣдѣли всѣки количеството на потрѣбний му материалъ и Редактора ни на дълго ще запознае членоветѣ на дружеството съ филоксерата и пероноспората, както и съ начина на борбата противъ тѣзи неприятели на лозарский поминѣкъ. Като глѣдаме съчувствието на

тъзи идея, какъ е обхванало гражданитѣ, можемъ още сега съ положителностъ да прѣдрѣчемъ успѣшно постигание на цѣльта.

Но ето и другъ отраденъ фактъ: На 12-й Февруарий т. г. въ гр. Пловдивъ стана едно събрание, въ което се разиска въпроса за съставяние на единъ лозарски-винарски съюзъ, който да има за цѣль да пази интереситѣ на лозарско-винарската индустрия въ Южна България и специално да се бори противъ филоксерата и пероноспората. Това събрание си избра една комиссия, която да обмисли за организацията, която да се даде на този съюзъ. Тъзи комиссия на 29-й Ноемврий т. г. е издала едно възвание къмъ лозаритѣ и лозарскитѣ общини въ Пловдивскій окръгъ, което по-долѣ печатаме и единъ проекто-уставъ, на който тоже даваме мѣсто.

ВЪЗЗВАНИЕ

КЪМЪ ЛОЗАРИТѢ И ЛОЗАРСКИТѢ ОБЩИНИ ВЪ ПЛОВДИВСКИЯ ОКРЪГЪ

До прѣди двѣ години всѣки мислѣше и вѣрваше, че Южна България не е още заразена отъ филоксера; обаче откриванieto на тази болѣсть въ три различни мѣста едно подиръ друго, а именно: въ Сливенскитѣ лозя, въ лозята на Орѣховската селска община (Ст.-Загорска околия) и въ лозята на Араповската селска община (Конушка околия) — това откриванне дойде да покаже, че този страшенъ бичъ по лозята, за който само сме слушали днесъ се намира загнѣзденъ и въ лозята на нашия хубавъ кѣтъ.

Това е едно много голѣмо зло.

Всѣки, който знае, какво голѣмо значение има лозарството за помпнька на населението въ Южна България, всѣки който знае въ сѣщото врѣме, какъвъ страшенъ и безпощаденъ пакостникъ е флорексерата, тамъ гдѣто веднажъ тя се появи — всѣки сигурно трѣбва да е трепналъ, обзетъ отъ страхъ и ужасъ, трѣбва да е дълбоко и жалостно въздѣхналъ за страшното бъдѣще, което очаква отъ сега нататъкъ лозарството въ Южна България.

Специално за Пловдивския окръгъ, той се намира прѣдъ прага на тъй голѣма опасностъ и всѣки лозаринъ не може да не си зададе въпросъ: *како да се прави, какви жърки могатъ да се взематъ още отъ сега за ограничание и намаление на злото?*

Ний не вѣрваме да има лозари, които да не разбиратъ, какво голѣмо зло е дошло на прага на Пловд. окръгъ, защото не вѣрваме да не сж чули тѣ за голѣмѣтъ злини, които филоксерата прави. За да не ходимъ много надалечъ, ний ще посочимъ на Сѣверна България. Тамъ филоксерата се констатира за прѣвъ нѣтъ въ 1884 година, когато тя бѣше вече доста напѣднала — имаше 436 декара заразени отъ нея. Но до като правителството организира една система за борба и прѣдпазване отъ тази болестъ, до като населението разбере сериозността на положението и да даде съдѣйствието на правителството, изминаха се много скжпоцѣнни дни, мѣсеци и години. Между това филоксерата напѣдваше много бърже; тя зарази за 10 години време десетъ илѣти по-много лозя, отъ колкото имаше заразени въ 1884 год.; а въ 1898 година пространството на заразенитѣ лозя възлизаше вече на 112,270 декара. Отъ тогава до днесъ почти всѣки денъ се откриватъ нови мѣста, заразени отъ нея, така че не е чудно ако днесъ пространството на заразенитѣ лозя възлиза на 200,000 декара. Двѣстѣ хиляди декара — това е една шеста частъ отъ всичкитѣ ни лозя!

Единъ висши държавенъ чиновникъ, натоваренъ да изучи филоксерната зараза въ България, пише, че ако и за въ бѣдѣнце филоксерата върви тѣй бърже, както е вървѣла до сега и че ако не се взематъ по-други мѣрки, скоро въ България нѣма да остане нито единъ кютюкъ лозе! И ето, тѣзи думи се изпълватъ малко по-малко. Сѣверна България е вече заразена почти цѣла, Южна България се заразява малко по-малко и нашия Пловдивски окръгъ е ибиколентъ отъ всѣкъдѣ съ заразени мѣстности. Ако високитѣ балкани, които ограждатъ Южна България отъ всѣкъдѣ не можиха да попрѣчатъ на нейното минаване отъ Сѣверна България, то какво може да ѝ попрѣчи сега да не прѣскочи отъ Ст. Загорскитѣ лозя въ Чирпанскитѣ, отъ Чирпанскитѣ — въ Станимашкитѣ отъ Станимашкитѣ — вредъ по политѣ на Родопитѣ, особено при леснитѣ съобщения между тѣзи мѣста?

Лозарски общини и вий лозари въ Пловдивскій окръгъ! Вашия голѣмъ поминѣкъ отъ лозарството се застрашава отъ единъ много страшенъ врагъ — такъвъ какъвто не се помни да е имало нѣкога. Ще сѣърните ли рѣцѣ прѣдъ него, ще останете ли хладнокрѣвни и ще оставите ли, щото той да разруши поминѣка ви, богатството ви, труда ви, бѣдѣщето ви?

Правителството, при всичко че има голѣми свои зѣлиси и работи, отъ 16 години насамъ е обявило война на този страшенъ и потаенъ врагъ, противъ, който даже науката е безсилна. Злото е много близо до Васъ, то застрашава вашия поминъкъ; тогава нѣма ли да се притечете на помощъ на правителството и съ задружни усилия да възпрете триумфални вървежъ на бодѣствата, да я ограничите до колкото можете, до като се пригответе да я посрѣщнете безъ страхъ, че тя ще Ви разсипи и оголи.

Врагътъ е общъ за всички и за това се изпеква задруженъ отпоръ отъ всички. При такъвъ бързъ и разрушителенъ врагъ, грѣшно е, осѣдително е, злодѣйно е да се стои съ сгърнати рѣцѣ.

Но не е само филоксерата, която застрашава нашето лозарство. Ний всички видѣхме това лѣто, какъ загинаха наптитѣ лозя отъ *пероноспората*, защото или не щѣхме, или не знаяхме, или не можахме, или не взехме мѣрки о врѣме, за да ги прѣскаме съ растворъ отъ синъ камъкъ и варъ.

По този начинъ, това което филоксерата още не е нападнала, нападнала го е пероноспората; но било филоксерата, било пероноспората, факта — че сме изложени на тѣзи два еднакво страшни врагове, трѣбва да ни стрѣсне, да ни накара да забравимъ всичко друго, което ни дѣли, и да се съединимъ въ едно противъ това двойно зло.

Нека не се лъжемъ, че тѣзи два неприятеля на нашитѣ лозя ще си заминатъ отъ само себе си, слѣдъ като повърдуватъ двѣ-три-четирѣ години. Не, *тъ нѣма да си заминатъ, до като не остане нито единъ кютюкъ лозе въ Южна България.* Жестоко ще бѣдѣтъ наказани тѣзи, които се мамятъ въ това и които чакатъ врѣмето да истрѣпатъ лозята нмъ; тѣ ще се каятъ горчиво за нехайството си, нъ ще бѣде късно, много късно!

Врѣмето му е сега, *лозарски общини и лозари*, да се съдружиимъ и като единъ човекъ да се опълчимъ противъ общия врагъ на нашитѣ хубави и скъпи лозя. И ако е работата да се вземе отъ нѣкого инициатива за туряние начало на вашето сдружаванне — ето, ний издиганитѣ вземаме смѣлостта да Ви поканимъ да се сдружимъ.

Коп сме ний и каква ще бѣде цѣлтъ на сдружаванieto, за което се явяваме тукъ ратници — това ще видите отъ изложеното тукъ по-долу.

На 12-й Февруарий т. г. по инициатива на Пловдивската Търговско-Индустриална Камара, както и няколко Пловдивски лозари и винари, стана едно събрание въ Пловдивъ, въ което присъствуваха между другитѣ: отъ страна на Пловд. Търгов. Индустр. Камара, прѣдсѣдателя ѝ г. Гр. Л. Груйовъ и секретаря ѝ г. Я. М. Чакаловъ, г. А. Каблешковъ, директоръ на Садовското Земледѣлческо Училище, П. Сираковъ учителъ по винодѣлието въ същото училище; и г-да Г. Джевизовъ, Ант. Станевъ, Арг. Балджиевъ, Хаджи Андонъ Христовъ, Мехмедъ бей Исмаиловъ и др.

Въ това събрание се говори и разисква за нуждата да се вземе инициатива отъ страна на южно-българскитѣ лозари и винари и да се основе единъ лозарско-винарски съюзъ, който ще има за цѣль да пази интереситѣ на лозарско-винарската индустрия въ Южна България и по-специално — да се бори противъ филлоксерата, пероноспората и другитѣ болести и неприятели на лозята. Събранието избра една петочленна комисиия, на която възложи грижата да изучи по обстоятелствено, каква организация трѣбва да се даде на лозарско-винарския съюзъ и да докладва за това въ едно по-големо събрание, въ което да бѣдѣтъ поканени по възможностъ по-много лозари и винари отъ цѣлия Пловдивски окръгъ. Избраната комисиия се състоеше отъ г-да: Я. Н. Чакаловъ, П. Сираковъ, Г. Ив. Джевизовъ, Хаджи Андонъ Христовъ и Мехмедъ бей Исмаиловъ. Тѣзи комисиия разпрѣдѣли по между си работата и трѣбаше да се събере по-късно, за да се формулира едно общо мнѣние отъ нейна страна. Но поради голѣмитѣ частни занятия на пейнитѣ членове, тя едвамъ можа да свърши работата си въ началото на текущия мѣсець Ноемврий. Членовѣтъ на казаната комисиия дойдоха до заключение, че най-добра организация на лозаритѣ и винаритѣ за защита на тѣхнитѣ интереси може да се даде чрѣзъ основаването на едно „Лозарско противофиллоксерно дружество въ Пловдивския окръгъ“.

Проекто-устава на това дружество е билъ разгледанъ и одобренъ съ няколко малки измѣнения отъ цѣлния съставъ на комисията, въ която е билъ поканенъ да вземе участие и госп. Джамовъ, държавенъ надзирателъ по филлоксерата и земледѣлието въ окръга.

При настоящето, като Ви пращаме, Почитаемый Господине, единъ екземпляръ отъ „Уставо-проекта на лозарското противофиллоксерно дружество въ Пловдивския окръгъ“ и като сме дълбоко

убѣдени, че Вий, слѣдъ като го прочетете внимателно и направите вашитѣ бѣлѣжки, ще се убѣдите въ неговата голѣма полезностъ, молимъ. Ви да *дойдете въ Пловдивъ* на събрание, въ което:

1) Ще се направи докладъ на присѣжтвующитѣ отъ избраната комисия.

2) Ще се разиска уставо-проекта на Дружеството, и

3) Ще се избере управителенъ комитетъ на ново-съставеното Дружество.

Събранието, на което имаме честта да Ви поканимъ, ще се отвори въ **недѣля 10-й Декемврий**, 9 часа сутринята, въ помещението на Пловдивската Търговско-Индустриална Камара (до Търговско-Индустриалната Банка), Узунъ-Чаршия,

Забѣлѣжка. Тѣзи отъ г-да поканенитѣ, които по разни причини не ще могатъ да се явятъ лично на Събранието въ Пловдивъ, а напълно съчувствуватъ на идеята за съставянието на Лозарското противофилоксерно дружество, се умоляватъ *писмено* да съобщатъ, че сж напълно солидарни съ тѣзи господа, които ще присѣжтвуватъ въ събранието и че ще подкрѣпятъ Дружеството съ своята морална и материална поддрѣжка.

Пловдивъ, 19 Ноемврий 1900 год.

Проектъ

УСТАВЪ

НА

ЛОЗАРСКОТО ПРОТИВОФИЛОКСЕРНО ДРУЖЕСТВО

ВЪ

ПЛОВДИВСКИЙ ОКРЪГЪ.

ГЛАВА I.

Цѣль на дружеството.

Чл 1-й. Въ Пловдивския окръгъ се съставя едно Лозарско Противофилоксерно Дружество отъ мѣстнитѣ Административни власти, отъ Общинитѣ, отъ Окр. Пост. Комисия, отъ Пловд. Инд. Камара, отъ Земледѣлческитѣ дружества и отъ частни лица въ Пловдивский Окрѣгъ.

Чл. 2-й. Цѣльта на Дружеството е:

1). Да изучава най-подходящите средства за най-строго спазване на закона против прѣнасянето и разпространението на филоксерата.

2). Да бди върху здравословното състояние на лозята въ окръга, като нарежда единъ постояненъ надзоръ върху тѣхъ и като устройва общи и частични, повърхностни и интензивни прѣглеждания на лозята, които се намиратъ въ съседство съ заразени лозя — било на границата на окръга, било вътрѣ въ него.

3). Да издава разни прѣдпазвателни наставления и мѣрки противъ филоксерата и другитѣ болѣсти и неприятели на лозята като между другото запознава населението чрѣзъ сказки и общедостѣпни брошури и листове съ биологията на филоксерата, съ външнитѣ признаци на заболялитѣ отъ нея лозя, съ нейната опустошителна сила; като развива между населението въ окръга чувството на солидарностъ и самоотверженостъ прѣдъ грозящата опасностъ за всички безъ изключение; като внушава да не се скрива отъ властѣта всѣкакво подозрително поболѣване на отѣдни лози или на повече кютюци и т. н.

4). Да помага парично за обезщетяването на тѣзи лозари, въ лозята на които се открива филоксера и върху които се прилагатъ распорежданията на закона.

Забѣлѣжка. Обезщетенията се опрѣдѣлятъ отъ Упр. Комитетъ и се раздаватъ, ако Дружеството располага съ средства.

5). Да начене своеврѣменното изучаване на сгодността на лозарскитѣ почви въ окръга къмъ разнитѣ видове американски лози, които противостоятъ на филоксерата, както и да опитва на кои американски лози могатъ да се присаждатъ съ най-добри резултати мѣстнитѣ винени прѣчки.

6). Да основава американски разсадници и да раздава даромъ или на половинъ цѣна прѣчки отъ тѣзи разсадници или такива, които Дружеството е избрало и доставило на най-износни условия отъ другагѣ.

7). Да насърчава съ премии частни лозари и лица да устройватъ разсадници съ сѣшитѣ прѣчки.

8). Да устройва практически курсове по присаждането, да устройва лозарски конкурси и т. н.

9). Въобще да върши всичко, което е въ интереса и служи за подобрѣние и повдигане на лозарството въ Окрѣга.

Чл. 3-й. Членове на дружеството по право сѣ:

- 1). Единъ прѣдставителъ на Пловдивскій Окрѣженъ Съвѣтъ
 - 2). Единъ прѣдставителъ отъ Пловдивската Търговско-Индустриална Камара.
 - 3). Единъ прѣдставителъ отъ всѣка лозарска община.
 - 4). Единъ прѣдставителъ отъ всѣка районна Комисия.
 - 5). Единъ прѣдставителъ отъ всѣко земледѣлческо дружество въ окрѣга, което се запише членъ на Дружеството.
 - 6). Държавний чиновникъ по Филуксерата и земледѣлието въ окрѣга.
 - 7). Директоритѣ и учителитѣ по лозарството въ низшитѣ и срѣдни земледѣлчески училища въ Окрѣга.
- Чл. 4-й. Съдалище на Дружеството е градъ Пловдивъ.

ГЛАВА II.

Управление на Дружеството.

Чл. 5-й. Дружеството се управлява отъ Общото си Събрание и отъ Управителния си Комитетъ.

Чл. 6-й. Общото Събрание се свиква два пѣти въ годината: единъ пѣтъ прѣзъ Априлий или Май, втори пѣтъ прѣзъ Октомврий или Ноемврий.

Чл. 7-й Общото Събрание може да се събере на извънредна сесия въ което и да е врѣме на годината, щомъ Управителния Комитетъ намѣри това за нужно или щомъ това се поиска писмено отъ една трета най-малко членове на Д-вото

Чл. 8-й. Въ първата редовна сесия се разгледватъ и приематъ смѣткитѣ за изтеклата година, както и се опрѣдѣлятъ размѣритѣ на помощитѣ, които общинитѣ ще трѣбва да внесжтъ въ полза на дружеството, като се взима въ внимание пространството на лозята, количеството на произвожданото вино и значението на винарството за поминѣка на всѣка община.

Въ втората сесия се разгледва и приема бюджето-проекта на Дружеството за слѣдоущата година, разгледва се годишното изложение на Управителния Комитетъ за извършеното прѣзъ годината и се избира новъ Управителенъ Комитетъ.

Чл. 9-й. Общото Събрание се счита въ законенъ съставъ, когато присжтствуватъ една трета най-малко отъ членоветѣ му.

Тѣзи членове, които по уважителни причини, не ще могатъ да се явятъ лично въ Общото Събрание за изборъ на

Управителенъ Комитетъ, иматъ право да подадѣтъ гласа си писмено въ затворенъ пликъ.

Рѣшеніята на Общото Събрание се взематъ отъ относителното болшинство на присѣтствующитѣ.

Чл. 10-й. Общото Събрание освѣнъ дѣлата, прѣдвидени въ чл. 8-й, разисква върху всѣки въпросъ, който интересува дружеството, прѣдложенъ отъ Управителния Комитетъ или отъ всѣки членъ на Дружеството, поддрѣпенъ отъ 10 души членове на Дружеството.

Чл. 11-й. Общото Събрание може да измѣнява или допълнюва Уставътъ на Дружеството.

Чл. 12-й. Управителный Комитетъ се състои отъ 12 души:

- 1 Прѣдсѣдатель
- 1 Подпрѣдсѣдатель
- 1 Секретарь-Кассиеръ
- 9 Съвѣтници

Той има право да поканва съ право на съвѣщателенъ гласъ всѣкого, когото намѣри за нужно въ работата си.

Чл. 13-й. Членовѣтъ на Управителния Комитетъ се избиратъ за срокъ отъ три години и сѣ прѣизбираеми на длъжността си.

Чл. 14-й. Събранията на Управителния Комитетъ сѣ законни, когато присѣтствуватъ въ тѣхъ най-малко половината отъ членовѣтъ му. Отсѣтствующитѣ по уважителни причини могатъ да бѣдатъ прѣдставлявани отъ други съвѣтници съ исключение отъ Прѣдсѣдателя, Подпрѣдсѣдателя и Секретарь-Кассиера.

Чл. 15-й. Управителный Комитетъ избира по между си по абсолютно вишегласие свой Прѣдсѣдатель, Подпрѣдсѣдатель и Секретарь-Кассиеръ.

Чл. 16-й. Управителния Комитетъ работи за постиганне цѣльта на Дружеството:

а) Направо, б) чрѣзъ районитѣ комисии, в) чрѣзъ кореспондентитѣ или надзирателитѣ по филосерата и г) чрѣзъ свои делегати специалитѣ по филосерата.

ГЛАВА III.

Длъжности на Управителния Комитетъ.

Чл. 17-й. Управителния Комитетъ върши слѣдующето:

- 1). Опредѣля деня за свикване Общото Събрание.
 - 2). Съставява и разглежда най-късно въ мѣсецъ Августъ бюджетопроекта за слѣдующата година, който ще внесе на разглеждане въ есенната сесия на Общото Събрание.
 - 3). Приготвява смѣтките за сключената финансова година най-късно въ мѣсецъ Мартъ, за да ги прѣдложи, придружени съ нужните оправдателни документи, на утвърждение въ пролѣтната сесия на Общото събрание.
 - 4). Опредѣля основата за размѣра на помощитѣ, които различнитѣ Общини ще внасятъ за поддържане на Д-ството.
 - 5). Разисква и взима рѣшения по всички въпроси, които интересуватъ Дружеството, като за тѣзи цѣль той се дѣли на секции, ако има нужда.
 - 6). Взема извънредни мѣрки, когато стане това нужна, като ги внася за одобрене въ идущето Общо Събрание.
 - 7). Раздѣля окръга на райони и назначава въ всеки районъ по една районна комисия.
 - 8). Назначава по прѣдставление отъ районнитѣ комисии и въ съгласие съ кметовѣтъ на общинитѣ по единъ или нѣколко корреспонденти или надзиратели по филоксерата въ всяка Община.
- Чл. 18-й. Прѣдсѣдателя на Комитета, а въ неговото отсъствие, или по невъзможност отъ негова страна — подпрѣдсѣдателя има слѣдующитѣ длѣжности:

- 1). Изпраща покани за свикване Управителния Комитетъ на заседание и Общото събрание на сесия.
- 2). Ръководи разискванията въ тѣзи Събрания.
- 3). Грижи се за изпълнението на рѣшенията на Общото Събрание и на Управителния Комитетъ.
- 4). Получава корреспонденцията на името на Дружеството и подписва изходящата корреспонденция на Дружеството.
- 5). Приподписва всички книга, завѣрвани отъ Секретаря и относящи се до интереситѣ на дружеството.
- 6). Надзирава работата на секретаря и на служащитѣ въ Дружеството,
- 7). Прѣдставява Дружеството прѣдъ административнитѣ

власти и прѣдъ сѣдилището (лично или съ пълномощникъ), като защитава каузата, за която е упълномощенъ отъ Управителний Комитетъ.

Чл. 19. Секретарь-Кассиера държи и завѣрѣва протоколитъ на Общото Събрание и на Управителний Комитетъ; държи протоколната книга и кореспонденцията на Дружеството и е отговоренъ на Прѣдсѣдателя за редътъ въ учреждението и въ архивата.

Чл. 20. Секретаря води дружественното счетоводство въ особена книга, отъ която прави извлечения за годишнитѣ смѣтки на Дружеството.

Чл. 21. За всѣка сума, която постѣпва, секретаря издава разписка отъ квитанционната книга, и така сѣщо за всѣка похарчена сума той изисква оправдателенъ документъ, който прилага при смѣткитѣ.

Чл. 22. Сумитѣ, принадлежащи на Дружеството и броеви на секретаря, се внасятъ отъ послѣдния тутакси въ Бѣлг. Нар. Банка на текуща смѣтка. Той не може да държи въ кассата си повече отъ 50 лева дружествени пари.

Чл. 23. Изтеглянието на суми отъ Бѣлг. Нар. Банка за смѣтка на Дружеството става съ писменна заповѣдь (чекъ) подписана отъ Прѣдсѣдателя и отъ Секретаря.

Чл. 24. Секретаря нѣма право да изнася отъ архивата на Дружеството или да дава прѣписъ отъ книгата на Дружеството комуто и да било, безъ писмено разрѣшение отъ Прѣдсѣдателя.

ГЛАВА IV.

Районни Комисии.

Чл. 25, Пловдивския Окръгъ се раздѣля отъ Управителния Комитетъ на нѣколко района. Въ всѣки районъ се създава по една Комисия, състояща отъ 9 членове, назначени отъ Управителний Комитетъ.

Чл. 26. Членовѣтъ на Комисиятъ се назначаватъ за единъ срокъ отъ три години и сѣ прѣизбираеми.

Чл. 27. Комисиятъ сами си избиратъ прѣдсѣдатель. Въ отсъствието на Прѣдсѣдателя, неговата длѣжностъ се изпълнява отъ най-стария между присѣтствующитѣ членове.

Чл. 28. Засѣданията на Комисиятъ сѣ валидни, когато присѣтствуватъ въ тѣхъ най-малко петъ души членове.

Чл. 29. Районнитѣ Комисии вършатъ слѣдующата работа:

1) Прѣдлагатъ, въ съгласие съ кмета на всѣка Община въ района си, кореспонденти или надзиратели по филоксерата.

2) Контролиратъ дѣлата на кореспондентитѣ.

3) Държатъ Упр. Комитетъ въ течение по общото положение на лозята въ районитѣ си.

4) Записватъ нови членове на Дружеството.

5) Прѣдставяватъ на Упр. Комитетъ програма за работитѣ, които се опрѣдѣлятъ да извършатъ въ района си; за числото на прѣчкитѣ, които ще раздаватъ даромъ или на половинъ цѣна; за сказкитѣ, които има да се държатъ на населението; за практическитѣ курсове за подготовка на кореспондентитѣ и на пѣдаритѣ по филоксерата, по закона за филоксерата и въобще по различнитѣ болѣсти по лозята.

Чл. 30. Комиситѣ ще се грижатъ още да се спазватъ най-добросѣвѣстно разпорежданията на закона противъ филоксерната зараза, за да се не внасятъ въщества и прѣдмети, съ които може да се разпространява насѣкмото, като явяватъ за такива случаи на компетентната власт и на Управ. Комитетъ.

Чл. 31. Комиситѣ прѣдлагатъ на Упр. Комитетъ да назначава прѣглеждания на съмнителнитѣ лозя, на основание рапортитѣ на кореспондентитѣ.

Чл. 32. Комиситѣ исплащатъ всѣка година въ началото на м. Октомврий най-късно рапортъ за положението на лозята въ района си прѣзъ истеклата година.

Г Л А В А V.

Кореспонденти или надзиратели по филоксерата.

Чл. 33. Кореспондентитѣ по филоксерата се назначаватъ отъ Упр. Комитетъ по прѣдставление отъ районнитѣ комисии за срокъ отъ три години. Тѣ могатъ да се подновятъ слѣдъ изтичанieto на този срокъ. Ако въ течението на мандата нмъ, кореспондентитѣ се покажатъ немарливи въ изпълнението на длъжноститѣ си, Управ. Комитетъ може да ги замѣни съ други лица.

Чл. 34. Кореспондентитѣ сж длъжни да иматъ достатъчни познания по филоксерата, по закона за филоксерата и по различнитѣ болѣсти и неприятели на лозята.

Чл. 35. Кореспондентитѣ сж длъжни още:

1) Да посѣщаватъ редовно въ мѣсецитѣ Май, Юний, Юлий, Августъ и Септемврий лозята въ своя участъкъ, а за всѣки съм-

нителенъ случай да донасятъ веднага на Комисията си, която веднага прѣпраща рапортъ на Упр. Комитетъ.

2. Да се сближаватъ и сношаватъ най-често съ лозаритѣ въ своя участъкъ, отъ кояго добиватъ сжщо свѣдѣния за състоянието на лозята.

3). Да иматъ за свои помощници нѣдаритѣ, на най-ревностнитѣ отъ които Дружеството отпуща по прѣдставленіе отъ кореспондентитѣ парични награди за всѣко тѣхно откриваніе на филоксерно гнѣздо.

4). Да съставляватъ и изпращатъ своевременно рапортитѣ си за положението на лозята.

Чл. 26-й. Кореспондентитѣ извършватъ освѣнъ обикновенитѣ прѣглеждания, означени въ пунктъ 1-й на чл. 35-й, още и интензивни прѣглеждания, за извършването на които ще добиватъ наставления отъ Управ. Комитетъ, както и ще получаватъ едно възнаграждение за надницитѣ, употребени за тѣзи цѣль.

ГЛАВА VI.

Дружественъ делегатъ по филоксерата.

Чл. 37-й. Дружеството поддържа единъ специаленъ чиновникъ по филоксерата съ заплата. Той се назначава на тѣзи длъжностъ съ конкурсъ и споредъ сжщата програма, както правителствения чиновникъ по филоксерата въ Окръга.

Чл. 38-й. Той има слѣдующитѣ длъжности:

1) Помага на Секретаря въ воденіето на дружественната прѣписка, държаніето на архивата, приготвянето на годишнитѣ отчети за дѣятелността на Дружеството.

2) Държи сказки и практически курсове по филоксерата, по присажнянето на американски лози, по разнитѣ болести и неприятелі на лозята.

3) Праща наставления на кореспондентитѣ.

4) Прави ревизии на комисиятѣ и на кореспондентитѣ, когато бжде натоваренъ за това отъ Управ. Комитетъ.

5) Взема участие въ засѣданіята на Управ. Комитетъ и на Общитѣ Събрания съ право на съвъщателенъ гласъ.

6) и въобще върши всяко друго, което му посочи Прѣсѣдателя на Дружеството въ интереса на лозарството.

Чл. 39-й. За командировките му въ окръга, делегата на Дружеството по филоксерата получава по 3 лева дневни, а пътни по смѣтка, прѣдставлявана и одобрявана отъ Прѣдсѣдателя за всѣки отдѣленъ случай.

ГЛАВА VII.

Частни лица членове на Дружеството.

Чл. 40-й. Частни лица се приематъ за членове на Дружеството или чрѣзъ районнитѣ комисии, или направо отъ Управителния Комитетъ.

Чл. 41-й. Частнитѣ лица, членове на Дружеството, плащатъ годишна членска вноска 12 лева, срѣщу което добиватъ право не само да се ползватъ безплатно отъ всички публикации на Дружеството, но сѣщо да се прѣдпочитатъ отъ Дружеството при раздаване на американски прѣчки отъ неговитѣ разсадници, даромъ или съ половинъ цѣна.

Забѣлѣжка 1. Ония лица, които подарятъ на Дружеството повече отъ 50 лева се превъзгласяватъ за почетни членове на Дружеството.

Забѣлѣжка 2. Ония лица, които сѣ прѣнесли особенни заслуги на Дружеството, сѣщо се превъзгласяватъ за почетни членове отъ Общитѣ Събрания.

Чл. 42 й. Членоветѣ, които по право влизатъ въ състава на Дружеството, членоветѣ на Управ. Комитетъ, членоветѣ на районнитѣ комисии и кореспондентитѣ получаватъ безплатно всички публикации на Дружеството.

Нѣма да се спираме върху разгледанieto на изработения отъ комисията уставо-проектъ, понеже цѣльта на настоящата ни статийка не е такава, па и мислимъ, че, ако има нѣкои непълнотии и излишци, общото събрание на Пловдивскитѣ лозари, което ще стане на 10 й Декемврий т. г. ще ги поправи. Ние искахме да истъкнемъ отрядния фактъ, че частната инициатива, въ полѣто за охранение интереситѣ на производителната масса, която до скоро врѣме липсваше, започна да проявява съществуване.

Обръщаме се къмъ всички чиновници, длѣжностъ на които е да работятъ за подобрѣние поминѣка на населението, къмъ всички интелигентни младежи, лозари, учители, търговци, свѣщенници и пр. да прѣгърнатъ идеята за сдружаване на българскитѣ лозари, та съ общи сили

да дадемъ отпоръ на злото, което се готви да погрѣбе нашето лозарство. Съ голѣма готовностъ и удоволствие ще даваме мѣсто въ списанието си на всячко направено по това направление и на всички мисли и разсуждения, изказани за освѣтление на въпроса.

Прочие, *Лозари сдружавайте ся, — тамъ е Вашето спасение!*

АБОБА

Първата Българска столица.

На всички читатели е извѣстно, че прѣзъ есенъта на 1899 год. въ околността на гр. Шуменъ, нѣколко километра на сѣверо-западъ отъ станцията Каспичанъ, г-нъ О. И. Успѣнски, директоръ на руския археологическия институтъ въ Цариградъ, заедно съ командирования отъ Българ. Министерство на Народното Просвѣщение учителъ при Варненската държавна мъжка гимназия г-нъ Карлъ Шкорпилъ, започна разкопаванieto на дрѣвнитѣ останки на нѣкакъвъ си градъ, които разкопки се продължиха и тая година отъ 25 Септемврий до 8 Ноемврий. Още миналата година отъ намѣренитѣ писменни остатъци се доказа, а и отъ тѣзигодпшнитѣ разкопки се потвърди, че тамъ, гдѣто сега се намѣрва бѣдното малко турско селце „Абоба“ се е разпростирила българската столица, основана отъ първитѣ българи, който дойдоха на Балканския Полуостровъ отъ кждѣ рѣкитѣ Донъ и Волга, че това е било мѣстото, гдѣто българскитѣ царе Крумъ, Мартагонъ и Борисъ сж царували и гдѣто послѣдниятъ е приелъ християнската вѣра и вѣдно съ него се е покрѣстилъ цѣлиятъ български народъ. Мѣстото, а и самата околностъ, гдѣто се е разпростирила първата българска столица на Балканския Полуостровъ, е плоска наклонена равнина, която на сѣверъ граничи съ Дели-орманскитѣ височини, а на югъ съ шуменскитѣ и каспичански, като самиятъ градъ се е намѣрвалъ въ сръдната на една въ форма на четворожгаликъ крѣпостъ, която е обхващала едно пространство отъ около 24 кв. кил. околорѣстъ обиколена съ дълбоки окопи много добръ за-

пазени и досега, особено отъ сѣверната страна. До самия окопъ на южната страна, отвѣтрѣ въ крѣпостта се намѣрва сегашното селце Абоба. Посрѣдата на тая сѣ окопи укрѣпена крѣпостъ се намѣрва друго много пѣ-яко укрѣпление, съзидано съ голѣми дѣлани камѣни и което е имало четири порти съ по четири кули, на четири-тѣ кюшета съ по една кула, а пѣкъ на самитѣ крѣпостни стѣни е имало други осемъ кули. Въ това именно укрѣпление тѣзи година сж се разкрили останкитѣ на дрѣвнитѣ бѣлгарски царски палати, които купъ отъ развалини отъ незапомнѣни години отъ турското и околно бѣлгарско население се е наричалъ „Сарай-Ери“ — мѣстото на палата. На сѣверо-изтокъ, вѣнъ отъ това окрѣпление, миналата година бѣха открити и разчистени основитѣ на една твѣрдѣ голѣма църква, единствена по голѣмината си на Бѣлканския Полуостровъ слѣдъ църквата „Св. Софѣя“, въ Цариградъ, дѣлга около 100 м. и широка около 30 м. На това мѣсто, на тоя купъ развалини отъ незапомнѣни врѣмена у турското население се е казвало и се казва „Клис-е-Ери“ — мѣстото на църквата. Тая величественна съ три олтаря църква е била съединена съ палатитѣ съ калдѣръмъ отъ извѣйредно едри камѣни, които калдѣръмъ се е запазилъ до днешенъ день между абобанскитѣ ниви. Миналата година, освѣнъ църквата, е била открита и разчистена главната източна порта на вѣтрѣшното укрѣпление и частъ отъ главното церемониално здание въ палата, което е било зидано повече отъ 0.2 м. дебели зидове и е завземало едно пространство отъ около 1250 кв. м. Отъ това вѣликолѣпно здание е запазенъ само долния етажъ, който е билъ построенъ отъ извѣйредно голѣми камѣни. Прѣзъ тази есенъ за разчистваннето на палатитѣ сж работили ежедневно около 160 души работници, отъ които 60 сж били войници отъ шуменскій гарнизонъ и съвѣршенно сж били разчистени не само палатитѣ, но сж били открити и двѣ нови здания въ едно правоѣгълно пространство, което сжщо е било заградено съ дебели зидове. Отъ намѣренитѣ остатѣци дошло се до заключение безъ всѣко съмнѣние, че зданията въ това пространство сж служили за царски жилища. На югозападния край на това пространство е разкрита

дворцовата царска църква, по малка отъ оная, която се намѣрва вънъ отъ вътрѣшното укрѣпление и въ тая посѣдната се е намбралъ маузилен — гробницата на българскитѣ царе, гдѣто и дѣйствително сж разровени и отворени нѣколко гроба. Въ вътрѣшното укрѣпление още сж били открити и отворени двѣ порти съ кулитѣ, които сж ги пазили, послѣ една кръглата кула на сѣвероизточния край и още една друга петожгълна кула почти въ срѣдата на крѣпостната зидова линия. Освѣнъ тия разчиствания, около главната църква, която лаяи бѣ разкрита и завзема едно пространство около 3000 кв. метра, тѣзи година разчистването се продължи около нея и въ западната ѣ часть близо до входната врата, се разкрива цѣль редъ зидове, които по всека вѣроятностъ да сж служили за църковни и манастирски здания, които сж били успоредно разположени на сѣверъ на самата църква.

Освѣнъ това тая година недалѣко отъ вътрѣшното укрѣпление е била разкопана и отворена една отъ многото могили, които се намѣрватъ околорѣстъ на крѣпостта и отъ намѣренитѣ останки въ тѣхъ се установяватъ немалко интереснитѣ погрѣбални обичаи на старитѣ нехристияне-езичници българи, главно погрѣбението на българскитѣ главатари-войводи. Безбройното множество намѣрени парчета отъ надписи и намѣренитѣ византийски монети отъ IX — X столѣтия и особенитѣ печатни пломби отъ сжщото врѣме, безспорно потвърждаватъ изказаното по-отрано мнѣние на г-нъ Шкорпила и Успѣнски, че на това мѣсто за прѣвъ пътъ се е установила Аспаруховата орда и е била въздигната първата българска столица, че по всека вѣроятностъ въ манастирскитѣ здания, около голѣмата църква, е прѣкаралъ българскій царь Борисъ послѣднитѣ дни на своя животъ. Намѣренитѣ архитектурни украшения, особенъ видъ български тухли и парчета отъ сѣдини, чисто българско издѣлие, явно свидѣтелствуватъ, че по онова врѣме българскиятъ народъ не по-ниско е стоѣлъ въ културно отношение отъ съврѣмenniцитѣ си Гърци и Римляни, че и той е ималъ свое специално архитектурно искусство.

Отъ тѣзигодишнитѣ и миналогодишни разкопки цѣлиятъ ученъ европейски свѣтъ ще да разбере, че се от-

крива нова неочаквана епоха въ българ. археология и история. Тѣ поколебаха мисълта и убѣждението не само у българина, но въ цѣлия ученъ свѣтъ, че Прѣславъ и околността му, както се мислѣше досега, не сж били арената, гдѣто сж се подвизавали първитѣ български царѣ, а че Прѣславъ е билъ съградената въ продължение на нѣколко години отъ Симеона Великий българска столица, за която исторически се потвърдява да е била строена дълго врѣме и по есѣка вѣроятностъ повечето отъ материала е билъ прѣнесенъ отъ Крумовата и царь Борисова сега открита първа българска столица при селото Абоба.

Българската интелигенция, която доста нехая къмъ подобни работи, желателно би било да неостанѣше чужда на тия разкрития, които сж вече започнати отъ двама чужденци славяни, а да се ежегодно продължава, като на първо врѣме се вземѣха всички мѣрки поне за запазването за бждщето потомство разкрититѣ тѣзи свѣти за всѣки Българинъ старини. Българскитѣ правителства вмѣсто да прѣдвиждаха разни безотчетни тайни фондове за разни никому неизвѣстни цѣли хиляди пжти по-добрѣ щѣха да сторятъ, да прѣдвиждаха всѣка година въ държавния бюджетъ каква годѣ сума за разкопки въ първитѣ български столици и въ тѣхнитѣ околности.

До колкото е извѣстно, г-нъ О. И. Успѣнски още тая година приготвява публикуването на руски езикъ събрания материалъ, обаче много отъ голѣма важностъ би било за насъ, ако сжщеврѣменно тоя толкова скжпъ за България материалъ се издадѣше и на български, даже и на нѣкой европейски езикъ, за да се покаже на Европа високата култура на нашитѣ прадѣди. Централното българско правителство, ако за сега и да е занято съ други много по-важни работи, отколкото съ абобанскитѣ, света длъжностъ му се налага да влѣзе оврѣме въ споразумѣние съ Г-на Успѣнски и да изходатайствува, щото печатанieto на материала сжщеврѣменно да става на български и на нѣкой европейски езикъ. Увѣренн сме, че г-нъ О. И. Успѣнски, който толкова рѣвносно се е заловилъ съ изучаванieto и издирването на българскитѣ старини и когато той самъ се е увѣрилъ въ

важността на своите разкрития, нѣма да отхвърли молбата на крайно нему признателния български народъ и на драго сърдце ще позволи публикуването на резултатите отъ разкопките да стане и на български. Освѣнъ това българското правителство, като прѣдставител на българския народъ, а особено на българската интелигенция трѣбва даже и материално да подпомогне публикуването на събраните материали само и само да се издадѣха по-пълно и по-художествено. Това изказано отъ насъ горѣщо желание вѣрваме да е желание и на цѣлия български народъ, за това увѣренъ сме, че ще бѣде постигнато, достатъчно е Министерството на Народното Просвѣщение да вземеше нуждната инициатива.

Ний сме вжтрѣшно убѣдени, че Негово Царско Высочество, като покровител на българските старини, ще направи потребното за да се продължатъ започнатите разкопки и разкритото се запази за бѣдѣщото поколѣние.

в. Источний Край

Б. Р. Горниятъ статия за „Абоба—Първата Българска столица“ прѣпечатваме изъ вѣст. „Источний Край“, като сме твърдо убѣдени, че всеки българинъ, билъ той гражданинъ или земледѣлецъ, трѣбва да знае миналото на нашето отечество. Като напълно съзнаваме значението и важността на разкритите останки на бившето българско вѣличие за настоящето и бѣдѣщо българско поколение, Редакцията на сп. „Сѣячъ“ се осмѣлява да направи слѣдното подходяще прѣдложение за тяхното запазване. Българската земя е земледѣлческа, въ нея, както въ всички земледѣлчески страни, никога индустрията нѣма да се повдигне на такава степенъ, щото да заглѣхне земледѣлството. Прочее за вѣчни врѣмена земледѣлството и неговите отрасли ще се съхранятъ, въ които българизма винаги ще да бѣде олицетворяванъ. Нашето мнѣние, а вѣрваме, че то е мнѣнието и на всички българи земледѣлци, да се основе едно малко земледѣлческо стопанство въ самото мѣсто, гдѣто нѣкога се е възнасяла първата българска столица, като за тая цѣль се отчуждатъ стопанисваните досега частни ниви на турците въ с. Абоба и се повѣрятъ на поставеното тамъ земледѣлческо семейство, което да ги обработва и същеврѣменно пази отъ

събаряне разкритиѣ разкопки. Освѣтъ това да се състави комитетѣ отъ първи български земледѣлци въ близкитѣ около мѣстото околии, което да вземе грижата за въздиганieto въ миниатурѣ една отъ разкритиѣ църкви, а именно тая, която се прѣдполага да е била манастирътъ, въ който е живѣлъ и постнически прѣкаралъ своя животъ *Борисъ, Царь Български*. За тая цѣль, сирѣчь за отчуждаването на мѣстото за земледѣлческо стопанство, а така сжщо и за въздиганieto на паметната черкваца, да се събиратъ доброволни помощи въ врѣме на харманъ — вършидба въ цѣла България. Освѣтъ това да се ходатайствува прѣдъ Народното Събрание за отпушанieto на една каква-годѣ помощъ и да се започне съ осжществуванieto на проекта. Българскиятъ земледѣлецъ вѣрваме, нѣма да остане чуждъ на това патриотическо дѣло и ще се притече въ помощъ съ частъ отъ своя потъ, отъ който поддържа цѣлата българска държава.

Въ заключение съобщаваме на всеуслишанье, че редакцията на сп. „Сѣячъ,“ като най заинтересувана, приготвява единъ проектъ за цѣльта, съ който веднага ще се постави на чело, ако види, че има съчувственици, които да я подкрѣпятъ за постиганieto на горѣспомѣнатото свѣто дѣло.

Нова земледѣлческа дружба

Бюрото на новосъставената земледѣлческа дружба въ с. Житенъ, Соф. околия ни е испратило, съ молба за обнародване, слѣдующий:

Протоколъ

№ 1.

Днесъ на 30-й Септември 1900 год. подписанитѣ жители на с. Житенъ, Соф. околия се събрахме въ училището на общо събрание и като взехме прѣдъ видъ, че земледѣлцитѣ пропадатъ въ колтурно и материално отношение, и тѣхнитѣ права не се зачитатъ отъ никого и сж потжпкани въ всѣко отношение: за това единогласно рѣшихме и съставихме първата въ Соф. Околия и за първи

пжтъ въ с. Житенъ земеделѣческа дружба, цѣльта на която ще бждѣ коитурно-економическото подобръние на земеделѣлцитѣ изобщо.

За прѣдседателъ на дружбата се избра: Иор. Литовъ, за подпрѣдседателъ: Ито Петровъ за секретаръ: Г. Мишевъ и касиеръ: Н. Спасовъ,

Прѣписъ отъ настоящия протоколъ да се испрати на прѣдседателя на земеделѣлческый конгресъ въ гр. Плевенъ за свѣдѣние, а другия за публикуване въ редакцията на списанието „Сѣячъ“ въ Варна.

Членове: Иор. Литовъ, Ито Петровъ, Г. Мишевъ, Найдо Спасовъ, Димитръ Аневъ, Спасъ Костадиновъ, Св. Божиловъ, Ил. Аневъ, Ник. Вълчковъ, В. Веселиновъ, Боне Георевъ, Богданъ Тодориновъ, Илия Колевъ, Георги Кировъ, Мито Танчовъ, Вено Захариновъ, Станко Гелевъ, Илия Колевъ, Вуте Петровъ, Тодоринъ Ташовъ, Кр. Танчовъ и Д. Велковъ.

Извлечение отъ Земеделѣческо-метеорологически бюлетинъ за периода отъ 19 октомврий до 17 ноемврий 1900 г. (по ст. ст.)

Издава централната метеорологическа станция.

Врѣмето изобщо. Врѣмето прѣдъ отчетния периодъ (19 октомврий до 17 ноемврий) е било, изобщо взето, благоприятно за земеделѣлцитѣ. Съ тихитѣ и наповителни дъждове, които, слѣдъ продължителна суша, наченаха отъ 30 октомврий всѣкждѣ да прѣваляватъ и съ равномѣрната си и за сезона доста висока температура, то бързо съживи слабитѣ посѣви и твърдѣ много спомогна да поникне и да пусне добъръ корень сѣмето, което отъ нѣмай-къдѣ бѣше хвърлено въ суха почва, като даде при, това и всичката възможность да се довърши почти напълно посѣването, което на много мѣста бѣше съвсѣмъ закъснѣло. За околнитѣ, въ които е обичай да се сѣе слѣдъ Димитровъ-денъ не можеше да се искатъ по-добри и по-благоприятни отъ постъпилитѣ условия. Въ Котелъ, напр., посѣяното на 3 ноемврий поникнало слѣдъ 5 — 6 дни. — Подъ благотворното влияние на топлитѣ дъждове,

ливадитѣ и пастбищата до срѣдата на ноемврий на много мѣста сж се раззеленили, като въ пролѣтъ. Въ Казанлъшко убиятиѣ отъ градушката лозя пуснали нови листа, а въ началото на периода се произвело розово масло отъ трандафилитѣ, които въ селата Мъглинѣ, Козлуджа, Къшлата и Елково цѣфгѣли втори пжтъ. На нѣкои мѣста цѣфгѣли втори пжтъ и овощни дървета. — Слѣдъ като омекна зсмята заравянето на лозята е могло да се привърши всѣкждѣ, безъ което лозовитѣ прѣчки, като не узрѣли добрѣ и изнурени отъ лѣтошната пероноспора, щѣха да бждатъ изложени на опасноститѣ отъ възможни сухомразици прѣзъ зимата. — Угареното за пролѣтнитѣ е могло да се пзвършва всѣкждѣ най-успѣшно.

Новитѣ есенни посѣви. До края на отчетния периодъ, или малко по-късно слѣдъ изтичането му, засѣването на есеннитѣ посѣви (пшеница, ръжъ, ечмикъ и лимецъ) е могло да се привърши почти всѣкждѣ. Тѣхното състояние къмъ срѣдата на ноемврий се оцѣнява общо за княжеството като добро. То е оцѣнено като отлично (6) въ Видинъ и Бургазъ, като много добро (5) въ Бѣла-Слатина, Варна, Садово и Ихтиманъ, като добро (4) въ Плѣвентъ, Сухиндолъ, село Борушъ (Търновско), Разградъ, Кабиюкъ при Шуменъ, София и Кюстендилъ, а като срѣдно (3) въ Образцовъ Чифликъ при Русе. За краткостъ се изброяватъ само тия нѣколко мѣста, защото по тѣхъ приблизително може да се сжди и за другитѣ. — Освѣнъ отъ сушата, до началото на периода посѣвитѣ въ нѣкои Русенски села сж страдали отъ единъ зеленъ червей (ларвата на *anisoplia agricola*?) приличенъ на гжсеница, който имъ изялъ коренитѣ до 30 %. Въ Борушъ по листата на пшеницата се появила житната мушица (*arhis cerealis*).

Рапицата. Въ мѣстата, въ които отъ по-напрѣдъ не е била изядена отъ насѣкоми, рапицата слѣдъ падналитѣ дъждове доста се е посѣвзела и подобрила. Къмъ срѣдата на Ноемврий нейното състояние е оцѣнено като отлично (6) само Тутраканъ, като много добро (5) въ Фердинандъ, Сухиндолъ, Бургазъ и Нова-Загора, като добро (4) въ Бѣла-Слатина, Ловечъ. Образцовъ-Чифликъ при Русе, Попово и Силистра, като срѣдно въ Плѣвентъ, Луковитъ, Горна-Орѣховица, Павликяни, Разградъ и Кю-

стендилъ, и като лошо (2) въ Никополъ и въ Свищовъ. Въ Луковитъ 50,0/0 отъ раницата страда отъ бръмбаръ, който яде листата ѝ.

Домашниятъ добитъкъ и домашнитъ птици. И едриятъ и дребниятъ добитъкъ е прѣкаралъ прѣзъ отчетния периодъ много добръ, като е могълъ прѣзъ всичкото врѣме безпрѣпятствено да се ползува отъ удовлетворителна паша и като не е страдалъ отъ болѣсти, въ нѣкой значителенъ размѣръ. *Шарка* по овцитъ е имало тукъ-тамъ въ околнитъ Бѣлоградчишка, Берковска, Бѣлослатинска, Севлиевска, Търновска, Силистренска (двѣ села) и Кюстендилска (едно село). *Краста* по овцитъ забѣлѣжена въ Разградската и въ други двѣ съседни общини, както и въ едно Пазарджишко село. *Саизъ* по конетъ констатиранъ въ с. Куюджукъ (Варненско). *Гърлица* по биволитъ имало въ Садово, въ едно Ямболско и въ едно Дупнишко село. Свинитъ страдали отъ *чума* и *гърлица* въ Садово и въ едно Дупнишко село. — *Бисъ* по кучетата билъ забѣлѣженъ въ Берковица, Куртъ-Бунаръ, Варна и въ едно Кюстендилско село.

Домашнитъ птици сж пострадали отъ *кокоша холера* въ селата Кнежа и Островъ (Орѣховско), въ Образцовъ-Чифликъ при Русе и околнитъ му села, въ Аккадѣнларъ и въ Ново-село (Варненско).

Пчелитъ изобщо сж въ доста добро състояние; тѣ сж много добри въ околнитъ Впдинска, Бѣлослатинска, Тетевенска, Дръновска, Еленска, Тутраканска, Силистренска, Варненска, Провадийска, Анхиолска. Бургазка, Сливенска, Търновосѣйменска и Чепеларска, а слаби въ околнатъ Троянска, Тръвненска, Пловдивска, Панагюрска и Царибродска. Въ с. Климентиново (Пловдивско) доста пчели измрѣли отъ болестъта метилъ.

РАЗСАДНИКЪ ЗА АМЕРИКАНСКИ ПРЪЧКИ ВЪ ТЪРНОВСКО.

Отъ Отчета за дѣятелността на Търновската Окр. Пост. Коммиссия, за врѣмето отъ 1-й Октомврий 1899 до 10 Септемврий 1900 година, правимъ слѣдующето извлечение:

„Касателно взетото рѣшение още прѣзъ 1898 г. отъ бивший Окрѣженъ съвѣтъ и поддържанъ отъ сегашний съвѣтъ съ пунктъ VII на сѣщия протоколъ № 4, за устройване въ Търновското окрѣжие, на окрѣжни срдѣства, единъ лозовъ разсадникъ отъ американски прѣчки за засаждане нашитѣ лози, унищожени отъ сѣсипателната за тѣхъ болѣстъ „филлоксера“, за да могатъ да противостоятъ на нея. Коммисията има да Ви съобщи, Господа Съвѣтници, слѣдующето: прѣди да утвърди това рѣшение, Министерството на Търговията и Земледѣлието пожела да узнай на чий срдѣства ще се устрои и поддържа казанний разсадникъ, понеже на нему било извѣстно, че въ Окрѣжний бюджетъ за настоящата година нѣма утвърденъ нуждий кредитъ за това, пъ като му се обясни, че расхода за разсадника ще се вземе отъ Окрѣжний бюджетъ за 1899 година, въ който има утвърденъ кредитъ отъ 6000 лева, а така сѣщо и ония 1000 лева, утвърдени по тѣзгодишния бюджетъ, то — Министерството се съгласи и изпрати специаленъ свой чиновникъ — Главния Инспекторъ при Министерството Г-нъ Ст. Гудевъ, който заедно съ члена отъ Окрѣжний съвѣтъ Коста Петевъ и бивший Инспекторъ по лозарството Кьомерджиевъ, ходиха и прѣглѣдаха нѣколко мѣста изъ окрѣжнето, за опрѣдѣляние мѣсто за разсадника и отъ прѣглѣданитѣ такива, именно мѣстото около „Борушеский Чифликъ“; онова при селата Бѣла-Черкова, Вишовъ-Градъ и Павликени, Министерството одобри и прѣпорѣча за най подходяще мѣсто онова при с. Павликени, понеже отъ направения анализъ на земята, вземена отъ натоварената Коммисия, това мѣсто притежавало всички качества за лозовъ разсадникъ, защото мѣстото е общинска мѣра, сѣсждна на селскитѣ лози, има южно изложение, край него, отъ долна страна, тече достатѣчно вода, и вънъ отъ това намира се близо до желѣзно-пѣтната станция, та въ случай на нужда лесно ще става разнасянието на полученитѣ прѣчки изъ окрѣ-

га. Комисията се съгласи на това и съ протоколното си постановление отъ 7-й Мартъ т. г., № 87, взе рѣшение именно при с. Павликени да се устрои лозовия разсадникъ и веднага направи бързо разпореждане за вдигане на отстъпеното отъ Павликенский общинский съвѣтъ 100 декара мѣсто отъ общнската мера. Понеже за ръководение работитѣ, както по диганне мѣстото, тъй и при засаждане пръчкитѣ се оказваше необходима нужда, отъ едно съ специални познания лице, то Комисията въ силата на чл. 16 отъ закона за мѣркитѣ противъ филуксерната зараза, се обърна къмъ реченото Министерство, за назначаване специаленъ инструкторъ, но такъвъ не биде назначенъ, а се натовари Търновский Районенъ Инспекторъ по лозарството и Комисията отъ своя страна назначи съ 60 лева мѣсечна заплата единъ надзирателъ на работницитѣ и слѣдъ това се почна самото устройване на разсадника при едно доста благоприятно врѣме. Какъ е въобще вървѣла работата по устройването на разсадника, какви суми сж изразходвани, какво пространство е разработено, колко пръчки сж засадѣни и пр. ще се най-нагледно види отъ долризложенитѣ свѣдения дадени отъ И-тора по лозарството, Г-нъ Дачевъ, които сж тия именно:

*Свѣдения по разсадника за Американскитѣ пръчки
въ село Павликени.*

Прѣзъ пролѣтѣта на настоящата година, почитаемата Комисия прѣдприе и тури въ изпълнение рѣшението на Търновский Окрѣженъ съвѣтъ по устройството на Окрѣжний разсадникъ за Американски пръчки, отъ който се чувствуваше вече доста голѣма нужда. Слѣдъ голѣмитѣ прѣпятствия, които се правяха отъ страна на селата; Бѣла-Черкова, Михалци и Павликени, относително по отстъпване нуждното за разсадникъ мѣсто въ нѣкое отъ тия села, Комисията съвмѣстно съ Министерския пратеникъ и Търновский инспекторъ по лозарството и земледѣлието, успѣ най-послѣ да построи сѣщия въ село Павликени. Мѣсто за разсадникъ биде избрано една частъ отъ мерата на изтокъ отъ селото, между граници: шосето Търново — Павликени; нивитѣ на Атанасъ Х. Славчевъ, дерето което протѣча прѣзъ с. Павликени и край желѣзно-пѣтната линия Каспичанъ — София и мерата на сѣщото село. Зъ прѣвъ пѣтъ

Павликенската община отстъпи 100 декара мѣсто съ глинесто-хумозна почва, съдържаща и малко варь.

Отъ това мѣсто 82 дек., макаръ и късно, прѣзъ м. Априль биде прѣобърнато пр 50 — 60 см. дълбочина (риголявано); разпрѣдѣли се на 36 парчета, отъ които 32 се засадиха съ испратенитѣ отъ Ловчански държавенъ разсадникъ Американски вкорѣнени прѣчки. Насаждането стана на 1.75 м. рѣдъ отъ рѣдъ и лоза отъ лоза на лозе, съ цѣль да се рѣжтъ прѣчки, които слѣдъ като се ашладисатъ съ нашенски и вкорѣнятъ, да се раздаватъ на лозаритѣ за засаждане на противостоящи на филксерата лозя. Испратени бѣха за засаждане 24.000 прѣчки отъ *Riparia* × *Rupestris* 101¹⁴ и 12,000 *Riparia* × *Rupestris* — 3306 —, а всичко 36,000 вкорѣнени прѣчки. Отъ това количество 12,900 отъ *Riparia* × *Rupestris* 101¹⁴ сѣ посадиха на лозе върху 19 парчета и 8400 отъ *Riparia* × *Rupestris* — 3306 — върху 13 парчета, така, че останалото количество прѣчки по нѣмание сръдства за пригояване на още мѣсто за засаждане, се засадиха приврѣменно на пипиниера въ редове на 2 метра единъ отъ другъ и на 20 см. прѣчка отъ прѣчка. Слѣдующата година ще бѣдатъ и тѣ засадени на постоянно мѣсто.

Засаденитѣ на лозе прѣчки, сѣ хванали отлично 94½%; Нехванатитѣ 5½% ще бѣдѣтъ допълнени слѣдующата пролѣтъ отъ засаденитѣ въ пипиниерата, които тоже добръ сѣ хванали. До сега лозето е копано два пѣти, чисто е отъ всѣкакви буряни, единъ пѣтъ е филизено и покаралитѣ ластари сѣ достигнали отъ 50—80 см. Височина? Ще има нуж да още отъ една копанъ и едно филизение.

Освѣнъ разсадникето на Американскитѣ прѣчки на лозе и пипиниера, засѣя се на 10 фитарии ½ килгр. черничево сѣме, което се взе отъ Търновското Лѣсничейство, съ цѣль да се отгледватъ черничеви дръвчета отъ каквито не малко се чувствува нужда по въздигание копринената индустрия въ насъ.

За извършенитѣ работи въ разсадника, комисията е похарчила слѣдующитѣ сумми:

1). За прѣобръщанне (реголване) на 82 декара мѣсто за засаждане лозе съ Американски прѣчки по 37 лева 3034 л.

2). За направата една барака съ двѣ стаи, едно салонче и единъ килеръ съ тухли и дървенъ материалъ 1505.30 ст.

3. За ископаване на единъ кладенецъ, необходимъ за поливане на разсадника, особено прѣзъ сухитъ години. 390.10 ст.

4). За засаждането на 21300 Американски пръчки на лозе и 14700 пиниера. 500 л.

5). Два пѣти конане по 300 лева. 600 л.

6). Филиzenie 154 л.

7). Двама постоянни работници 314 л.

8). За заграждане отъ двѣтъ страни (отъ къмъ пѣтя и мерата, съ колове и тель). 708.10 ст.

9). За прѣскане лозето съ снятъ камъкъ и варъ 61 л.

10. Разни дребни расходи. 522.88 ст.

Всичко: 7789.38 ст.

Този е направения до сега расходъ въ разсадника до края на мѣсець Юлий н. година, а отъ началото на м. Августъ до края на настоящата година, ще се има нужда отъ слѣдующия расходъ по привръщане на останалитъ тѣкущи работи въ разсадника.

1). За двама постоянни работници по 120 лева мѣсечно, или за пегъ мѣсеца. 600 л.

2. Трето конанъ 300 л.

3). 2-ро слабо филиzenie 40 л.

4). Рѣзидба на по-силнитъ пръчки за облагородяване и загрибването на лозето 60 л.

5). За прѣобрѣщане на 50 декара мѣсто (18 декара останало отъ миналата пролѣтъ и 38 декара ново), което ще служи за вкороняване на американски пръчки и за засѣване на овоцни сѣмена, декара по 40 лева. 2000 л.

6). Покупка на 20 лизгаря, за риголване и за засаждане ашладисанитъ Американски пръчки, (направени тукъ по особенъ образецъ, или купени отъ странство) по 5 лева. 100 л.

7). За доискарване и изграждане на кладенеца 150 л.

8). Непрѣдвидени расходи 100 л.

Всичко: 3350 л.

Този расходъ е необходимъ, въ понеже кредита по този § по тѣзгодишния бюджетъ на Коммисията, до колкото се знае, е изчерпенъ, така, че ако се иска, щото да се не спиратъ тѣ-

кушитѣ въ разсадника работи и, ако се иска щото сѣщій да бѣде добръ обработенъ, почитаемиѣ Сѣвѣтъ би трѣбовало слѣдъ откриванieto на сесииѣта, да вземе рѣшеніе за допълнителенъ кредитъ по сѣщія §, иначе спиратъ се нѣкой тѣкущи работи, които иматъ много голѣмо влияние върху развитието на засаденитѣ лози, а съ това и изобщо на разсадника.

Поне отъ насаденото 82 декара лозе слѣдующата година ще се добие около 200,000—250,000 прѣчки за ашладисване, то се явяватъ нови работи и расхода по разсадника за който почитаемиѣ Сѣвѣтъ ще трѣбва да прѣдвиди и слѣдующитѣ ся за това сумми.

Ето и расходитѣ които иматъ да станатъ за прѣзъ 1901 г.:

*1. Расходи които ще се направятъ единъ пѣтъ
за винаги:*

- 1). За 4 коня за тѣгленіе на копачкитѣ за копание на лозето по 300 лева, 1200 л.
- 2). Три копачки за копание лозето по 80 лева 240 л.
- 3). Единъ плугъ оборотенъ (*fondocurrent*) за дълбоко оране 40 — 50 с. м. въ пипниерата. 80 л.
- 4). 10 чифта ножици (германски) по 8 лева 80 л.
- 5). 20 ножчета за ашладисване по 4 лева 80 л.
- 6). Мотики направени тукъ по особенъ образецъ, или доставени отъ странство прѣдзначени при загрибване и посаждане на американски ашладисани прѣчки, за вкорѣняване по 5 лева 25 л.
- 7). Три тризбни желѣзни лизгара за сѣщата цѣль по 5 лева 15 л.
- 8). Петъ тѣрмѣжа за сѣщата цѣль по 2 лева 10 л.
- 9). 10 цинкови поливалки съ съдържаніе отъ 10 — 11 литри по 5 лева едната 50 л.
- 10). За направа на 6 дървени мѣрки отъ по 1 м. дължина и 8 с. м. височина, служащи при правилното и равно засаждане на прѣчкитѣ въ рѣдове по 1 левъ 6 л.
- 11). Двѣ въжя (*córdous*), за сѣщата цѣль 4 л.
- 12). Една маса съ 4 метра дължина, и 2 метра ширина нужна при ашладисванieto 20 л.
- 13). 20 столчета за работницитѣ ашладачи 30 л.
- 14). Ако се прѣдприеме най-новата система на аш-

ладисването съ мжхъ и топлина System „Ysnarel“ ще трѣбватъ 40 сандѣка съ по 1·35 дължина и 80 ширина, единия по 2 лева 80 л.
(или всичко за инструменти, оръдия и пр. 720 лева).

15). Една пристройка до зданието на разсадника съ двѣ стаи, съ по 7 метра дължина и 5 метра ширина, отъ които едната ще служи за работилница за прихващанieto на ашладисанитѣ американски пръчки съ мжхъ и подъ тѣхъ (стантъ) една изба съ 2 $\frac{1}{2}$ —3 метра дълбочина, 4 метра ширина и 14 метра дължина, за сназване консервиране, както на добиющитѣ се отъ лозето 1 милионъ америк. подложки, тѣй и на 400,000 пърчета нашенски пръчки за калеми отъ набираниято имъ до сезона на ашладисването имъ. 3000 л.

За покупка на ржжена (слама) плѣва и сплитане на 200 сламени покривки (рогозки) нуждни за овошарското отдѣление при разсадника 200 л.

25,000 канци салкъмови или дѣбови за лозето—
100-тѣхъ по 5 лева 1250 л.

Всичко расходъ единъ нѣтъ за винаги 6370 л.

II. Расходъ прѣзъ тѣчението на 1901 година.

1). Заплата на единъ управителъ на разсадника годишно 2400 л.

2). Заплата на 4-ма постоянни работници (съ тия работници ще се привършватъ повечето работи въ разсадника, по 600 лева годишно , 2400 л.

3). Поддръжка на 4 коня по 300 лева годишно 1200 л.

4). За възнаграждение на работници — ученици по ашладисването на 50,000 подложки. 500 л.

5). За наемни работници по окопаване трѣвата около кютюцитѣ прѣзъ врѣме конаниято на лозето съ коначкитѣ (плуговетѣ) 200 л.

6). Филиzenie и вързване на лозето и насаденитѣ на пипиниерата пръчки 300 л.

7) За работници при поение пипиниерата и лозето ако се засуши 500 л.

Забѣлъжка. Ако годината бѣде дѣждовна, тая сумма не ще бѣде употрѣбена.

8). За прѣобръщаніе на още 30 декара земя нужна за засаждане на американски ашладисани прѣчки, за вкорѣняване, които ще бѣдатъ засадени прѣзъ пролѣтѣта на 1902 година 1000 л.

9). За набирание прѣчки отъ лозята за калеми и за набирание 2С куб. метра мѣхъ изъ горитѣ, ако се приеме указаната по-горѣ метода за ашладисване. . . 200 л,

Забѣлѣжка. Ашладисване съ прѣврѣска отъ рафия (лика) и напластяването имъ въ пѣсѣкъ, освѣтъ, че коштува по-скѣпо, но неможе да даде тоя $\frac{1}{10}$ на прихващаніето имъ, както ашладисване съ мѣхъ.

10). За третиране на пероноспората въ 82 дек. лозе и 10 — 15 декара мѣсто посадено съ ашладисани за вкорѣняване американски прѣчки ще е нужно: а). 500 килогр. синъ камѣкъ по 1 левъ 500 л.
б) 1000 „ негасена варъ по 5 ст. 50 л.
в) За извънредни работници 150 л.
(или всичко 700 лева.

11). За борба противъ нѣкой други болѣсти или неприятни на лозето и пининиерата, ако се явятъ въ разсадника като антракноза и пр. на каквито биватъ изложени американскитѣ лози. 500 л.

12). Разни непредвидени расходи. 100 л.

Всичко расхoдъ за прѣзъ 1901 година 10,000 л.

Суммата 10,000 лева ще съставлява расхода на разсадника за идущата 1901 година, а суммата 6370 лева е расхoдъ, който Комисията ще направи единъ пѣтъ за винаги. Така, че за идущата година, почитаемий Съвѣтъ ще трѣбва да прѣдвиди въ бюджета си между другитѣ расходи и 16.370 лева, за расхода по Окрѣжний разсадникъ за американски прѣчки въ с. Павликени. Суммитѣ по указанитѣ по-горѣ § § на тоя расхoдъ, ще трѣбва да се считатъ за точни, но не и за прѣувеличени; защото при тѣхното опрѣдѣленіе винаги съмъ ималъ прѣдъ видъ най-необходимитѣ работи, които би трѣбвало да се привършватъ въ разсадника и надничнитѣ цѣни на работницитѣ въ насъ; така, че ако се посѣгне къмъ намаление съ цѣль на икономия, много работи въ разсадника, по недостатѣчни срѣдства ще бѣдатъ за-

немарени, а това ще се отрази злѣ върху успѣхътъ на едно дѣло, отъ което се очаква голѣма надѣжда. Тукъ Съвѣта ще трѣбва да вотира напълно тая сума, още повече, че разсадника отъ 1903 година почва да бѣде продуктивенъ. Въ него ще се отгледватъ 1 милионъ прѣчки, които Съвѣта безъ друго ще продава на лозаритѣ съ една най-умѣрена цѣна и неговитѣ расходи, въ такъвъ случай, ще има отъ гдѣ да се покриватъ.

Не е да не знаятъ Г-да членоветѣ на съвѣта, че мѣжду всички култивирующы растенія, най-доходно за сега е лозата, че лозарството е, което съставлява главниятъ поминѣкъ на цѣли села и градове въ Търновскій окръгъ; че отъ лозята се ползватъ най-много: земледѣлеца, общината и държавата (чрѣзъ данѣка) и като е тъй, не трѣбва ли да се помогне на лозаритѣ въ борбата съ филуксерата, която открита въ окръга въ 1894 год. и до днесъ е могла да се загнизди въ лозята на 80 лозарски общини и е отнела поминѣка на селенитѣ въ селата: Самоводени, Михалци, Дол-Орѣховица, Сейди-кѡй, Бѣла-Черкова и пр.!! Мислимъ, че Г-да съвѣтницитъ, съ даванието срѣдства за поддръжката на единъ разсадникъ, ще изпълнятъ единъ дългъ къмъ лозаритѣ, като ще имъ дадѣтъ възможность да възобновятъ по-скоро и много по-евтино унестошающитѣ се отъ филуксерата лозя съ американски. Разсадника ще има за цѣль да приготи, ашладиса и вкорени американската прѣчка и само тъй дадена на лозаря, той може да разчита на лозе; иначе, остави ли се той да я ашладисва, вкорѣнява и изобицо да я приготи до насаждението ѝ на постоянно мѣсто за лозе, работи които не познава, бѣдете увѣрени, че никога нѣма да направи лозе, или-же такива лозя ще се направятъ само отъ най-заможнитѣ лозари и то много късно. Този е пѣтятъ по който сж вървели и върватъ: Франция, Австрия, Италия, Сърбия и пр. и сж успѣли да замѣнятъ унестошенитѣ отъ филуксерата лозя съ американски, по него ще трѣбва да вървимъ и ний, ако искаме да помогнемъ нашия лозаръ и ако искаме единъ день да видимъ нашето лозарство наирѣднало тъй както и другадъ въ Европа.“

Както виждамъ отъ тия свѣдения, господа съвѣтницитъ до сега, за устройването на Лозовия разсадникъ сж похарчени 7838 лева, а за до края на годината, ще трѣбватъ още 3370 л., за които понеже не се располага въ тѣзгодишния окръженъ бюджетъ, то ще трѣбва да взематъ рѣшение за гласуване до-

пълнителен кредитъ къмъ гл. II § 13 на расходната частъ, съгласно чл. 96 отъ закона за Окръжнитъ Съвети. Освѣнъ това за издържанието на разсадника прѣзъ идущата година, споредъ миѣнието на Инспектора е потребна една доста огромна сума отъ 16000 — 17000 лево. Макаръ тая сума и да е твърдѣ голѣма и непоносима за кассата на окръжнieto, нѣ прѣдѣ видѣ неизбѣжната нужда отъ нея и голѣмата полза, която слѣдѣ време ще принесе казанния разсадникъ на лозаритѣ въ Окръжнieto, Комисията е на миѣние да се гласува въ бюджета за идущата година, ако не венчката, то поне толкова, съ колкото да могатъ да се посрѣцнатъ всички нужди и да не се причинява още отъ начало спѣнка въ добритѣ резултати отъ разсадника. Въ кой случай, тя остава това на усмотрението и добрата воля на г-да Окръжнитъ Съветници.

Въ заключение тя има да добави, че условията подѣ които Павликeнската община отетѣжи частъ отъ общинската си мера за мѣсто на разсадника, сѣ, щото, слѣдѣ истичание единѣ перюдъ отъ 10 години, ще се отетѣжи въ пълно нейно владѣние и то безплатно.“

Какви закони би издала пчелицата, ако ли можеше да говори, чете и пише, и ако ли се упражняваше съ писани закони.

(Цони Анчевъ)

Кого не е очудвала тази малка мушица съ своя си непрѣкъснатъ трудъ, добра и разумна наредба, задруженъ животъ, своето искусство и пр. пр. още. И дѣйствително, колко чуденъ е животътъ имъ!! Такава малка мушица, съ такъвъ малък мозъчецъ да служи за образецъ на венчкия живъ свѣтъ, а най-послѣ и „вънецътъ на природата“ — чловѣкътъ да взема примѣръ отъ нейния задруженъ животъ и разумна наредба. Пчелицата никой ѣ не подканя да върви на работа; тя сама, безъ никой да ѣ принуждава си ходи, нѣ въ сѣщо време и никой нѣма право да и отнема добитката. Безъ никакви инструменти по архитектурното, безъ линия, метъръ, циркулъ, лента, калемъ бравда, чукъ и трионъ тя сама си строи жилище и житница! Безъ училище, безъ да и сѣ се чели лекции по задружния комунистически животъ и безъ никакви убеждения и по-

лемики тя си е цѣль кумонистъ. Само въ него вижда тя спасението. Безъ учение на религиознитѣ възрѣния, безъ слушанне дългитѣ религиозни проповѣди на богословската наука: безъ изучаване Христовитѣ апостоли тя строго изпълнява думитѣ на апостола Павла, че: „Който не работи не бива и да яде!“ Безъ да е слушала лекции отъ катедрата на високитѣ университети по хигиената, тя е строгъ поддържателъ и защитникъ на медицинската наука, и строго изпълнява хигиената, като измазва добръ жилището си и пази добра чистота въ него. Безъ да слѣдва въ европейскитѣ педагогически университети и да е слушала лекц. и е наставленъ я отъ велики мислители по възпитанието, тя е добра и грижлива възпитателка, редовна домакиня и любяща майка.

Тя, пчелицата, сама си се лѣкува, самата нейна храница, плодъ отъ разнообразни цвѣтове, е най-добро лѣкарство, същото свойство има и въцѣстното, съдържащо се въ жилището ѝ. Огровата, съдържаща се въ жилището ѝ е прѣвъсходенъ лѣкъ противъ ревматизма.

Тя е астрономъ и метеорологъ: доста добръ знае, кога ще се развали врѣмето и затова не отива на полето, а бѣде ли тамъ, скоро се завръща.

Тя е прѣвъсходенъ градинаръ. Постоянно къртосва изъ градината по шаренитѣ цвѣтове и плодове, и носи на по-долнитѣ и по-долни, като съ това ги облагородява. Нейниятъ вкусъ е доста развитъ и тя всекога люби хубавото, шареното, — въстритѣ и миризливи цвѣтове, сочни, едри и ароматически плодове; приятни и топли дни и роскошна зеленина...

Освѣтъ това е и добръ економистъ. Това що може сама да си направи не дава пари т. е. не прави расходъ за направата му отъ чужди лица. Чужда помощъ ней е не потрѣбна: била тя отъ ратай или надничари — всекога е безполезна за нея, ето защо тя всекога сама нагледва и върши всичкитѣ си домашни и стунански работи, които всекога даватъ добри резултати. Ратайитѣ или надничаритѣ не гледа грижливо и добръ да свърши работата, не гледатъ тѣ да бѣде добръ и чисто извършена, а гледатъ само врѣмето да минава. Имайки прѣдъ видъ дълбоката поука що се съдържа въ изрѣчението: „врѣмето е злато“ тя никога не се губи въ бездѣлничество, не прахосва своятъ трудъ въ скитание по голеи полета, гѣсти гори и сухи

пустини; не харчи капиталът си, не дава трудът си по картофорство, билиардо и пр. азартни игри; не се занимава и не прахосва по шантажаество и развратничество; не пилѣе и харчи тя за модни костюми, пернати шапки, елегантни ржжавички, двойни обувки, кавракий бастунчета; не носи тя корава ягка и пѣстра вратовръзка — а се задоволява съ мѣхътъ що и е дарила природата и прахътъ що я засипва при обикалянието на лѣтветѣ; не посрѣща тя и не испраща гости; не върже приятелство ту съ тогова, ту съ оногова само и само да излиза ту една ракийца, винце или друго питиенце. — Съ една рѣчь, тя е строгъ изпълнител на пословицата: „По добръ е да имашъ стотинка въ джебътъ си, отколкото приятелъ въ царския дворъ.“

— Пчелицата владѣе и военното искусство. Има си прѣ-красно оръжие, но го упражнява само противъ оногова, който се осмѣли да ограби хлѣбѣцътъ ѝ и наруши спокойствието ѝ. Тя работи за себѣ си, а не за чужди хищници.

Нѣ, тя е и юристъ. Дяволеката и мушица! нито хаберъ нѣма даже отъ юриспруденция, нѣма понятие отъ римско и латинско право; не е даже чувала нито пруски, нито французски и немски закони; не е минавала прагътъ на италиански и германски школи; не притежава никакъвъ дипломъ за образованието си; нито е държала и има докторатъ за способноститѣ си; нѣма разчесана брада, закривени мустаци, разчорлена коса, ама, нѣ, пакъ е юристъ, пакъ е добъръ докторъ и прѣкрасенъ адвокатъ!

Чудесенъ докторъ по правото! Безъ да е изучвала римско и гръцко право, безъ да разсъждава по пруски и италиански закони; безъ да се основава на членове, статии, глави, параграфи и букви — щомъ започнемъ да я цѣдемъ отъ нѣкой цвѣтъцъ, гдѣто мирно се занимава съ събиране на нектарътъ, на часътъ, казвамъ, ще се втурни върху насъ, забрѣмчи и извика: „Че всичко създадено отъ природата, е създадено за всички; а всѣкой, кой каквото причели е негово и никой нѣма право да му го отнема, защото то е прѣпечелено съ силитѣ на собственитѣ му мускули, слѣдователно то е буквално негова собственостъ. Като тѣй, вий нѣмате право да ме пѣдите отъ тѣзи цвѣтове, едно, че азъ ви върша полза, като ги унищожавамъ и облагородявамъ и друго, че тѣ не сѣ ваша собственостъ. Собственостъ нѣма, собственостъ е само това, което самъ изработишъ съ силитѣ на своитѣ мускули, и то пакъ толкова, колкото трѣбва

за посрѣщаніе на нуждитъ ти. Ще рѣчешъ че си го наслѣдилъ. Не, наслѣдство нѣма! Наслѣдство сѣ само вроденитъ отъ родителитъ тѣлесни и душевни способности, тѣхнитъ разумни и нравственни наставления и онова собствено количество храна, оставено за посрѣщаніе нуждитъ, ако, разбира се, е останало. Вънъ отъ това друго наслѣдство нѣма. Работата трѣбва да бѣде распрѣдѣлена, щото всѣкой да работи спорѣдъ силитъ си: никой не бива да стои безъ работа. Никой не бива да очаква отъ друго, а да се основава на своитъ слаби мускули. Кой гдѣто намѣри полъ за работа, тамъ да работи, защото полето, земята, гората, цвѣтита сѣ отъ природата, слѣдователно не сѣ ничия собственостъ. Ако ли ме видишъ забитъ въ слабитъ си мускули, които сѣ твоя пълна собственостъ, имашъ право да ме убиешъ!“ Слѣдъ това подхвърква и безгрижно кацва до тебе на втори, трети и пр. цвѣтенца...!

Доста упростотворена е управителната имъ машина. Всичко на всичко пчелицитъ въ едно кошарище иматъ единъ заповѣдникъ — царицата. Нея я иматъ тѣ не като царица, а като майка, хранятъ я, пазятъ, радватъ и се не като царица, не защото имъ е управителка, че ги е страхъ отъ нея, а като майка! Вънъ отъ нея не познаватъ никой други заповѣдникъ, макаръ билъ тѣхенъ братъ или сестра, повдигналъ се благодарение на слѣпото щастие и иска да имъ стане голѣмецъ тѣ още сѣщата минута го усмъртватъ! Това всѣкой е заблѣжиль, че щомъ се излюпи друга млада царица, бързатъ да я убиятъ. Дияволъ пчелица, тя знае и исторіята, като пази думитъ на Дилияна войвода: „че както една шубърка не може да пази двѣ птичета, така и една държава не може да има двама господари“! Основайки се на правото и исторіята — тия двѣ велики науки — тя държи само единъ господаръ — и то майка си!?... Никакъ се не нуждае и поддържа формално сложна управителна машина, състояща се отъ: министри, окръжни управители, началници, директори, секретари, архивари, регистратори, мирови сѣдни (първий, вторий и десетий и др.), пристави (полицейски, сѣдебни, финансови и др.), старши, джандари, войска, офицери, чорбаджии, писари и и пр и пр... Въ тѣхъ не сѣществува никаква канцеларии, никакви сѣщински, мирови, касационни и апелативни сѣдилища. Всѣка една си е сѣдия на себѣ си, всички сѣ сѣдни на събрания си имотъ, когото всички защитаватъ съ жило.

Не е само това: тя знае прѣвѣсно физиката и химията; дѣйствието на свѣтлината и топлината, влиянието на влагата, значението на съединенията и др. Знае тя, че температурата въ кошарицето или стаята всѣкога е по-висока горѣ, нежели долѣ; знае тя, че медътъ отъ дѣйствието на високата температура се топи и истича, а отъ ниската се смързва и не може да се яде, ето защо лѣтно врѣме, като по топло въ горния край на кошера, тя снима медътъ долѣ, а зимѣ обратното — като по топло горѣ носи го тамъ, за да не би долѣ да замръзне! Въ това отношение е цѣлъ физикъ, химикъ и техникъ!...

Като имаме всичко това прѣдъ видъ за такова едно малко животинче, такава ничтожна мушица, ние се удивляваме на нейнитѣ енциклопедически знания, енциклопедически инстинктъ! Още по за удивление е тѣхния весель, чистоправенъ и независимъ животъ, тѣхната разумна наредба и управление.

Нека на кѣсо разгледаме нейния животъ, нейната наредба и по-послѣ ще видимъ дали тѣ почиватъ на нѣкакви основи и най-послѣ, какви закони би издала тя, ако ли можеше да чете и пише, и ако ли се управляваше съ писани закони.

*
* *
*

— Пчеличката, кой не познава това хубаво и невинно насѣкомо? кой не познава тази хубава, смирена златокрилка мушица, която съ приятното си бръмчение оживлява мѣстото отъ гдѣто помине? Кой не познава трудолюбивата ичелица, която ни носи онова сладко яденіе, що наричаме медецъ? Кой не познава фабриканта на жълтия восѣецъ, толкова необходимъ за насъ, християнитѣ? Кой не познава архитектътъ на симетрично скроенитѣ шестостенни огради, и чисто изработенитѣ питя? Кой не познава помощникътъ при оплодяването на растенията и овощкитѣ? И кой най-послѣ не познава народътъ, който живѣе безъ училище; управлява се безъ писани закони и правилници; сѣди се безъ кадий и адвокати; лѣкува се безъ докторски инструкции и наставления; измѣрва и строи самъ жилищата си безъ помощта и унѣтванията на инженерски планове и снимки. работи безъ надзоръ и никаква надница, принуждение и заплашване; служи безъ никакво възнаграждение, и който строго не изпълнява своитѣ нравственни принципи? Който не държи никаква войска, никакви генерали, полковници, майори и пр. офицери?

Да, този народъ сж пчелицитъ, когото ние сега ще разгледаме.

Интересенъ и поучителенъ е животътъ на пчелинитъ! Първото нѣщо, което заинтересува наблюдателя на пчелиния животъ е тѣхния комунистически — задруженъ животъ. Колективизмътъ напълно е осъщественъ при тѣхъ. Само въ задружния животъ намиратъ тѣ спасението; само чрѣзъ него могатъ да осигорятъ тѣ съществуването си. Тѣ напълно изпълняватъ съдържанieto на пословицата: „Сговорна дружина, планина разбива“, та затова всѣцѣло сж прѣдадени на колективизмътъ; тѣ напълно приспособяватъ и изрѣченето: „Единъ за всички и всички за единъ!“ Вънъ отъ задругата т. е. разеденени, распорѣсани по еденично, двѣ, десетъ или даже стотни тѣ никога не работятъ, никакъ се не трудятъ! Сполѣти ли ги нѣкакво нещастие да се раздѣлятъ по нѣкаква причина; тѣ започватъ мило да брѣмчатъ, ходятъ неспокойни, занемаряватъ всѣка работа и се прѣдаватъ на изгнание! Безъ задруга пчелицата не може да живѣе. Не може тя да работи за себѣ; тя работи за всички, а всичкитѣ нѣкъ работятъ за нея. Безъ задруга тя не продължава нито своя животъ, нито своето съществуване, нито своятъ родъ. Сдружени въ едно семейство около 15—20 мушици, подъ ръководството на майка си, само тогава биватъ щастливи и работитѣ безгрижно. И наистина такива малки животинчета, очудватъ чловѣкътъ съ своятъ си животъ, които може да се взематъ основа, като источникъ за чловѣческия, които въ всѣко отношение стои по-ниско отъ тѣхния. Тѣхния задруженъ животъ не е формаленъ, по истински; макаръ безъ уставъ и правилникъ тѣ достигатъ до цѣльта, си. Цѣльта на задругата имъ е, както въобще е и при хората: да се сдружатъ и тѣ здружени да могатъ улеччатъ своятъ животъ, като взаимно се подкрѣпѣятъ и подпомагатъ. Отъ всѣка мушица на задругата, т. е. отъ всѣкой членъ на сѣмейството не се изисква никакви членски първоначални и годишни влогове, нито нѣкъ нѣкаква формална гаранция. Самиятъ тѣхенъ трудъ, самата имъ работа т. е. самитѣ имъ мускулни сили, съ които каквото тѣ прѣнесатъ въ задругата е тѣхенъ влогъ, отъ когото се ползуватъ всички; самата имъ грижлива работа, тѣхния смиренъ и праведенъ животъ, тѣхната-примѣрна трудолюбивостъ е най-добрага гаранция. Трудътъ на една е трудъ на всички. Отъ всичко прѣбрано въ ко-

шарицето, ползуватъ се всички. Никоя не може да скрие храна за събъ си отдѣлно и тайно, безъ знанието на другитѣ, да яде самичка, а дружитѣ ѝ да измрътъ отъ гладъ. Не, тя гледа да има за дружитѣ ѝ, защото живѣятъ ли тѣ, ще живѣе и тя, загинатъ ли тѣ, загива и тя, макаръ и остане и цѣлото кошерище нейно. Въ това отношение девизътъ имъ е: „Или всички на животъ, или всички на смъртъ“!

Така щото, животътъ на пчелицата е чисто комунистически, животъ колективенъ, животъ опрѣдѣленъ и отъ самата природа.

Но и въ този комуниаленъ животъ съществува удивителна наредба.

*
* *
*

Въ едно кошарище — въ една задруга — има три вида пчели: Царица, работници и търтей. Въ цѣлото кошарище има само една царица, а останалитѣ сѣ работници и търтей.

Царицата е майка на цѣлото сѣмейство. Нейната работа е само да носи яйца за увеличение броя на членоветѣ въ задругата и да пази миръ въ нея. Като майка на цѣлата задруга тя е и нейна глава, нейна заповѣдница; нъ нейната заповѣдъ, нейното началство не се състои въ това да издава укази, прикази за уволнения, назначения и пр. распореждания! Не, съвсѣмъ не!! Всички мушици отъ задругата ѣ обичатъ и ѣ хранятъ, нъ не като царица, като заповѣдница, а като майка: ако ли умрѣ майката, то нѣма кой да носи яйца а това ще стане причина да се свършатъ членоветѣ и се растури кумуната. Макаръ майка, макаръ господаръ на цѣлото сѣмейство, тя пакъ не очаква на него, не се прѣдава на лѣнностъ, а постоянно работи, като ежедневно снася по нѣколко стотини яйца. Съ това тя дава единъ добъръ примѣръ, че никой не трѣбва да очаква на готово, а всѣкой, макаръ и голѣмецъ, трѣбва да работи. Като любяща майка на цѣлото сѣмейство, то всички пчелици се отнасятъ прилично и съ уважение къмъ нея; гледатъ ѣ и полагатъ майчински грижи къмъ нея. Като майка всички пчелици носятъ за нея най-хубавата храна; нъ това тѣ правятъ, защото, защото имъ е майка и защото работи извънредно много. Всички и се радватъ и всички страстно ѣ любятъ. Знаяйки тѣ че само една майка може да има челоуѣкъ или животно, тѣ никога не държатъ двѣ царици въ кошертъ сп. Отъ своя страна царицата се отнася доста прилично съ свойтѣ подвѣдомст-

венни рожби. Макаръ че и тя има жили като другитъ; макаръ, че има власт като майка и господаръ да ги наказва, обаче тя никога не върши това, макаръ, че нейното жили е много по-голямо отъ онова на дѣцата и работници, нъ тя никога не посѣгва върху тѣхния животъ! Никога тя не посѣгва на дѣцата си работници главно, по всѣка вѣроятностъ, по слѣднитѣ причини: а) че тя имъ е майка и като такава не трѣбва да отнема животътъ на рожбитѣ си; друго, че тя е господарка, като тъй тя трѣбва да служи за примѣръ въ всѣко отношение, въ всичкитѣ си думи и дѣла, слѣдователно, ако ли тя почне да убива мирнитѣ си рожби, тя като господарка, непременно трѣбва и другитѣ да я послѣдватъ и най-послѣ, че тя има нужда отъ тѣхната помощ: тя като господарка никога не отива да работи въ полѣто а всѣкога очаква на тѣхъ. Тогава, какво би станало съ нея, когато тя ги избие; останала безъ тѣхъ тя трѣбва да умрѣ отъ гладъ, защото ней никакъ не и се ходи по работа, затова си мисли тя, ако убие работницитѣ, кой ще я храни?!

Ето каква е работата на царицата и какви сѣ отношенията спрѣмо покорнитѣ ѝ дѣца работници! Царицата по нищо не се отличава отъ работницитѣ: жилището имъ, облѣклото е почти едно и сѣщо, единствената разлика е тази, че тя отъ естеството е малко по-голяма отъ работницитѣ. Освѣнъ това, тя макаръ господарка царица, но всѣкога се намира между работницитѣ.

Работницитѣ съставляватъ болшенство въ задругата. Прѣзъ цѣлия си животъ тѣ сѣ роби на трудътъ; още отъ самото раждане до самата смъртъ т. е. отъ люлката до гробътъ всѣцѣло сѣ посвѣтени на трудътъ, за когото и най-послѣ ставатъ жертва. Рѣдко даже и никакъ не се намѣрва пчелица, която да умрѣ отъ истинската смъртъ, а всѣкога загиватъ отъ разнитѣ хищници или атмосферни влияния, тогава, когато мирно се занимаватъ на полѣто. Най-дългия животъ на пчелицата работникъ се продължава около 5-6 месеци, прѣзъ когото не почива нито минута, даже и прѣдъ самата ѝ смъртъ, като, често птицата я грабва или като смуче нектарътъ изъ цвѣтътъ или като се завръща товарна къмъ кошарището. Въ такъвъ кратъкъ периодъ тя не почива нито денемъ нито нощемъ. Всичката работа отъ задругата я вършатъ работницитѣ; всичко очаква на тѣхъ: тѣ градятъ нититѣ и строятъ жилището; тѣ отхранватъ и въситаватъ

младитѣ пчелици; тѣ събиратѣ медъ и восъкъ отъ цвѣтоветѣ; тѣ се скитатѣ отъ рана утринъ до късна вечерь по цвѣтоветѣ.

Колко интересенъ е живота на тия малки насѣкоми; колко добра наредба и какви интимни отношения съществуватъ между тѣхъ. Нѣма нито една която да се ползува съ авторитетъ, нито пъкъ нѣкоя се стрѣми и го одобие та съ него да се повдигне надъ другитѣ. Всички въ задругата работятъ самоотвержено за всички си, за себе си! Никой на никого не заповѣдва и никой никого не подканя къмъ работа, това тѣ вършатъ отъ свои вътрѣшни побуждения, отъ своята съвѣсть, ако ли може тѣй да се каже. За да може да има успѣхъ въ работата имъ тя бива разпрѣдѣлена, тѣй като, че ли „вѣнецътъ на природата“ — челоуѣкътъ не разбиралъ и е поставилъ всѣвъзможни управители и надзиратели за да стоятъ надъ лавитѣ имъ съ бичатѣ! Не, не само че не се е мѣсила, нито пъкъ искатъ да се мѣси челоуѣска рѣка въ тѣхната работа; нито иматъ, нито пъкъ помислюватъ да иматъ; нито пъкъ и ще изпълняватъ заповѣдитѣ му, ако ли иматъ господарь. Вътрѣ въ кошертѣ, както и вънъ отъ него съществува любовъ и братска обичъ. Работата вътрѣ въ кошертѣ, като работа домашна, която естествено е по-лека нежели полската, тя е прѣдоставена на младитѣ пчелици. Прѣвѣтъ двѣ седмици, дорѣ младитѣ пчелици заякнатъ добръ за полската работа се занимаватъ съ домашната. Тѣмъ е повѣрено градението на жилището и житници, както и отхранванието на младитѣ мушници. Тѣ още причакватъ на вратата и присерѣщатъ своитѣ дружки, що товарни се завръщатъ отъ полето, присерѣщатъ ги и енергически имъ помагатъ да се растоварятъ. Растоварени старитѣ кържийки, безъ да губятъ врѣме, безъ да си отпочинатъ излизатъ на бързо, а прѣнесеното го прѣбирати наръждатъ домакинитѣ, що работятъ въ домътъ.

Вънъ отъ кошератъ, полската работа е прѣдадена на старитѣ пчелици. Всѣка пчелица щомъ стане на двѣ до три седмици излиза вече въ полето. Намѣрътъ ли нигдѣ богата паша или готова храна тѣ не я хранятъ само за себе си; не отива тайно отъ другитѣ да бере сампчка, а завожда и други дружки отъ дружината. Що е то завистъ, ненавистъ и злоба въ тѣхъ не съществува. Какво направя челоуѣкъ, когато намѣри негдѣ нѣкой добъръ нмотъ, или плодове? Какво направя той, когато нѣколко души вървѣтъ дружно да бѣратъ да речемъ ягоди, и

ако ли нѣкой намѣри добри, то дълѣ ще повикне той другитѣ! Дълѣ ще ги викне, той да обератъ дружно и раздѣлятъ полученото? — Не, человекъ това никога не направя! Не само, че ги не повиква, нѣ даже ако ли тѣ сж набрали ще се мѣчи съ лѣжа и измама да имъ го отнеме, не спомогне ли това, виква на помощъ сопата! — Ето какъвъ е человекътъ!!

Мѣжду пчелицитѣ сжествува и обичъ. Всяка пчелица, даже цѣлата дружина се жъртвува за една. Хванете една пчелица и щомъ започне тя да пици, да бърмчи, зачуятъ ли я другитѣ бързо се впуцатъ да и помогнатъ. Какво пакъ въ това отношение върши человекъ? какво той прави, кога види нѣкого испадналъ въ бѣда или нѣкъ се двама биятъ? Дали той ще му отидѣ на помощъ? Не, человекъ щомъ като види че нѣкой е въ бѣда, глѣда да го позабиколи; види ли че нѣкого биятъ позатулва се да го не видятъ „съ извинение да го не пишатъ свидѣтѣль и го влачатъ по сѣдилища.“ Види ли че биятъ брата му, той пакъ се крие и гледа да го смажатъ и да настѣди имотътъ му. Той не само, че му не спомага, не му идва на помощъ, нѣ даже самъ способствува за заличаванieto му отъ лицето на земята! Каква логика между человекъ и пчела; какво сравнение между дългата и разумътъ имъ!!.....

— При скитаннето си по полето тѣ не знаятъ никаква граница. Тамъ, до гдѣто могатъ да достигнатъ всичко е тѣхно. Тѣ нѣматъ свой имотъ и не признаватъ никакъвъ такъвъ; не посѣщаватъ тѣ имотътъ на свойтъ чорбаджия, не обикалятъ само неговата градина, защото не само тя градина трѣбва да бѣде тѣхна. Спомагатъ, носятъ полза не само на господарятъ си, не само на богатитѣ, а на редъ на всички — ходятъ редомъ по градинитѣ и оплодяватъ растенията. Не правятъ разлика тѣ между бѣли, сини и пѣстри цвѣтове, а ходятъ редомъ. Не правятъ тѣ разлика между богатъ и сиромахъ, да спомагатъ само на богатия а притѣсняватъ сиромаха. Не иска тя да бѣде ограничена въ пашата си.

Отъ друга страна това, което изработи съ трудътъ си пази го съ жилото си. Освѣнъ на майка си, за прѣзъ зимата никому не дава отъ храницата си. Въ цѣлото кошарище всичко очаква на работниците.

Други пчели, които увѣличаватъ само броятъ на задругата сж търгеитѣ. — Тѣ съставляватъ тоже едно болшинство отъ

комуната. Единственната имъ работа, единствено за каквото тѣ се пазятъ отъ задругата е за оплодяване на царицата. Значи търтея живѣе само за оплодяване, само за съвокупление на царицата. Търтеятъ не работятъ нищо, Тѣ сѫ като храненици на работниците, тѣ сѫ едно необходимо зло въ задругата. Тѣ само ядѣтъ и дѣжатъ. Но работниците знаятъ какво правятъ. Тѣ не искатъ да хранятъ готовановци; не искатъ тѣ да хабятъ силитѣ си за другитѣ; не търпятъ тѣ кърлежи на кожата си; не търпятъ тѣ въ задругата си дембели — съ една дума не искатъ тѣ да работятъ, а други да ядѣтъ, ето защо щомъ мине периода на беридбата, съгласно думитѣ на апостола: „който не работи, не бива да яде“ изгонватъ и убиватъ всички търтеи, до единъ, като за прѣзъ зимата си оставатъ само работници и майка!

Пчелитѣ — търтеи се отнасятъ доста благородно спрямо работнитѣ мушици. Принасятъ тѣ, че живѣятъ на тѣхниятъ търбъ, та ето защо никакъ имъ се не противятъ. Никога търтея никога готованеца не става да хапе и наказва работника; никога той насилствено му не ограбва храницата, а всѣкога му се покорява. Една работна пчела може да изгони 2 — 3 търтея безъ тѣ да ѝ се противятъ. Обаче това е пакъ една характерна черта въ животътъ на търтея! Всѣкога той цѣни авторитета на работника; всѣкога му бива признателенъ!... Какво вършатъ чловѣческитѣ търтеи? Уважаватъ ли тѣ работниците? Цѣнятъ ли тѣ неговото достоинство? Чинатъ ли му екзамъ, както обикновено се изразяваме? — Не, никог!... Чловѣческитѣ търтеи насилотвенно завладеватъ не само храната и имотътъ, нѣ и цѣлиятъ животъ; не само, че се не покоряватъ на работника, нѣ даже му и заповѣдватъ. Чловѣческия търтей е господаръ, а работника робъ! Ахъ, ти „вѣнецо на природата“ вземи примѣръ макаръ и срамно, отъ тѣзи невинни насѣкоми, въ които нѣма идеали и виши стрѣмления!

Чловѣкъ...!? Това е „царьтъ на природата“ и „вѣнецътъ на всѣленната!“ Това е владѣтельтъ на въздушния и водния миръ; управителъ на водитѣ и вѣтроветѣ; господаръ на всички живи същества; заповѣдникъ на мъртвата и студена земя! Каква подигравка за чловѣка въ сравнение неговий животъ, наредба и дѣла съ оня на пчелицитѣ! Каква подигравка, каква глушность велика е за оногова, що говори за себѣ си и се кичи съ епи-

тетътъ „царь на природата;“ Каква низостъ за оногова що на всѣка стѣпка срѣща своята слабостъ, узнава своята некаджрностъ и усѣща своето слабо достоинство! Каква прония звучи въ тази фраза кога излиза изъ чедовѣческитѣ уста; изъ устата на оногова, които при ужасътъ на разяренитѣ вълни, при силния ударъ на грѣмътъ и при жестокостта на хищниците звѣрове, това жалко сѣщество е готово да се распилѣ на парчета; и пакъ се кичи съ тая корона! Пречее, гдѣ е неговото царство? Дали въ тази проста риторическа фигура подобно на лѣвътъ да се зове „царь на животнитѣ“ и орелътъ „царь на въздушния миръ“? Дали въ способността му че владѣе искусно соната и плѣтенія бичъ? Дали въ това, че умѣе да истезава и наказва послабитѣ отъ подобнитѣ си? Дали отъ това, че има пушка и калѣчка съ които може да убива? Дали въ това, че е владѣтель на голѣмъ запасъ лѣжи, подлостъ, шарлатанство и измама въ душата си? И най-послѣ дали въ това, че е по-голѣмъ отъ пчелицата, безъ обаче да вниква въ тѣхната наредба?

Но... На въпроса.

Отъ до тукъ казаното за животътъ на пчелицитѣ, явно личи, че тѣхния животъ е кумунистически съ девизъ: „една за всички, всички за една!“

Съвсѣмъ е невѣрно и не основателно убѣждението, че царицата е господаръ въ кошарището, и управлява цѣлото семейство. Това мнѣние е съвсѣмъ погрѣшно. Кошарътъ съ пчелитѣ не съставлява нищо друго освѣнъ една женска република. Всички членове на републиката сѣ длѣжни всѣкой споредъ възрастта и силитѣ си, старателно и съ удивително самоотвержение да работи за общото благо на републиката, и нейнитѣ членове. Всички членове на републиката сѣ равноправни. Нито въ единъ нѣма, не може и да има задни мисли. При това всички работятъ, живѣятъ и мрѣтъ задружно. Въ републиката нѣма никакво подчинение на нѣкакъвъ авторитетъ или авторитетна личност. Царица, тѣртей, работникъ — всичко това за републиката е е еднакво: всички иматъ еднакви права, всички работятъ, съ исключение на тѣргентѣ, който единичкитѣ тѣ пѣтнатъ благородната пчелна република и позорятъ добрия примѣренъ животъ! Нѣ затова пъкъ тѣ живѣятъ само едно извѣстно врѣме — прѣзъ периода на беридбата, слѣдъ което врѣме безпопачно ги избиватъ. Колкото се отнася до матката, то тя съставлява главния

прѣдметъ въ кошерището и тя е най-сжпа за цѣлата република. Най-важниятъ членъ въ републиката е царцата, защото безъ нея републиката не може да сѣществува; нейния животъ доказва, животъ на републиката, а нейната смъртъ — смъртъ; нейното отсѣжствие причинява безпокойствие и отчаяние между членове; нейното изгубване става причина да се растури семейството. Макаръ обаче, че тя има такива привлечия, то тя никакъ не упражнява своето надмощие на безпощаднитъ работници. Тя е главния съучастникъ въ общото дѣло, както и всички останали други членове. Тя снася непрѣкъснато денемъ и ношемъ яйца, въ това се състои нейната работа и майчина длъжностъ. Всичко останали работи въ републиката се вършатъ отъ работниците; тѣ хранятъ и топятъ дѣцата гредатъ восъчнитъ нити и правятъ килийки, снабдяватъ кошерытъ съ всички потребности, събиратъ храна за прѣзъ зимата и я защитаваатъ съ цѣната на своя животъ. На вратата на пчелната република стои надписътъ: отъ апостолскитъ думи: „Който не работи, не бива и да яде!“

— Така, пчелитъ въ кошарытъ съставляватъ една женска република, която република, ако ли пчелитъ можеха да говорятъ, четатъ и пишатъ и се управляваха съ писани закони щѣха да иматъ приблизитѣлни слѣдитъ закони. И ний, чловѣцитъ, прѣди нѣколко хиляди години, далеко въ миналото, когато още писменността не е била извѣстна, нѣмалъ сме книга и писани закони, нѣ пакъ, по прѣдание, сме се водили по едни общи правила. Съ изнамиранieto на писмото и книгата, съ създаванетоъ управници, съ появяванетоъ на богати и бѣдни — създадохъ се и писмени закони. Всички признаватъ, че управителния редъ на чловѣкътъ прѣди писменността е билъ много по завиденъ отъ днескашния; животътъ на чловѣкътъ е билъ много по щастливъ отъ колкото сега. Днесъ божемъ имаме писани закони, нѣ справедливо може да се забѣлежи че това е времето на „калемъ харезъжъ.“ Пчеличкитъ безъ никаквъ калемъ, безъ никакви закони, даватъ добъръ примѣръ на чловѣкътъ. Тѣ сѣ чловѣци безъ книга и езикъ, народъ безъ писани закони.

Ете законитъ на пчелната женска република:

Цѣлътъ на републиката е да запази силата, здравето и щастieto на своитъ членове въ общата „борба за сѣществуване“ отъ вънкашни влияния и нападения. За постигание на

тази си цѣль републиката си служи съ единственното сръдство — взаимно здружени всички членове въ едно.

Членове на републиката могат да бѣдятъ само работници, има и търтей, нъ както числото имъ, така и врѣмето на тѣхното сѣществуване е строго опрѣдѣлено.

Всѣкой единъ отъ членовете споредъ възрастьта си и споредъ силитѣ си дѣятелно и съ удивително самоотвержение трѣбва да се труди за общото благо.

Работитѣ на членовете въ домътъ и въ полѣто сѣ строго распрѣдѣлени: домашнитѣ работи — кърмене на малкитѣ дѣца и тѣхното топление; градение пъти и килийки, чистение помещението, провѣтриване въздухътъ — всичко това е възложено на младитѣ двѣ седмични пчели. Ходение въ полѣто, събиране и прѣнасяние прахъ, вода, медъ и др. — това вършатъ старитѣ пчели работници.

Всѣкой членъ трѣбва да работи споредъ силитѣ си, а да яде споредъ нуждитѣ си.

Девизътъ на женската република е: „една за всички, всички за една!“ Държавний имъ гербъ носи надписъ: „Който не работи, не бива и да яде“!

Членовете на републиката сѣ отъ три категории: Царица, търтей и работници. Болшинството отъ тѣхъ сѣ работница, слѣдъ тѣхъ идатъ търтейтъ, и най-послѣ царицата, която е само една.

Съгласно девизътъ всички членове трѣбва да работятъ за общото дѣло.

Царицата е майка на цѣлото сѣмейство, нъ не и господарка. Тя трѣба да работи, да бѣде участница, както всички въ общото дѣло. Това тя изпълня като носи денемъ и нощемъ яйца.

Всички членове обичатъ царицата като майка, а тя като свои дѣца.

Кошарице безъ майка не може да сѣществува.

Всѣкой членъ си носи орѣжие — жило и е всѣкога въорѣженъ.

Орѣжието всѣкога се носи за благородство скрито.

Никой не трѣбва да хаби орѣжието си на праздно; то трѣбва да се пази за тамъ, гдѣто за да се спаси животътъ на другата, жѣртува си своя — заедно съ орѣжието.

Въ рацѣтъ на търтейтъ не се дава никакво орѣжие.

Оръжието и трудътъ трѣбва да бѣдѣтъ неразлъчими сѣжтници на работницата.

Царицата и тя има оръжие, нѣ го вади срѣщу царица, а никога не и срѣщо работникъ.

Всѣкой единъ отъ членовѣтъ щомъ испадне въ бѣда или узнае такава за бѣдствието на републиката, може да вика на обща революция, да свири трѣвога, да командва за бой — съ една дума има права неограничени.

Републиката нѣма нужда отъ никакви господари и какво управление. Никое лице не бива да испѣква съ авторитетъ.

Никое лице нѣма право да кара другото да работи; нѣ и никой нѣма право да сѣди.

Между членовѣтъ въ републиката нѣма богати и сиромаси; учени и прости, управляющи и управлявани, господари и роби. — Всички сѣ равни.

Въ републиката нѣма никакви даждия.

Главния данѣкъ се състои що даватъ на майка си царницата, която тя стократно исполува.

Всѣкой отъ членовѣтъ е длъженъ да способствува за кърстосването на разсителния миръ; да подобрява цвѣтоветъ и плодовѣтъ. Отъ цвѣтоветъ трѣбва да се взема нектарътъ и частъ отъ прашецътъ. Никой не трѣбва да троши цвѣтоветъ, а още по вече тѣхнитъ майки—вейкитъ.

Никой не трѣбва да прави разлика между овошкитъ и градината на богатия и сиромасъ—прѣдъ насъ първенството изчезва; богатство и бѣдность не съществуватъ — затова: берете, оплодявайте, кърстосвайте, облагородявайте, помагайтъ въ градината на всѣкого безъ разлика.

Ако ли нѣкое лице иска да припятствува на работницитъ за кърстосване и оплодяване на растенията, то всички членове дружно го наказватъ съ оръжието си.

Никое лице нѣма право да тура рѣка на нѣкои имоти, защото всичко създадено отъ природата е създадено за всички, а само онова що е рискъ на животътъ си е прѣпечелила е буквално негово.

Плодътъ, който е добитъ отъ исхабяване или исхарчване на силитъ отъ собственитъ мускули е негова собственостъ. Ето защо чорбаджитъ могатъ да пазятъ сокътъ на мускулитъ си, който имъ е собственостъ, но не и овошкитъ и цвѣтоветъ.

Цвѣтоветъ и плодътъ сж създадени отъ природата, тъй както е и въздухътъ и водата, затова всички трѣбва да се ползватъ отъ тѣхъ.

Членоветъ не трѣбва да прѣтендиратъ за собственностъ. Собственностъ за насъ нѣма: тъй е отрѣдено отъ твореца — всичко да е общо!

Собственности сж само членоветъ на тѣлото ни; нашитѣ нерви; кръвта що циркулира изъ тѣхъ; нашитѣ мускули и всичко що можемъ да изработимъ съ тѣхъ за прѣпитание направо.

Всѣкой трѣбва да работи, за да спечели. Наслѣдство нѣма. Най-доброто наслѣдство отъ родителитѣ е: яки и здрави мускули, здравъ разсъдѣкъ и силна воля, вънъ отъ това никакво наслѣдство не сжществува.

Вънъ отъ тѣлото не сжществува никакво наслѣдство, било то въ движими и недвижими имоти.

Продуктитѣ, добити отъ трудътъ на нѣкого отъ членоветъ сж общо притѣжание на цѣлата република.

Всичко прѣначелено се събира въ обща житница и е на разположение всѣкой день и всѣкой часъ на републиката открито

Никой не бива да яде секретно.

Този който не работи, а иска да яде и който става причина за обѣдняване на републиката се екстернава вънъ отъ нея, или се наказва съ смъртъ.

Никой не бива да защитава готовановцитѣ.

Облѣклото на всички членове е еднакво.

Нито републиката общо, нито членоветъ частно правятъ заеми.

Всички неспособни и уродливи членове се избиватъ още до като сж малки.

Немилостивия чловѣкъ може да взема труда ни — медътъ и восъчецътъ, нъ трѣбва да ни запази животътъ. Живота е поскѣпъ отъ имотътъ.

Тозъ, който посѣгва върху животътъ ни, трѣбва да опита върхътъ на острилото ни, сжщото да споleta и оногова, който посѣгва на храната ни.

Никой отъ членоветъ не може да работи отдѣлно, а всички дружно и съ общи сили работятъ за общо дѣло. ...

Ето на гъсо какви пѣха да бждатъ законитѣ на женската република пчелицата, която ако ли можеше да говори, чете и

пише и се управляваше съ писани закони. Главно живота на републиката се дѣли на задругата. Всичко върви общо; всичко е просто. Управление не съществува; началство нѣма; нѣма сѣдилища, адвокати, министри, офицери; нѣма лихварство, шарлатанство и др., даждия не съществуватъ. Всекой живѣе за да съществува, да даде примѣръ на окръжающето; всекой работи колкото за прѣхрана. Дембели се не хранятъ. Всеко работи, даже и майката, която дава примѣръ.

Какво прѣдставлява човекътъ — „вънецътъ на природата“ спрямо пчеличкитѣ?

Ахъ!... човекѣ не се срами, че си голѣмъ, погледни на пчелицитѣ и вземи отъ тѣхъ съвѣтъ...!

с. Сарж-яръ.

ПОЛЪЗНИ СЪВѢТИ:

Тръбва ли зимъ да се стрижатъ работнитѣ коне?

Домашнитѣ животни за всеки сезонъ си иматъ и подходяща дрѣха, — зимъ иматъ груби и дълги косми по цѣлото тѣло, пролѣтъ зимнитѣ косми опадватъ и въ мѣстото имъ израстватъ много по къси и по-добротни — самата природа така е наредила, че съ измѣняването на външната топлина да се измѣнява и покривалото на тѣлото у животнитѣ, съ което се прѣдпазватъ отъ студа и отъ голѣмата топлина.

Още съ настъпването на есенъта коренитѣ не космитѣ се подбуждатъ отъ външната прохлада и започватъ да отдѣлятъ по-груби косми, които доста бързо растатъ и когато вече зимата настане, тѣлото е покрито съ топла дрѣха и пригответено да прѣнася зимнитѣ студове.

Когато животнитѣ се на свобода, на отворено поле или само подъ сайванти и не служатъ за работа, тогава зимнитѣ изобилни сж имъ необходими; но когато тия животни се пазятъ въ добри обори, когато се изкарватъ ванъ се покриватъ съ чулове, т. е. самия човѣкъ вече се грижи да запази своя работенъ добитѣкъ отъ външнитѣ влияния, той напълно замѣнява природа, то въ

тоя случай трѣбва ли животнитѣ да се оставятъ и съ природната си зимна дрѣха?

Въпроса се отнася за впрѣгатнитѣ коне. Отъ нѣколко години насамъ стана на мода есенъ и зимѣ да се стригатъ впрѣгатнитѣ коне. На Западъ тая мода днесъ е много распространена и твърдѣ нарѣдко ще се срѣщне впрѣгатъ конь нестриганъ, а тая мода започва да си пробива пътъ и у насъ.

По тоя въпросъ мнѣнията сж раздѣлени, едни казватъ, че нетрѣбва да се стрижатъ конетѣ, защото съ тая операция животнитѣ се излагатъ много на външнитѣ влияния не сж добрѣ и всѣкога на врѣме покривани съ чулове, повече се излагатъ на простуда и на разни вътрѣшни болѣсти. — „оставете природата да върши своето“. Други, и тѣ днесъ сж болшинството, казватъ, че стрижбата на конетѣ есенъ и зимѣ е много важна и полезна операция; когато конетѣ сж покрити съ дебелъ пластъ отъ гъсти и дълги косми и се употребяватъ на усилена и бърза работа, то тѣ се много испотяватъ. Потѣта не може да се испарява, а намокрува всичкитѣ косми; така испотени коне, като се спржтъ малко, а това винаги се случавя, цѣлия дебелъ пластъ отъ изобилно пропоти съ потъ косми истива и образува една студена покривка за стопленото тѣло на животното, която му причинява не само едно неприятно и мъчително чувство, но го излага винаги на простуда, която има за слѣдствие възпаление на дробоветѣ, възпаление на гърлото, на вътрѣшнитѣ органи, схвщане на крѣста, раздражение на бѣбрецитѣ и пр., и нѣма по-опасно нѣщо отъ работенъ конь съ дълги косми.

Отъ друга стѣрна никаква хигиена на кожата не може да се пази, щомъ като тя е покрита съ гъсти и дълги косми; кожата се набива съ прахъ и всевъзможни други нечистотии, които по никоѣ начинъ не могатъ да се махнатъ.

Щомъ като хората държатъ работния добитѣкъ въ обори, когато има голѣмъ студъ, дъждъ, вилица ноця или пѣкъ го покриватъ съ чулове, когато е на отворено, тогава зимнитѣ косми сж съвѣтъ излишни. Когато стриганитѣ коне работятъ, то потѣта съ отдѣлванието се и

изпарява, понеже нѣма дълги косми да я задържатъ, и добитѣка никога не е изложенъ на простудяване, както това е при дългитѣ косми.

Коне съ стригани косми много по-лесно се чистятъ; кожата имъ никога не може да се набие съ прахъ и други нечистотии, нейнитѣ пори сж отворени, та кожното дишанне е свободно, отдѣлването на кожата тлѣстина е лесно, сжщо така и изпотяването е много лесно.

Забѣлѣзало се е, че когато кожата функционира правилно, както това е у стриганитѣ и добръ чистени коне, тогава животнитѣ ядѣтъ по-вече, по-добръ се хранягъ, по-лесно смилатъ храната, по-сж здрави и по-издържливи на работа.

Като се съпоставятъ тия двѣ нѣща — стригането и нестригането на космитѣ зимѣ у конетѣ — и се направи сравнение между добритѣ и лошитѣ стърни отъ присжтствието и отсжтствието на космитѣ за самото животно, на които по-горѣ указахме, всѣки ще се съгласи, че много е по-добръ работнитѣ коне есенъ и зимѣ да бждѣтъ стрижени, отколкото да се оставятъ съ зимнитѣ си косми. Не трѣбва обаче да се забравя, че стрижбата трѣбва да се започва рано-есенъ, когато врѣмето е още топло, та животнитѣ по-лесно да се приживатъ на хладното врѣме, а и всѣкога слѣдъ стрижбата конетѣ трѣбва да се пазятъ да не се простудятъ; щомъ като врѣмето е хладно и конетѣ не работятъ, или пъкъ отъ работата сж изпотени и става нужда да се спржтъ, то въ такъвъ случай трѣбва да се покриватъ съ покривала, а не да се оставятъ да се простудятъ.

Отъ всичко казано става явно, че и стрижбата на конетѣ прѣдставлява извѣстни неудобства и опасности, както и дългитѣ косми за работнитѣ коне; но, като се направи сравнение между едното и другото, ще се види, че по-добръ е зимѣ да се стрижатъ работнитѣ коне, отъ колкото да се оставятъ съ зимнитѣ косми.

Джибритѣ нато храна за добитѣна. Всичко, каквото лозовия коренъ дава, хората гледатъ да използватъ, нищо отъ него да не се изгуби: отрѣзанитѣ прѣчки употребяватъ за гориво или за нови лозя; шумата отъ ло-

зовитѣ прѣчки, при гладни години, употребяватъ за храна на добитѣка; лозовия плодъ, всеѣкому е извѣстно, за какво служи — нѣма човѣкъ, който да не обича да си хапне отъ разноцвѣтното грозде, което природата е надарила прѣбогато нашата хубава стърна. Онова, което не се изяжда на прѣсно грозде, обръща се на вино и за да се получи, колкото е възможно, повече, гроздовитѣ зърна добрѣ се пзтискватъ даже въ преси; притуря имъ се вода и малко захаръ, оставятъ се да киснатъ и пакъ се стиекатъ да пушатъ червено вино. Това не стига, може още да се искара отъ гроздовитѣ люспи и хайде въ казана, та каквото не е могло да се узсмуче на вино, да се обърне на чиста джибровка. която така охотно се пие на всеѣждѣ у насъ и „тя не врѣди... защото е само отъ джибри!“ Слѣдъ това митарство, прѣзъ което гроздовото зърно е прѣкарано, неговитѣ остатѣци иматъ двѣ прѣдзначения, или да послужатъ за торъ, или за храна на добитѣка. Принципа „въ природата нищо не се губи“ напълно е приложимъ за гроздето.

И тѣй когато вече отъ гроздовото зърно неостава какво да се изсмуче, то се дава на добитѣка, да послужи и нему за храна и слѣдъ това вече се прѣобръща на торъ, потрѣбенъ за нивята и лозята или и прѣди даването на добитѣка се употребява като торъ.

Съ джибритѣ хранягъ конетѣ и най-вече говедата, било съвършенно чисти отъ всеѣкакви примѣси, било измѣшани съ трици. Хранения съ джибри добитѣкъ извѣстно врѣме се чувствува доста добрѣ, има добрѣ изгледъ, често пѣти по-живѣ отколкото обикновенно, по нѣкога когато количеството на даденитѣ джибри е значително, животнитѣ показватъ признаци на пиянство. Тая храна, дадена на млѣчнитѣ крави, придава особенъ вкусъ на млѣкото, вкусъ на алкоолъ, който е неприятенъ за консоматоритѣ.

Когато джибритѣ сж прѣсни и се даватъ въ малко количество, тѣ непринасятъ никакво врѣда на добитѣка; обаче, дѣто има голѣмо количество джибри, тѣ никога не може да се изхранятъ на врѣме, а, натрупани на купчини, тѣ се даватъ на добитѣка въ продължение на 1—2 мѣсеца. Прѣзъ такъвъ дълъгъ периодъ голѣма частъ, на

даже и всички джибри ферментиратъ, разлагатъ се и мухлясватъ; щомъ сега съ такива мухлясали джибри се храни добитъка малко по-продължително врѣме, то той получава раздразнение на стомаха и на червата, появява се запоръ и слѣдъ това дпарея придружена съ кръвъ. Ако на врѣме се спре даването на джибритъ и се замѣнятъ съ обикновена суха храна — плѣва и сѣно, — то всичко влиза въ нормалния си пжтъ и добитъка се поправя, обаче ако на врѣме не се съзнае, коя е причината на болѣдуването у добитъка, а се продължава даването за храна на мухлясали джибри, започналото въ червата възпаление се усилва, усложнява, животното прѣстава да яде, удрѣмва се, ослабва, а въ послѣдствие може и да умре, както вече е имало случаи.

Нека това послужи на нашитѣ стопани на добитъкъ, които иматъ повечко джибри и сж голѣми икономисти при отхраната на своя добитъкъ, за упжтване, та щомъ забѣлѣжатъ най-малкия лошъ признакъ у своя добитъкъ, тукъ-такси да спрятъ да го хранятъ съ джибри, ако искатъ да не пострадатъ.

Лишеитъ у говедата и конетъ.

Всѣки знае, какво нѣщо е „лишей“ на кожата и по лицето у хората, защото това почти всѣки човѣкъ е ималъ, но на мнозина ще се види чудно, че лишей може да има по дебелията и покрити съ косми кожа у говедата и конетъ; обаче това една истина, която могатъ да отричатъ само ония, които не сж имали случай да видятъ.

По разнитѣ части на тѣлото, особено по врата, шията и главата на конетъ и говедата се развиватъ лишей, които по нѣкога зематъ твърдѣ голѣми размѣри, обзематъ цѣлата шия и главата и животното получава единъ много лошъ изгледъ. Тамъ, дѣто започне да се развие лишей, космитѣ се исправятъ, настрѣхвватъ, при корена имъ кожата задебелява, напуква се, появяватъ се едни сиво-бѣли люспи-порѣсени съ бѣлезникъвъ прахъ; космитѣ започватъ да се разрѣдватъ да падатъ и даже кожата да остане съвсѣмъ безъ косми тамъ, дѣто лишей се развива. Съ опадването на космитѣ кожата става

още по-дебела отъ развиванieto на лишея и добива изгледъ, като че една нова кора-суха, неравна, сиво-тъмна — се е притурала на кожата. Понеже лишеитъ никога правилно не се развиватъ, а на отдѣлни плаки, кои, по-голѣми, кои по-малки, съ краища неравни и повърхностъ грапава, то тоя частъ отъ тѣлото, която е обхваната отъ тѣхъ, изглежда на дамги-на дамги и придава изгледъ на животното нѣкакъ страненъ и повечето пжти лошъ.

Да ли лишеитъ сж заразителни, да ли тѣ могатъ да се прѣдадатъ отъ едно животно на друго или не, това още не е доказано, но вѣрва се, че това е само коженъ недостатъкъ на животно, което ги има и че не сж заразителни.

Прѣмахването на лишеитъ е много-трудно, а често пжти и възможно. Имало е случай да бжджтъ съвършено изцѣрени и слѣдъ нѣколко врѣме пакъ да се появатъ, но има ъ такива, противъ които всѣкакво лѣкуване е било безполезно.

Противъ лишеитъ се употребяватъ всевъзможни лѣкарства, но най-добрѣ е да се направи една смѣсъ отъ кюкюртъ, котрапъ и масъ, съ която да се намазватъ лишеитъ прѣзъ 3—4 дена, като прѣди всѣко мазане се измиватъ добрѣ съ сапунова вода; а въ ярмата на такива животни сжщо да се тура по малко кюкюртъ, стрѣканъ на прахъ.

Р А З Н И

Захарното цвѣкло въ Варненско. Въ книжка № 9 отъ т. г. на стр. 575, като съобщавахме за опититѣ правени т. г. съ културата на захарното цвѣкло въ Варненскій окръгъ, обѣщахме да съобщимъ на читателитѣ си резултата отъ анализа на произведеното цвѣкло. Днесъ идемъ да пспълнимъ това си обѣщанне.

Анализата, направена отъ г. Химика при Захарната фабрика въ София, показва че захарното цвѣкло произведено въ с. Сумбей—Варненска околия, съдържа 9·7 % захаръ; Захар. цвѣкло произведено въ с. Семизаалж — Добричка околия, съдържа 12·6 % захаръ; Захар. цвѣкло

произведено въ с. Бждъркѡй — Провадийска околия съдържа 14·7%, а това произведено въ с. Текке, Балчишка околия, съдържа 14·8 %. Процентното съдържание на захарта щеше да бжде по-големо, ако производителитѣ бѣха послушали съвѣтитѣ, които имъ се даваха да испратятъ за анализа срѣдни глави, а не най едритѣ, които сж по бѣдни на захарь.

Лозарски дружества въ Варненский окръгъ. По примера на Варненскитѣ граждани, лозаритѣ въ градоветѣ Добричъ, Балчикъ и Провадия въ началото на идущата година възнамѣрявали да си съставятъ лозарски дружества. За тѣзи цѣль Редактора ни, по покана, ще замине за казанитѣ градове по Коладнитѣ празници. Пожелаваме имъ успѣхъ.

Земледѣлчески конгресъ. Вторий земледѣлчески конгресъ, се е състоялъ въ гр. София на 3, 4 и 5 Декемврий т. г. Слѣдъ редъ нежелателни сѣѣни, прѣдизвиквани огъ хора, които искали да експлоатиратъ това хубаво дѣло въ полза на партійнитѣ си интереси, конгреса е успѣлъ да приеме устава на земледѣлческата организация, да опрѣдѣли рѣдъ земледѣлчески искания диктувани огъ нуждитѣ на нашето земледѣлие и да избере постояненъ управителенъ комитетъ на съюза. Въ слѣдущата книжка се обѣщаваме да разглѣтаме цѣльта на земледѣлческата организация, нейното направление и исканията на земледѣлцитѣ, които сж приети огъ конгреса.

Ульката не е зимно растение. Г. Димитровъ огъ с. Башалий, Ямболско, ни пише: „На 20 октомврий м. г. посѣхъ въ една лѣха мѣсто около 15 килогр. улька (руска пшеница), която бѣще изникнала и почти много добръ раззеленила; Обаче още прѣзъ първия студъ, който стана огъ 6—12 Декемврий измръзна и ни едно коренче нѣма. Сега се увѣрихъ, че не е зимно растение и че на студътъ неможе никакъ да търпи. Всѣкога трѣбва пролѣтъ да се сѣе. За прѣдпочитание е, че главня не въди“.

Лозарско противофилоксерно дружество въ Пловдивский окръгъ, за което пишемъ въ статията си „Лозари сдружавайте се!“ е вече еъставено. На въззванието огъ комитета, което печатахме; сж се отзовали благоприятно огъ всичкитѣ краища на Пловдивския окръгъ. Ко-

митета е получилъ отъ много мѣста насърчителни писма и готовность да се присъединятъ къмъ проектираното дружество всички лозари на окръга. Проектираното събрание на 10 того въ Пловдивъ се е състояло и въ него е билъ приетъ устава на дружеството, както и е билъ избранъ управителния комитетъ на сщщото, състоящъ се отъ 12 души. Този комитетъ е избралъ по между си прѣдсѣдатель, подпрѣдсѣдатель и секретарь-каснеръ: За прѣдсѣдатель е билъ избранъ г. Георги Ив. Джевизовъ, крупенъ лозаръ, свършилъ но винодѣлието въ Италия; за подпрѣдсѣдатель е билъ избранъ г. Андонъ Станчевъ, крупенъ лозаръ и винодѣлецъ въ Пловдивъ, и за секретарь-каснеръ е избранъ г. Янко Н. Чакаловъ, секретаръ на Пловд. Търг. Инд. Камара.

Ние отъ сърдце и душа похваляваме инициаторитѣ и пожелаваме успѣшно постигане на цѣльта.

Въпросъ: Имамъ двѣ бѣчви пѣлинъ, тази годишенъ, който мириши на изгнили яйца и не може да се пие вече по своята неприятна миризма. Причината да ми се развали пелиня отдавамъ на това, че азъ имамъ обичай да си накадявамъ бѣчвитѣ съ кюкюртъ (сѣра), та тази есенъ, като си накадявахъ бѣчвитѣ изтървахъ въ двѣтѣ бѣчви тюкюртенитѣ парцали и мисля, че тази е причината да ми мирише пелиня на изгнили яйца, затова Ви моля, Господине Редакторе, да ми явите чрѣзъ уважаемото си списание нѣма ли нѣкакъвъ цѣръ да си излѣкувамъ пелиня да не мириши на изгнили яйца?

10/XI/900 год, гр. Руссе.

Съ почитъ:

Райно, кръчмаръ.

Отговоръ. Практиката, която сте завели да си накадявате бѣчвитѣ съ кюкюртъ (сѣра) и наливате вътѣхъ младо вино да ври, то винаги ще мирише на изгнили яйца (сѣроводородъ) щомъ е врѣло въ такива бѣчви, затова трѣбва да я оставите тази практика веднѣжъ за винаги. Бѣчвитѣ сж накадяватъ съ кюкюртъ въ слѣдующитѣ случаи: 1) Когато ще се налива въ тѣхъ прѣврѣло вино; 2) Когато ще стоятъ праздни за да ги запазимъ отъ мухлясване и вкисване; 3) Когато ще ги

чистимъ отъ нѣкоя неприятна миризма; 4) Когато искаме да задържимъ виното сладко и 5) Когато нѣма вино да се допѣлва на бѣчвитѣ, праздното мѣсто въ бѣчвата се накадява съ тюкюртъ, за да се запази виното отъ цвѣтисвиние и вкисване, но *никога не се накадяватъ бѣчвитѣ, когато ще се туря въ тяхъ да ври виното*. Ако се случи да се налива младо вино въ бѣчви, които сж биле накадявани по-рано, тѣ се измиватъ съ топла вода добръ и се оставятъ да стоятъ 2—3 дена и тогава се измиватъ на ново, слѣдъ второто добро измивание може вече да се туря вино да ври въ тѣхъ безъ страхъ че ще мирише на развалени яйца.

Прѣдположението Ви, че като сте истървали въ бѣчвитѣ тюкюртениѣ парцали пелиня Ви мериши на изгнили яйца не е вѣрно, защото сѣрата (тюкюрта) пустината не изгорена въ виното не му прѣдава никаква миризма, понеже не се растопява въ него. Миризмата на развалени яйца се прѣдава на виното отъ димътъ (сѣрливия окисъ) (S^{02}), който се образува отъ изгарението на тюкюрта въ бѣчвата и като ври виното съ такъвъ окисъ (съ сѣрни частици) се образува сѣроводородъ (H_2S), който прѣдава неприятната миризма на виното на изгнили яйца, която се остранява отъ виното пакъ съ сѣра (тюкюртъ). Независимо отъ това накадяването на бѣчвитѣ съ тюкюртъ за младото вино има тази лоша страна, че сѣрливия окисъ не позволява на виното да прѣври добръ, поради което виното постоянно се мхти. Въ такива не добръ прѣврѣли вина често се развива болѣстѣта *млъчно вкисване*. Това съмъ ималъ случаи да провѣря въ избитѣ на нѣколко винари въ гр. Свищовъ и такива вина въ повечето случаи сж изгубени.

Миризмата на развалени яйца ще остраните отъ пелиня си пакъ съ тюкюртъ, когато ще вземете да ури двѣ бѣчви ще ги измивате добръ и като са чисти ще ги накадите съ $1\frac{1}{2}$ грама тюкюртъ за всяка 100 литра вместимостъ и тогава ще прѣточате пелиня въ тѣхъ до като не излѣзълъ още димътъ, като направите това пелиня ще се очисти съвършено отъ тази неприятна миризма. Ако виното мирише малко на сѣро-водородъ, то се прѣчиства само и съ по честото прѣтакание на виното.

Отмахването на сѣроводородния миризъ отъ ваното се дължи на сѣревия (SO_2) окисъ, който се образува отъ изгоряването на тюкюрта въ бѣчвата и като се налива виното прѣзъ него, той (SO_2) се съединява съ сѣроводорода (H_2S) а именно $2\text{H}_2\text{S} + \text{SO}_2 = 3\text{S} + 2\text{H}_2\text{O}$ и се образува твърда сѣра, която пада на дното на бѣчвата, и вода която остава въ виното, и виното се освобождава отъ неприятната миризма на изгнили яйца.

Тѣй като вий сте си кадили венчикитѣ бѣчви съ тюкюртъ и сте турили да ври въ тѣхъ виното, то прѣгледайте и другитѣ си вина дали не миришатъ и тѣ на развалени яйца и ако миришатъ постѣпете и съ тѣхъ така, както съ пѣлния и ако обичате съобщете ни за резултата отъ прилаганieto дадените тукъ наставления.

Самоводски.

КНИЖНИНА

Получиха се въ редакцията ни слѣдующитѣ книги, списания и вѣстници.

Книги — Отчетъ на Софийската Народна библиотека за 1899 г. Бюб. потребности бюлетинъ за дензпираниѣ въ Соф. Народ. библиотека книги, списания и вѣстници; год. III кн. 1—4. Гласъ къмъ българскитѣ земледѣлци, отъ Д. Драгиевъ и Тръбвали Земледѣлицитѣ да плащатъ десетъкъ? отъ сжщия Авторъ. Отчетъ на Държавната мъжка гимназия въ Видинъ за учеб. 1899 — 1900 г. „Годишенъ описъ за продаванитѣ изъ държавнитѣ овощарски и лозарски разсадници дървета и лози прѣзъ текущата есенъ и идущата пролѣтъ; Освѣтъ пѣнитѣ на продаванитѣ овощни, сѣнчесты и черничевы дървета, присадени и веприсадени лози, въ описа сж помѣстени кратки наставления за посажданieto и гледанieto на дървчетата и закона за повдиганie на овощарството.

Описа се изпраща даромъ всѣкому, който изпрати въ Министерството на Търговията и Земледѣлието 5 ст. марка за пощенски разноски.

Списания: *Природа*, год. VII, брой 3, Редактори: Г. К. Христовичъ и Ст. Хр. Геновъ. *Орало*, органъ на Българ. Земледѣл. дружество въ Софiя, год. VII брой 21. *Лѣсоводска сбирка* издава „Лѣсничейска дружба“, год. II бр. 3. *Звѣздича*, год. X. брой 1. *Садово* год. III бр. X и XI. *Родина*, год. II, броеве за м. Октомврий и Ноемврий. *Медицинска бѣседа*, редакторъ Д-ръ Витановъ, год. VI кн. XI. *Мисълъ*, редакторъ Д-ръ Кръстевъ, год. X, кн. IX и X. *Ветеринарна сбирка* год. IX, бр. XI. *Списание на Българското инженерно, архитектурно Дружество*, год. V кн. 10. *Българска сбирка*, редакторъ С. С. Бобчевъ, год. VII кн. X. *Ново време*, редакторъ Д. Благоевъ, год. VI кн. за м. Октомврий.

Отъ идущата година Г. Андро Кръстевъ въ Враца ще започне да издава списание подъ насловъ „*Двадесети вѣкъ*“ за наука, философия и Педагогия. За записване абонати г. Кръстевъ е издалъ покани. Желаетъ поскорошното появяване на това списание и дълтъ животъ.

Вѣстници: Българ. Търговски вѣстникъ. Земледѣлска защита, Новъ вѣкъ, Миръ, Народни Права, Народенъ листъ, Възраждане, Вѣстителъ, Источенъ Край, България, Столиченъ бюлетинъ и Варненскій Общ. вѣстникъ.

ПОЧВА СЕ ПОДПИСКА ЗА
Българска Сбирка

СПИСАНИЕ ЗА КНИЖНИНА, ИСТОРИЧЕСКИ И ОБЩЕСТВЕННИ ЗНАНИЯ.

Ще излиза и прѣзъ 1901 г. единъжъ въ мѣсеца, при сътрудничеството на лични български писатели. Съдържа: I. Изящна книжнина: разкази и стихотворения. II. Отечествовъденіе: статии отъ миналото ни. III. Икономически обществено — педагогически въпроси IV. Книжовни оцѣнки. V. Прѣгледъ на списания. VI. Що става въ нашенско и на чужбина, VII. Нашенска и чужда лѣтопись. VIII. Разни вѣсти.

Годишно струва 8 лева (10 нини).

На студенти, ученици, селски учители, свещенници, на писаритѣ въ разнитѣ канцеларии „Българска Сбирка“ се отстъпва по 6 лева годишно (10 книжки), ако прѣдплатятъ въ администрацията.

На настоятелитѣ, които биха събрали стойността на абонаменти по 8 лева, се прави отстъпка едно на осемъ.

Най-доброто изплащаніе на абонамента е съ иощенски записъ, който се праща въ администрацията

Стари годишни течения: Намѣрватъ се за проданъ въ администрацията ни I, II, III, IV, V VI год. течение за 1894, 1895, 1896, 1897, 1898 и 1899 год. на „Бъл. Сбирка.“ Цѣна I г. и VII 8 л., II, IV, V и VI г. по 7 л., III г. 6 л. И седемтъ год. течения, купени направо отъ администрацията, струватъ 46 лева, изпроводени въ прѣдплата. — На книжаритѣ се правятъ особни отстъпки.

Всичко за „Българска Сбирка“ се изпроважда въ *София ул. Славянска, № 26.*

Редакторъ: **С. С. Бобчевъ.**

Открива се подписка за дѣтското иллюстрирано списание

„Звѣздица“

Година X (1901).

(Сп. „Звѣздица“ е прѣпорѣчено на родители и учители съ окръжно отъ Министер. на просвѣщеніето отъ 28 септември 1893 г. подъ Но. 15,250).

„Звѣздица“ е най разпространеното дѣтско списание. То дава на читателитѣ си, освѣнъ отборъ материялъ за прочитъ, още и такива приложения, каквито друго списание съ такъва цѣна не може да даде. (Първото приложение е прѣкрасенъ стѣненъ календаръ, художествено изработенъ въ едно отъ най-добритѣ заведения въ Европа, който се испраща съ I книжка, а при всѣка втора книжка се прилага по една прѣкрасна цвѣтна картина). Такива приложения може да даде само „Звѣздица“, защото има много абонати.

Годишниятъ абонаментъ на „Звѣздица“ е само 2 лева, прѣдплатени. Въ странство 2 лева и 50 стот.

Родители и учители! запишете дѣцата и ученицитѣ си на „Звѣздица“: „Звѣдица“ е любимото дѣтско списание!

Всичко що се отнася до „Звѣздица“ се испраща до Н. Бѣловѣждовъ, учителъ — София.

Отъ редакцията.

Списанието „ПРИРОДА“ почва VII год. и излиза въ края на всѣки мѣсецъ, освѣнъ Юлий и Августъ. Годишниятъ абонаментъ, който е въ прѣдплата е за България 5 л. за странство 6 а за учаща се младежъ 4 л. За 3 прѣдплатени абонаменти на „Природа“ дава се даромъ 1 годишно течение, а за 15 прѣдплатени абонаменти подаряватъ се седемтѣхъ годишни течения съ прѣмийтѣ имъ. Всички VII-тѣхъ годишни течения и прѣмийтѣ имъ се отстъпватъ само за 22 л. разноскитѣ по испращаніето имъ сж наши. Всѣко отдѣлно течение отъ миналогодишнитѣ се дава за 4 л. Всичко що се отнася до „Природа“ се адресира: сп. „Природа“ — София.

СЪДЪРЖАНИЕ

НА

СП. „СЪЯЧЪ“

ЗА

ЕКОНОМИЯ, ЗЕМЛЕДѢЛИЕ И СКОТОВЪДСТВО

ГОДИНА III (1900)

Реданторъ: ИВ. П. БЪРЗАКОВЪ.

	стр.
Вмѣсто программа.	3
Сѣй сѣячо сѣй! (стихотворение)	5
Десятъкъ.	7
Пазимъ интереситъ на страната—насърдчаваме индустрията.	17
Горчива но вѣрна истина	24
Изборъ на расплодници.	33
Разни земледѣлчески машини и орѣдия, вписани отъ чужбина.	43
По „Сегашното положение“	47
Земледѣлчески календаръ.	49
Писмо до I-й Земледѣлчески конгресъ.	50
<i>Разни:</i> Земледѣлчески конгресъ; продаването на общин. жрѣбии; осѣдително партизанство; цѣната на птицитъ въ Парижъ; ново масло.	55
<i>Пользни съвети:</i> Какъ да се глѣдатъ овоцъ, дървета за да даватъ повече плодъ; Подуване у добитъка; Опасно е хранението добитъка и птицитъ съ старъ ячмникъ; Да се заравятъ умрѣлитъ животни; Дифтерита се прѣдава отъ птицитъ на хората; Черупкитъ на яйцата; Запазване зеленъ майданосъ за зимно воѣме; Доходността на овоцарството	57
Майчинъ съветъ (стихотворение)	65
Прѣдъ воловитъ „	65

Земледѣлческо образување	66
Застрахованіе на домашните животни	70
Домашните птици	75
Пазимъ интереситѣ на страната насърдаваме индустрията	84
Изъ живота на пчелитѣ	90
Защо нѣма яйца зимно врѣме?	93
За лѣнитѣ	96
Крѣмнитѣ трѣви за нашето скотовѣдство и описанието имъ	102
Трѣбва ли да се закриятъ земледѣлческитѣ училища	110
Какъ да се гледатъ овоци. дърв. за да даватъ много овоция	112
Какъ се поправа измръзнала нива	116
Земледѣлчески Календаръ — м. Февруарий	118
Кога ще се свърши XIX вѣкъ	119
<i>Полъзни съвети:</i> Въртоглавието у овцитѣ; мѣжду—копитната рана у овцитѣ и козитѣ; Варовитѣ крака на птицитѣ; Млѣкото, охтиката и учениѣ. Лошата пришка; Кучетата и бесѣтъ; Ремацитѣ и хомотитѣ въ добро положение; Торъ отъ сажди; Какъ да стане по плодовито сѣмето на краста-вицитѣ, динитѣ, нѣпешитѣ и тиквитѣ; Вносъ и износъ	119
Изъ „Полски пѣсни“ (стихотворение)	129
Въпроса за семейните имоти	130
Селско-стопански дѣвически училища	139
Външната житна търговия на Белгия	143
Централната линия и нашата износна търговия	145
Избора на кравитѣ за млѣко	149
Умиране на агнетата	154
Плодородно ли ще бѣде идущето лѣто	158
Люцерна (Medicago) — продължение	161
Садете дървета за доброто на потомството	168
Изъ живота на пчелитѣ (продължение)	171
Какъ да се глѣд. овоц. дървета за да даватъ много овоция	175
Лимонъ (Citrus medica)	181
За лентитѣ (продължение)	184
Ползата отъ пчеларството	187
Земледѣлци, слушайте съветитѣ, които ви се даватъ по земледѣлнето	188
<i>Полъзни съвети:</i> Вѣжрци у говедата; надание зимъ космитѣ на биволитѣ, конетѣ, говедата и овцитѣ; въшки у говедата; Каква опасность прѣдставлява за човѣка ухапването отъ мухата; Градинарскій восѣкъ и Правила за събир. на гѣби	189
Първа ластовичка (стихотворение)	194
Производство и консомация	196
Отъ гдѣ трѣбва да почне подобръннето на нашето землед	200
Пуцанието пролѣтъ добитѣка на наша	202
Кървониканието у говедата пролѣтъ	206

Стриженето на овцитѣ и спазването на вълната.	208
Нѣщо за картофитѣ (<i>Solanum tuberosum</i>)	212
Изъ живота на пчелитѣ (продължение)	222
Овоцни дървета	227
Годишния доходъ на земледѣльца	234
Яйца	238
Елда, Елдъръ (<i>Polygonum fagopyrum</i>).	241
Подрязване на плоднитѣ дървета.	246
Десетъ заповѣди за пазене здравieto на домашния добитѣкъ.	247
Разни:	248
Полѣзни съвети: Стомашнитѣ черве у конетѣ; Брадавици по добитѣка; Свиневѣдци не купувайте свинѣ, които не квичатъ за храна, не ядатъ лакомо и не сж весели; Голѣмо куцание отъ малки рани; Лѣчебното дѣйствиe на млѣкото; Запазването на добитѣка въ врѣмѣ на пожаръ; Очистванieto на овоцни дървета отъ гжсеницитѣ; Чистението на бѣлитѣ коне; Най-доброто масло за мазание на общата; Пятна отъ газъ и Масло противъ изгорѣло.	250
Книжнина:	254
На нивата (стихотворение)	257
Упадъка на нашето земледѣлие	257
Има ли почва да се развие у насъ млѣкарската индустрия	264
Първий български земледѣлчески конгресъ въ гр. Плевенъ	270
Нѣщо за картофитѣ (<i>Solanum tuberosum</i>)	274
Развѣжданието на бактериитѣ въ млѣкото.	284
Ячемикъ за пиво.	289
Овоцни дървета.	293
Цвѣтарство.	298
Нѣколко думи по естественото роение на пчелитѣ	301
Излупване на бубеното сѣме.	303
Практически курсъ по овощарството	305
По лихварский въпросъ.	308
Полѣзни съвети: Срѣдство противъ плѣсеньта въ зимницитѣ и келеритѣ; Гжбитѣ на овоцнитѣ дървета; Прѣдсказване на врѣмето спорѣдъ пиявицитѣ; Ужилванията отъ пчелитѣ; Утравяние на птицитѣ отъ къкъль; Зажбшица; Срѣдство противъ отравянieto отъ отровни гжби и Добъръ торъ безъ пари	310
Разни: Опити съ културата на захарното цвѣкло; Борба противъ пероноспората; Опитъ съ културата на ориза въ Варнен. окръгъ; Какъ се отстраняватъ мастилени пятна отъ вълнени черги и пр.; За какво още се употребява плуга; Земледѣлческа група въ гара Ишикларъ; Министерството на търговията и земледѣлнето съобщава; купувани-	

сто на тютюня отъ сръбскиятъ монополъ; Раздаване калемп (присадници) и по положението на посѣвнѣтъ	316
Обявления:	319
По въпроса за земеделѣческото образуване у насъ	321
Пазаритѣ на добитѣка	327
Копринарството и неговото поущрение у насъ	330
Жетвата на разнитѣ видове сѣвдби	336
Кога трѣбва да се косятъ ливадитѣ	338
Кѣмъ селенитѣ въ Свищовска околня	341
Ягода (Fragaria)	345
Камилитѣ въ Балчикско	350
Отъ какво се храни растението и отгдѣ взема храна	354
Фелдшерската организация	362
Полѣзни съвети: Пукнатинитѣ на конитата у конетѣ; Пивницѣтъ; Кокошницитѣ; Рѣзането кленачитѣ у конетѣ; Срѣдство противъ поновото прасе (Grillotatra vulgaris); Противъ зеленитѣ въшки по растенията; Кастрението на динитѣ и нѣлешнитѣ; Прѣскайте лозята ако искате да имате грозде; Орѣхова ракия или орѣховъ ликьоръ; Чуението рогата у говедия добитѣкъ; Поливането на овоцитѣ дървета лѣтно врѣме; запазване прѣсно масло; спазване зеленъ грахъ или зеленъ бобъ	366
Календаръ на овощаря и ичеларя	377
Разни: Курсове по винарството; Улкята; Изложение на жребци въ Виена; Вносъ на добитѣкъ и суровитѣ му произведения въ Романия; кога е изригналъ вулканътъ Везувий	378
Книжнина:	379
Обявления:	382
По въпроса за земеделѣческото образование у насъ	385
Отбивание на малкитѣ	396
Схващане на краката	401
Слънчасване	405
За меда	407
Малина (Rubus ideaus)	413
Отровнитѣ и врѣдителни растения за добитѣка	418
Бѣлхитѣ по зелето	424
Кѣмъ земеделѣцитѣ въ Варненскій Округъ	428
Колко губи нашия земеделѣлецъ отъ неправилното употрѣбяване на торѣтъ	433
Признацитѣ по които се познава здравий конь	436
Врѣмето изобщо и състоянието на посѣвнѣтъ	440
Отъ редакцията	443
Полезни и любопитни: Запазване прѣсни домати за прѣзъ зимата; Искусствена красота на плодетѣ; Игра съ природата; Скоростта на ластовичката	443

<i>Разни:</i> Въпросъ и отговоръ; Връдна ли е жабата	445
Книжнина	446
Обявления	447
За съмето.	449
Развалянието на млѣкото	453
Приложението на електричеството за сиазване на млѣкото.	458
Простудиванieto на добитъка	463
Руско грозде, Немско грозде (<i>Ribes grossularia</i>)	468
Торъ	476
Какво влияние указва състоянието на врѣмето върху качеството на кръмнитѣ трѣви?	479
Какво би казалъ коня, ако можеше да говори?	480
За отоцитѣ по добитъка	481
Кръмнитѣ трѣви за нашето скотовѣдство и описанието имъ: Червената детелина (продължение)	485
Примѣренъ Окол. Началникъ.	495
<i>Полъзни съвѣти:</i> По-добръ е овесътъ да се исхранва на снопи; Искусствено развъждане на гъби; Бъсътъ по кучетата; Сърбежъ на опашката; Напукванията на конитата у конетѣ; Наростъ на заднитѣ копита; Слѣпотата на добитъка.	497
<i>Любопитни:</i> Вранитѣ въ замледѣлието; Колко е полезна жабата; Велосипетъ орало; Годишното производство и употреблението на захарта въ Европа; и Производството на коприната въ цѣлий свѣтъ.	503
<i>Разни:</i> Къмъ Г. Г. Абонатитѣ; Обръжжитѣ съвѣти; Постояннитѣ комисисни цѣли да се закриятъ; Филоксерата въ Шуменско; Филоксерата и въ Пловдивскій Обръжъ; Гъсеницитѣ на ливадарската пеперуда (<i>Euryceron Sticticalis</i>); Живия примѣръ най-лѣсно учи	505
Книжнина	508
Въпросъ и отговоръ	511
Обявления	512
Необходимостта за застрахованнето на лозята	513
Земледѣлието съ неговитѣ отрасли, прѣзъ 1899/900 год., прѣдставено отъ Г. г. Окр. Управители	521
За въспитанието и образованието на селскитѣ дѣвци	532
Френско грозде, Татарско грозде [<i>Ribes Rubrum</i>].	542
Свинята и нейното подобрене	546
Метила у овцетѣ	552
Пуцанието кръвъ у коня	557
Зелната гъсеница и срѣдство за истрѣблението ѝ	558
Положението на цѣлосвѣтното житно тържище	560
Кръмнитѣ трѣви за нашето скотовѣдство и описанието имъ: Червената детелина (продължение)	563
Земледѣлието въ Софийско	569
Примѣренъ Окол. Началникъ	570

Състоянието на врѣмето изобщо и на земледѣлческитѣ култури отъ 19 Августъ до 17 Септемврий т. г.	572
<i>Разни:</i> Културата на ориза въ Балчишко; Опити съ културата на захарното цвѣкло въ Варненский окръгъ; Продажба на коне.	574
Книжнина	575
Кореспонденция	576
Прѣдъ нивата (стихотворение)	577
На работа	577
Нуждата отъ държавенъ земледѣлчески съвѣтъ.	578
Земедѣлието съ неговитѣ отрасли, прѣзъ 1899/900 год., прѣдставено отъ Г. Г. Окр. Управители. — Бургаско окръжие	583
Гдѣ е спасението?	589
Пастърмаджлъка и неговитѣ произведения отъ точка зрѣние здравословна.	593
Изъ бѣлѣжкитѣ ми: — 1) Какъ се исушава сѣното въ влажно врѣме и 2) Едно яйце за двацетъ пари	598
Торъ (продължение)	603
Ори—недрѣщи—непѣпри.	609
Торѣтъ и неговото расхвърление.	612
Кръмнитѣ трѣви за нашето скотовѣдство и описанието имъ. — Червената детелина (продължение),	618
Бѣсѣтъ по кучетата	620
Изъ живота на пчелитѣ (продължение)	627
<i>Полъзни съвети:</i> Убиванieto отъ кошума; черни буци у бѣлитѣ коне; отоцитѣ на китнитѣ стави	632
<i>Любопитни:</i> — Свираще дърво; Цѣната на цвѣтята въ странство; Засаждане на плодови дръвчета.	636
<i>Разни:</i> — Новъ министръ; Умно рѣшение; Оплакване; Помогнете спорѣдъ силитѣ си !	637
Въпросъ и отговоръ	639
Нѣколко думи къмъ нашитѣ абонати.	641
Засѣяхъ и сега (стихотворение)	643
Нашитѣ търговски договори съ Турция	644
Новитѣ интизани билети, кражбата на добитѣка и експлоатацията на интизана.	649
Селско-стопанско образование	655
Лодкарското съсловие и нашия износъ.	659
Посекъиванне на яйцата.	663
Люцерната и опасността отъ нея за добитѣка.	665
По училищнитѣ градини.	670
Какъ се тори по насъ.	673
Мащирка (Thymus Serpyllum)	676
Фжетгъкъ (Agachis hypogaea) (съ фигура)	678
Изъ бѣлѣжкитѣ ми: Съяние царевица за зелена и кисела храна на добитѣка; Правение трошия (армея) отъ земи за прѣзъ лѣтото	681

Изборъ на мѣсто за овощарска градина	689
Най лѣсния способъ за распространение мѣжду населението полѣзните открития по земледѣлието е наглед- ния примѣръ.	692
Гърлицата	698
„Гана“ по кучетата	702
Лозари сдружавайте се!	707
Абоба—първата българска столица	723
Нова земледѣлческа дружба.	728
Земледѣлческо-метеорологически бюлетинъ.	729
Разсадникъ за Американски прѣчки въ Търновско	732
Какви закони би издала пчелицата ако ли можеше да го- вори, чете и пише и ако ли се управляваше съ писани закони	740
<i>Полѣзни съвети:</i> Трѣбва ли зимъ да се стрижатъ работни- тъ коне; Джибритъ като храна на добитъка; Ли- шеитъ у говедата и конетъ.	756
<i>Разни:</i> Захарното цвѣкло въ Варненско; Лозарски дружества въ Варнен. окръгъ; Земледѣлчески конгресъ; Уль- ката не е зимно растение; Лозарско противофи- локсерно Дружество въ Пловдивский окръгъ	761
Въпросъ и отговоръ	763
Книжнина	765
Обявления	767
<i>Прѣмия:</i> „Кратко описание на Пероноспората и срѣдствата противъ нея.“	